

KI-notat nr. 36/2009 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Småkraft AS/Bygging av Romøyri kraftverk		
Fylke/kommune:	Sogn og Fjordane/Sogndal		
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.:	
Saksbehandler:	Ingrid Haug	Sign.:	
Dato:	29 JUN 2009		
Vår ref.:	NVE 200702110-11 ki/inh		
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken		

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Søknad om tillatelse til å bygge Romøyri kraftverk, Sogndal kommune i Sogn og Fjordane

Innhold

Sammendrag	1
Søknaden	3
Uttalelser til søknaden	5
Søkers kommentar til høringsuttalelsene	39
Tilleggutredninger og justering av søknaden	51
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	52
NVEs vurdering	60
NVEs konklusjon	68
Merknader til konsesjonsvilkårene	69
Vedlegg: Illustrasjon av kraftverksportal	73

Sammendrag

Småkraft AS søker om tillatelse til å bygge et kraftverk i Rommedøla i Sogndal kommune. Kraftverket er ett av totalt 5 samtidig omsøkte småkraftverk rundt Fjærlandsfjorden. Rommedøla ligger på østsiden av Fjærlandsfjorden og har utløp i fjorden ved grenda Romøyri. Kraftverket vil etter planene utnytte et fall på 523 m og gi en årlig produksjon på rundt 26 GWh. Kraftstasjonen og vannvei skal i sin helhet ligge i fjell.

Hovedargumentene imot en utbygging av Romøyri kraftverk er i hovedsak knyttet til reduksjon og bortfall av inngrepsfrie naturområder og inngrep i et særdeles vakkert kulturlandskap. Forringelse av det totale landskapsbildet og opplevelseskvaliteten til Fjærlandsfjorden sett i sammenheng med de andre omsøkte småkraftprosjektene i området er også argumenter mot en utbygging av Romøyri kraftverk.

Det er i hovedsak redusert vannføring i Romfossen og fossen/stryket gjennom grenda ved utløpet i fjorden, samt fjellportalen inn til kraftverket som er de momentene som kan gi størst negative

konsekvenser for fjordlandskapet ved utbygging av Romøyri kraftverk. NVE legger vekt på at restvannføringen i vassdraget er stort. Med et restfelt som tilsvarer om lag 40 % av normal vannføring ved utløpet i fjorden, sammen med slipp av en god minstevannføring, spesielt om sommeren, mener vi at elva fremdeles vil fremstå som et landskapselement og således ikke forringe fjordlandskapet i særlig grad. Vi legger også vekt på at det er andre vassdrag i nærheten som er mye mer iøyenfallende.

Når det gjelder fjellportalen inn til kraftstasjonen er det en forutsetning for konsesjon at denne ikke blir dominerende i landskapsbildet. NVE mener at man har funnet frem til en akseptabel løsning der portalen trekkes et godt stykke bort fra eksisterende bebyggelse slik at det ikke forringer det særegne kulturlandskapet i Romøyri. Med stor vekt på arkitektonisk utforming og landskapsmessig tilpasning mener vi dette er et akseptabelt inngrep.

Når det gjelder reduksjon av INON-områder må dette ses i sammenheng med utbygging av Lidal kraftverk, ny 132 kV linje, samt sanering av eksisterende 22 kV linjer. Vi mener reduksjon av INON er akseptabelt i dette tilfelle da områdene i dag ikke fremstår som inngrepsfrie og da vi mener fordelene med omsøkte anlegg totalt sett er større enn ulempene.

NVE mener derfor at en utbygging av Romøyri kraftverk er akseptabel, gitt at det skal slippes en minstevannføring på 250 l/s om sommer og 50 l/s om vinteren i Rommedøla for å ivareta de allmenne interesser i og langs elva som blir berørt av tiltaket.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skaden for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE gir derfor Småkraft AS tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Romøyri kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Søknaden

NVE har mottatt 5 søknader om utbygging av småkraftverk rundt Fjærlandsfjorden. I tillegg til Romøyri kraftverk gjelder dette Jordal, Hatlestad, Berge/Bjåstad og Lidal kraftverk. I dette notatet behandles kun søknaden om bygging av Romøyri kraftverk. De andre kraftverkene er behandlet i egne vedtaksnotater. I tillegg har NVE laget et eget notat som omhandler sumvirkninger av de fem kraftverkene med tilhørende kraftlinje. Selve kraftlinjen fra Lidal til Leikanger gjennom Grindsdalen er behandlet som egen sak.

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS om bygging av Romøyri kraftverk, datert 27.07.2005:

"Småkraft AS ønsker å utnytte vannfallet i Rommedøla i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

- 1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til: å bygge Romøyri kraftstasjon hovedsakelig i samsvar med framlagte planer.*
- 2. Etter energiloven om tillatelse til: bygging og drift av Romøyri kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer hovedsakelig som beskrevet i søknaden.*
- 3. Etter forurensningsloven om tillatelse til: gjennomføring av tiltaket*
Nødvendige opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning."

Her gjengis sammendraget av søknaden:

"Rommedøla forutsettes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av ett kraftverk. Det fremmes kun en utbyggingsløsning for prosjektet.

Romøyri kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 12 km² av vassdraget i ett 523 m høyt fall i Rommedøla mellom kote 528 og kote 5. Vannvei og kraftstasjon vil ligge i fjell. Tilløpet består av sjakt og tunnel, og utløpsrøret legges i atkomsttunnelen ut til Fjærlandsfjorden.

Installasjonen vil være 8,5 MW, med estimert årsproduksjon på 27,9 GWh. Utbyggingsprisen er estimert til 2,1 NOK/kWh.

De største konsekvensene ved en gjennomføring av prosjektet er knyttet til inngrepsfrie naturområder, hvor prosjektet gir stor negativ konsekvens. Det vil bli middels til stor negativ konsekvens for landskap og kulturminner. Tiltaket gir middels negativ konsekvens for friluftsliv/reiseliv og liten til middels negativ konsekvens for biologisk mangfold. Det forventes ubetydelig konsekvens for fisk og landbruk".

Hoveddata for kraftverket gjengitt fra søknadens tabell 2.1 og 2.2:

"Tabell 2.1: Hoveddata for det elektriske anlegget

<i>Romøyri kraftverk, Elektriske anlegg</i>		
GENERATOR		
Ytelse	MVA	6,0
Spenning	kV	6,0
TRANSFORMATOR		
Ytelse	MVA	6,0
Omsetning	kV/kV	6/22
KRAFTLINJER		
Lengde	Km	6,5
Nominell spenning	kV	22

Tabell 2.2: Oversikt hoveddata for kraftverket

<i>Romøyri Kraftverk</i>		
TILSIG		
Nedbørfelt	km ²	12,0
Middelvannføring (1961 – 60)	m ³ /s	0,97
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,08
KRAFTVERK		
Fallhøyde, brutto	m	523
Midlere energiekvivalent	kWh / m ³	1,21
Slukeevne, maks	m ³ /s	1,94
Slukeevne, min	m ³ /s	0,1
Tunnel/sjakt, tverrsnitt	m ²	16/1
Tunnel & sjakt, lengde	m	1400
Installert effekt, maks	MW	8,5
Brukstid	timer	3300
PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	9,4
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	18,5
Produksjon, året	GWh	27,9
ØKONOMI		
Byggekostnad	mill.NOK	53,4
Utbyggingspris	NOK /kWh	1,91

Uttalelser til søknaden

I dette notatet behandles kun søknad om bygging av Romøyri kraftverk. De uttalelser som gjelder de andre småkraftverkene i Fjærland, samt fremføring av ny kraftledning, blir behandlet i egne vedtaksnotater og blir ikke gjengitt eller kommentert her. Mange av høringspartene har sendt inn samlet uttalelse for de fem kraftverkene og kraftledningen. Merknader som er direkte knyttet til et av de andre kraftverkene er da ikke referert her, men i vedtaksnotatet til det aktuelle kraftverk.

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden om å bygge Romøyri kraftverk:

Sogndal kommune fattet følgende vedtak i møte i formannskapet 15.12.2005:

"Fjærlandsområdet har eit stort kraftpotensiale. Utfordringar knytt til innmating av straumen til det regionale straumnett og store interesser knyttet til landskap, natur og turisme gjer at kommunen ser det som ønskjeleg at konsesjonssøknadene frå Småkraft AS ikkje vert handsama før ein samla plan for vassdrag som er aktuelle å byggje ut i Fjærlandsområdet ligg føre.

Denne planen bør innehalde følgjande:

- *Ei vurdering av kva vassdrag som ut frå kraftpotensialet og økonomi kan vere aktuelle for utbygging i Fjærland*
- *Kartlegging og vurdering av dei enkelte vassdraga i høve naturfaglege og landskapsmessige verdiar*
- *Vurderer kva linjenett som bør byggjast ut for på ein effektiv og miljømessig god måte sikre tilstrekkeleg linjekapasitet for dei vassdraga i Fjærland som etter ei samla vurdering kan byggjast ut.*

Planen bør liggja føre seinast innan utgangen av 2006."

Vi referer videre fra forvaltningsutvalgets tilråding i møte av 08.12.2005:

[...]

"Vurdering

Landskap, turisme og friluftsliv

Inngrepa det her er snakk om har potensiale i seg til å skape store negative verknader for landskapet og med det for turisme langs fjorden og opplevingsverdi for friluftsliv. Fjærlandsfjorden er lang, men dersom ein ikkje legg vekt på å gjennomføre inngrep på ein mest skånsam måte vil ein likevel kunne redusere landskapet langs fjorden på ein uboteleg måte.

[...]

Lidal og Romøyri er vegfrie grender. Her går store INON- område av kategoriane villmarksprega område og område sone 2 heilt i sjøen. Dette er sjeldsynt i Sogn og Fjordane og ein verdi i seg sjølv. Det er her den samla negative verknaden i høve landskap og inngrepsfrie naturområde heilt klart er størst. Desse to områda representerer kompleks og vakker natur utan tyngre tekniske inngrep heilt ned i fjorden. Ved kraftutbygging vil begge desse kategoriane forsvinne heilt frå fjorden. Det vil vere av stor verdi i høve landskap, natur og turisme at ein tek vare på desse store og komplekse dalføra utan tyngre tekniske inngrep.

Samla sett representerer dei aktuelle tiltaka store inngrep. Dei ligg truleg fremst framme i ei "bølge" av planar om små-, mini-, og mikrokraftverk i Sogn og Fjordane og i Sogndal kommune og ein bør vere forsiktig med å bygge ut dei områda som i størst grad representerer

den villaste og mest urøynde naturen i fjorden her. Dersom ein gjev løyve til tiltak som viser seg å ha store verknader for natur og landskap i Fjærlandsfjorden vil det kunne setje bom for andre utbyggingar. NVE skal i sine vurderingar av ein søknad om konsesjon sjå mellom anna på verknader for landskap og natur. Dersom ein no gjennom desse utbyggingane set hardt press på desse verdiane i Fjærlandsområdet vil dette kunne vere med å vanskeleggjere andre utbyggingar.

Biologisk mangfald (BM)

Som bakgrunn for miljørapporten har Sweco Grøner nytta skrifleg materiale, samtalar med ressurspersonar og eigne observasjonar. Temaet biologiske mangfaldet er etter vår vurdering ikkje godt nok handsama i rapporten. Vi stiller dei undersøkingane og vurderingane som er gjort på ein god nok måte avklarar om det finst verdfulle artar og vegetasjonstypar i området. Det er og døme på at det vert vist til at ein naturtype berre har lokal verdi eller at ein fugleart er vanleg, og nyttar det som argumentasjon for at konsekvensen av ei utbygging er liten.

Her er det snakk om 5 kraftverk innanfor ein og same fjord. Samtidig veit vi at potensialet for kraftutbygging i Fjærlandsområdet er stort, og at det då ikkje lenger vil vere snakk om berre lokale påverknader. Summen av negative påverknader vil kunne verte stor, også for artar eller naturtypar som ikkje er rekna for å vere truga eller sjeldne i dag. Dette viser at det er behov for å sjå vassdraga i samanheng gjennom ein plan og der ein kan sjå på verknadene på biologisk mangfald for heile Fjærlandsområdet.

Busetnad og ringverknader av ei utbygging

Grunneigar og kommunen vil få betydelege inntekter av desse utbyggingane, og Småkraft AS har sett opp ei oversikt (sjå vedlegg) over kva inntekter kommunen kan vente seg. I tillegg til dei direkte økonomiske ringverknadene vil ei utbygging og representere moglegheiter for t.d. å leggje til rette for lettare tilkomst til andre naturressursar, og enklare tilkomst til veglause grender. I dei fleste tilfelle vil slike "bieffektar gjelde moglegheit for å nytte førebels eller permanente anleggsvegar til utnytting av skog- og utmarksressursar og utnytting av overskotsmasse til moloar for lettare tilkomst.

Oppsummering

Rådmannen meiner at den planlagde utbygginga vil ha mange positive verknader. Utbygginga vil i anleggsperioden føre til aktivitet som vil vere positiv for lokalt næringsliv og underleverandørar. Etter oppstart vil den gje gode og jamne inntekter til grunneigarane og kommunen gjennom skattar og avgifter. Desse inntektene vil igjen kunne vere viktig for å halde oppe busetnad og sysselsetning i Fjærland.

Samtidig gjer andre interesser seg gjeldande. Reiselivsinteresser kan kome i konflikt med tiltak som i vesentleg grad endrar landskapet sin karakter og øydelegg det villmarkspreget som delar av fjorden har. Kommunen har og eit ansvar i høve biologisk mangfald, friluftssinteresser og kulturlandskap

Fallrettshavarar i Mundal og indre Fjærland har gjeve uttale til konsesjonssøknaden i brev av 23.11.05 til NVE. Dei peiker på at den kraftlina som no blir bygt ut Fjærlandsfjorden blir planlagt og dimensjonert slik at ho og kan ta imot framtidige kraftutbyggingar i Fjærland. Desse fallrettshavarane planlegg å utarbeide ein samla plan for vassdrag som er aktuelle å byggje ut i Fjærland.

Fjærlandsområdet har eit stort kraftpotensiale, og det er knytt utfordringar til innmating av straumen til det regionale straumnett. Ved ei vidare utbygging av andre potensielle kraftverk

vil det bli behov for tilknytning av også desse til nettet, og vi vil tru at det og vil vere moglegheiter for effektivisering og optimalisering av det "indre" nettet.

Desse momenta, saman med utfordringar knytt til landskap, natur og turisme gjer at vi ser det som hensiktsmessig å få utarbeidd ein samla plan for kraftutbygging i Fjærland.

Denne planen bør innehalde følgjande:

- *Ei vurdering av kva vassdrag som ut frå kraftpotensialet og økonomi kan vere aktuelle for utbygging i Fjærland*
- *Kartlegging og vurdering av dei enkelte vassdraga i høve naturfaglege og landskapsmessige verdiar*
- *Vurderer kva linjenett som bør byggjast ut for på ein effektiv og miljømessig god måte sikre tilstrekkeleg linjekapasitet for dei vassdraga i Fjærland som etter ei samla vurdering kan byggjast ut.*

Planen bør liggja føre seinast innan utgangen av 2006. Planen kan lagast i eit samarbeid mellom grunneigarar/heimelshavarar, reiselivsinteresser, Bygdeutvalet, samarbeidande kraftselskap og kommunen".

Kommunestyret fattet vidare følgende vedtak i møte 14.12.2006 sak 67/06 vedrørende samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland:

"Kommunestyret tilrår at det kan gjevast konsesjon for vasskraftutbygging for dei 5 konsesjonssøkte vassdraga.

Samrøystes:

Det bør setjast følgjande generelle vilkår for dei konsesjonssøkte vassdraga:

- *det må vere minstevassføring minimum tilsvarande alminneleg lågvassføring om sommaren (1.5 - 3 0.9)*
- *veg og røygater må ikkje kome i konflikt med stiar, evt. må stiane ordnast til igjen etter utbygginga*
- *permanente veger må tilpassast terrenget på ein god måte og avsluttast på ein slik måte at synlege terrenginngrep vert minst mogleg*
- *inntaka vert gjort minst mogleg synlege ved terrengtilpassing, revegetering rundt inntaket, forblending med naturstein eller liknande*
- *støynivået frå kraftstasjonen skal halde seg innanfor rettleiande grenser gitt av Statens forureiningstilsyn*
- *kantvegetasjon langs vassdraga vert teke vare på*
- *tiltaka vert gjennomført så skånsamt som mogleg med god terrengtilpassing og istandsetjing så fort som råd*
- *det skal utarbeidast rapport som gjer greie for kva negative konsekvensar utbyggingane vil ha for fossefall (eventuelt også vintererle). Rapporten skal og kome med framlegg til avbøtande tiltak.*
- *Det vert sett krav til tilpassing av vegar til annan næringsverksemd etter drøfting/godkjenning av kommunen.*

- *Kraftstasjonane skal trekkjast opp frå fjorden eller på andre måtar gjerast minst mogleg synlege frå fjorden. Turbinvatnet skal fortrinnsvis leiast ut i elveløpet. Endeleg plassering vil verte handsama som byggesak.*

Det bør setjast følgjande vilkår for dei enkelte prosjekta:

[...]

Mot 3 røyster (V, 2 SV):

Kraftanlegg Romøyri:

- *Det skal sleppast minstevassføring minimum tilsvarande alminneleg lågvassføring om sommaren (1.5. - 30.9)*
- *Det skal gjerast supplerande undersøkingar av biologisk mangfald (botaniske verdiar, ferskvassbiologi, fuglefauna m.m.). Ved prosjektering skal det leggjast fram plan for korleis eventuelle konflikter med biologiske og ålmenne verdiar skal reduserast.*
- *Ved prosjektering skal det leggjast fram plan for gjennomføring av tiltak som kraftstasjon, molo/kai, m.m.*

Samrøystes:

Kommuneplan

Vurderingane som er gjort i saksframstillinga knytt til kommunedelplan for kraftutbygging i Fjærland, vert lagt til grunn for arbeidet med revisjon av arealdelen i kommuneplanen."

Sogndal kommune har senere utarbeidet en strandsoneanalyse for Fjærlandsfjorden som ble oversendt NVE 31.01.07. Det foreslås at dersom det blir gitt konsesjon til de fem omsøkte kraftverkene bør alle kraftstasjonene flyttes ovenfor strandsonen slik at avløpsvannet slippes ut i elva før utløp i fjorden.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev av 20.12.2005 uttalt følgende til søknad om bygging av Romøyri kraftverk:

[...]

"Behov for supplerande opplysningar

Vi har vurdert utførte undersøkingar, opplysningar og konsekvensvurderingar i søknaden. Før det vert teke endeleg avgjerd i denne saka bør vurderingsgrunnlaget supplerast noko.

Biologisk mangfald/raudlisteartar/naturtypar

For Rommedøla trengs det meir undersøkingar om ferskvassbiologien, jf. felles notat.

I miljørapporten (s. 19) står det " Vassdraget har på enkelte strekningar skåret seg dypt ned i terrenget, men det er ikkje så utpreget at naturtypen går inn under betegnelsen bekkekløft.

Det er også eit par mindre fossar på utbyggingsstrekningen, men de er ikkje store nok til at det er utviklet fossesprøytoner". Det synast som om desse områda ikkje er sjekka ut for raudlisteartar. Romfossen øvst på den påverka strekninga, utgjer eit samanhengande foss/strykparti på om lag 100 høgdemeter, og må karakteriserast som ein større foss som bidreg til eit fuktig lokalklima, sjå vedlagt bilete av Romøyri og Romfossen. Potensialet for å finne raudlisteartar i bekkekløfter og fossesprøytoner er stort, og dette bør undersøkast nærare av spesialistar.

I miljørapporten står det at kongeørn vart observert blant fuglearter i eller ved prosjektområdet. Under felles synfaring på fjorden 26.10.05 vart havørn observert, og det skal vere ein mogleg hekkelokalitet for havørn i ytre delar av Fjærlandsfjorden. Kongeørn og havørn er raudlistearter, og det bør sjekkast ut om det er reirlokaltetar i området. Ein bør unngå anleggsaktivitet i nærleiken av reir i hekketida og tida før, dvs. i tidsrommet februar-juni.

Vurdering

Fylkesmannen vil vurdere saka ut i frå ureiningslova, lov om laksefisk og innlandsfisk og om tiltaket kan føre til skade eller ulempe for allmenne interesser i høve til § 8 i vassressurslova. Vi vil også vurdere konsekvensar for landbruk.

MILJØ VERNFAGLEGE VURDERINGAR

Vi vurderer at ei kraftutbygging av Romøyri kraftverk vil ha stor negative konsekvens for inngrepsfrie naturområde og i høve til fjordlandskap. Dette må vurderast i samband med dei andre utbyggingsprosjekta.

Inngrepsfrie naturområde (INON)

Den planlagde utbygginga Romøyri kraftverk kjem i eit område som i dag er utan større tekniske inngrep. Ei utbygging av Romedøla vil medføre betydelege naturinngrep i urørte naturområde. Villmarksprega områder som ligg meir enn 5 km frå tyngre tekniske inngrep går heilt ned til Fjærlandsfjorden like sør for Romøyri, sjå vedlagt kart nr 1. I Sogn og Fjordane er det, i tillegg til Fjærlandsfjorden, berre to andre stadar at villmarksprega område går heilt frå fjord til fjell, det er i ytre del av Nærøyfjorden og ytre del av Lustrafjorden. Dei to områda med "villmark" i Nærøyfjorden og Lustrafjorden er begge mindre enn det villmarksprega området i Fjærlandsfjorden. Bortfallet av villmarksprega område ved ei utbygging av Romøyri kraftverk er på 10 km². Reduksjonen av inngrepsfrie naturområder ved bygging av Romøyri kraftverk er angitt i tabellen nedanfor, og i vedlagt kart nr. 2:

Kategori	Areal	Merknad
Villmarksprega områder (> 5 km frå inngrep)	10,0 km ²	1,9 km ² fel bort, 2,6 km ² går over til sone 2 (1-3 km frå inngrep) og 5,6 km ² går over til sone 1 (3-5 km frå inngrep)
Sone 1 (3-5 km frå inngrep)	21,8 km ²	2,9 km ² fel bort og 18,9 km ² går over til sone 2 (1-3 km frå inngrep)

Inngrepsfrie naturområde som vert påverka av utbygginga av Romøyri kraftverk er delvis overlappende med påverka naturområda for utbygginga av Lidal kraftverk. Samla vil dei to utbyggingane føre til att om lag 50 km² inngrepsfrie naturområde vert påverka, ved at område fell bort eller vert nedklassifisert. Ei. utbygging av dei to kraftverka fører og til at villmarksprega område vert redusert med 15,5 km².

Inngrepsfrie område blir stadig mindre, og områda blir sett på som ein avgrensa ressurs både i nasjonal og internasjonal samanheng. Det er difor svært uheldig at inngrepsfrie naturområde vert redusert i så stort omfang som ved ei utbygging av Romøyri kraftverk.

For meir informasjon om inngrepsfrie, områder sjå felles notat.

Landskap

Den vetle grenda Rømøyri er sereigen med sitt fråvær av moderne inngrep og utgjer ein viktig del av fjordlandskapet. Det planlagde kraftverket i Romedøla vil få ei maksimal slukeevne 2 gonger større enn middelvassføringa, og det er ikkje planar om å sleppe restvassføring. Sevriselva sikrar noko restvassføringa, men den kjem innpå Romedøla først kring 500 m frå utløpet i fjorden. Ei så hardhendt utbygging vil tørtleggje eller redusere godt synlege fossar og strykperti. Romfossen øvst på den utbygde strekninga er godt synleg frå fjorden og utgjer eit betydeleg landskapselement. Med ei så høg utnytting vil fossen bli tørrlagt store delar av året. Det nedste strykpertiet i Romedøla er godt synleg frå fjorden og bidreg positivt til landskapsbiletet og kulturlandskapet ved Romøyri, sjå vedlagt bilete. Redusert vassføring i elva vil redusere landskapets verdi ved Romøyri.

Bygging av Romøyri kraftverk vil medføre godt synlege inngrep i form av ein port inn til kraftverket, og etablering av kaianlegg og moloar. Desse inngrepa vil framstå som framandelement i det elles så godt ivaretekne fjord- og kulturlandskapet.

Vi vurderer at redusert vassføring og inngrep knytt utbygginga ved Romøyri vil ha stor negativ konsekvens for fjordlandskapet. For meir informasjon om fjordlandskapet sjå felles notat.

Friluftsliv

Det ligg fleire gamle stølar i nedbørfeltet til Rommedøla, og i den sørvendte lia ved Romøyri er det spor etter eldre tiders jordbruksdrift med gamle styvingstre. Det går sti frå Romøyri, via stølane Svingen og Nedre Rommedal, og opp til stølen Øvre Rommedal som ligg 778 m.o.h.. Frå Øvre Rommedal er det lett og fint turterreng vidare nordover til Breisete og vidare ned til den veglause grenda Lidal. Frå Øvre Rommedal er det og mogleg å gå sørover i lett terreng ned Grindsdalen til Grinde i Leikanger kommune. Turruta mellom Romøyri og Grindsdalen er merka av på turkart for Sogndal og Leikanger. Det kom tidlegare i år ut ei svært populær turbok, "Opptur", med utvalde fotturar i Sogn og Fjordane. Der er turen mellom Romøyri og Grindsdalen valt ut og presentert. Ei utbygging vil redusere opplevinga av urørt natur og kulturlandskap knytt til Romedal og turane opp dalføret.

Biologisk mangfald

Vurderingane for biologisk mangfald er noko usikre pga. sviktande vurderingsgrunnlag, jf. ovanfor. Dersom supplerande undersøkingar viser at tiltaket ikkje kjem i konflikt med viktige naturtypar/raudlisteartar, og det vert teke omsyn til eventuelle reirlokaltetar av havørn og kongeørn ved anleggsdrift, jf. lengre opp i brevet, vil denne utbygginga ha liten til middels negativ påverknad av biologisk mangfald.

Fisk og fiske

Det er aure i vassdraget, men på grunn av bratt terreng er det truleg ikkje fisk på den aktuelle elvestrekninga. Bratt fall mot fjorden gjer at det ikkje går opp laks eller sjøaure. Ut i frå fisk og fiskeinteressene er tiltaket akseptabelt.

Ureining og støy

Kraftstasjonen skal leggjast i fjell og vil truleg ikkje skape støyproblem. Støynivået bør halde seg innanfor rettleiande grenser gitt av Statens forurensningstilsyn (SFT). I rettleiaren "Retningslinjer for begrenning av støy fra industri m.v." TA-506 frå SFT, er grenseverdiane for bustadområde og hyttebusetnad sett til høvesvis 40 db(A) for bustadar og 35 db (A) for hytter.

Dersom støyen omfattar tydelege enkelttonar og/eller impulslyd skal grenseverdien for ekvivalentnivået reduserast med 5 db.

Søkjjar må ved ei ev. utbygging utarbeide ein plan for sikring mot ureining frå anleggsdrifta. Planen skal leggjast fram for fylkesmannen. Dette gjeld avløpsvatn frå tunneldrivinga og andre sider av anleggsdrifta der uhell/utslepp av olje m.m. kan skje. Vi føreset at entrepenør/utbyggjar har ein internkontroll som sikrar gode rutinar for oppfølging på dette området. Fylkesmannen vil vurdere om anleggsdrifta treng løyve etter ureiningslova.

Dersom overskotsmassar frå anleggsdrifta må dumpast i fjorden, vil det vere nødvendig med særskilt løyve etter ureiningslovgivinga, jf. kapittel 22 i forurensningsforskrifta om mudring og dumping i sjø og vassdrag. Ei eventuell utfylling frå land må avklarast etter plan- og bygningslova.

Det vil bli periodar med meir stillestående vatn i Romedøla, særleg ovanfor samløpet med Sevriseelvi. Vi ser det likevel som lite sannsynleg at vasskvaliteten vil bli vesentleg endra av omsøkte tiltak. Ut i frå føreliggjande opplysningar, og med føresetnad om at støykrava vert oppfylt, vurderer vi tiltaket som lovleg etter ureiningslova.

LANDBRUKSFAGLEGE KONSEKVENSNAR

Bygda er i dag utan aktivt landbruk og det finst heller ikkje fast busetjing i Romøyri. Då utbygginga er planlagt med både vassveg og kraftstasjon i fjell, vil ikkje anlegget føre til konfliktpunkter med bruken av jord- eller skogbruksareal. Det går fram at det er utplanta ein dell gran i området. Etablering av ny kai i samband med utbygginga, kan gjere det praktisk og økonomisk mogleg å ta ut ein del av skogen. Vi kan ikkje sjå at ei utbygging vil medføre større ulemper med omsyn til landbruksinteressene. Sidan det i dag ikkje finst fastbuande i Romøyri, vil utbygginga bety mindre med omsyn til bygdeutvikling lokalt eller som støtte til tradisjonelt landbruk.

Konklusjon

Ut i frå verknaden for allmenne interesser, vil fylkesmannen rå til at det ikkje vert gjeve konsesjon for Romøyri kraftverk. Etter vår vurdering er inngrepa så omfattande at det ikkje bør gis konsesjon etter § 8 i vassressurslova.

Med tanke på dei store allmenne verdiane knytt til fjordlandskap og inngrepsfrie områder meiner vi det er svært uheldig med ei utbygging i dette området. Den planlagde utbygginga kjem i eit landskap utan tyngre tekniske inngrep. Vi meiner det vil bli vanskeleg å gjennomføre utbyggingane utan at det vil medføre vesentlege uheldige konsekvensar for allmenne interesser.

Denne søknaden må og vurderast i samanheng med dei andre søknadane for området. Dette gjeld det samla omsynet til fjordlandskapet. Fylkesmannen vil oppmode om at det vert utarbeidd ein samla plan for området, jf. felles notat for søknadane.”

Fylkesmannen har også sendt et felles notat for de fem kraftverksprosjektene og linjeutbyggingen datert 20.12.2005:

”I dette vedlegget har vi samla vurderingar og opplysningar som er felles for søknadane.

Viktige verdiar i og ved Fjærlandsfjorden

Fjordlandskap

Fjærlandsfjorden er ein av svært få fjordar i fylket, og på Vestlandet, som framleis er lite påverka av større tekniske inngrep. Vestnorsk fjordlandskap er eineståande i verdsrålestokk, og vestlandsfjordane har hatt ei magisk tiltrekningskraft på turistar i over 100 år. Verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap med delområda Geirangerfjorden og Nærøyfjorden vart innskrive på UNESCO si Verdsarvliste 14. juli 2005. Dette er Noreg sitt første bidrag som naturarv til Verdsarvlista. UNESCO si Verdsarvliste representerer det høgaste kvalitetstemplelet som det er mogleg å få for natur og kulturminne. Nærøyfjorden og Geirangerfjorden reknast blant dei vakraste fjordlandskap i verda, og byr på fjord, fossar, stupbratte fjell, brear og innslag av nedlagte gardsbruk og stølar. Fjærlandsfjorden har mange av dei same kvalitetane som Nærøyfjorden, og er ein del av det same Sognefjordsystemet. Noreg har eit internasjonalt ansvar for å ta vare på typiske fjordlandskap som Nærøyfjorden, Fjærlandsfjorden og Sognefjorden.

Norske fjordar vart i 2004 kåra til verdas best bevarte reisemål av det anerkjende tidsskriftet *National Geographic Traveller* (mars 2004). Saman med 200 ekspertar på berekraftig turisme har *National Geographic Traveller* vurdert 115 av dei mest kjende turistmåla i verda, ut i frå seks kriterium, som gjeld kor godt bevart, kor lite forureina og kor vakker staden er, samt kor politisk klokt turistattraksjonen vert administrert, forvalta og halde vedlike. På ein skala frå ein til hundre kjem norske fjordar på ein klar fyrsteplass med 82 poeng, og det i konkurranse med det ypparste av "draumeferiemål".

Magasinet "Reiser og Ferie" kåra i 2004 Fjærland til det beste reisemålet i Noreg. I sumarhalvåret vert Fjærlandsfjorden trafikkert av cruiseskip, ferje og privatbåtar. Turisttrafikken på fjorden er aukande og berre ferja hadde i 2004 og 2005 om lag 25 000 reisande. Urørte fjordområde slik som Fjærlandsfjorden vil truleg i framtida bli enno meir attraktive som reisemål.

Sogndal kommune satsar på å auke cruisebåttrafikken på fjorden og investerar i flytebrygger i Fjærland neste sommar, og på sikt er det ønskjeleg med kai som kan ta imot større skip.

Godt synlege fossar og stryk er ein sentral del av dei geologiske prosessane som har forma landskapet, og utgjer eit særtrekk i fjordlandskapet. Dei utgjer såleis ein heilt vesentleg del av opplevinga av fjordane, og må takast vare på for å oppretthalde denne opplevingsverdien. Saman med dei snøklede toppane og grønne liene utgjer dette naturopplevingar som for mange er veldig imponerende, og som gjev sterke inntrykk og lærdom om naturen.

Inngrepsfrie naturområde (INON)

Det har i lang tid vore eit mål å bevare attverande inngrepsfrie naturområde i Noreg, noko som m.a. er uttrykt i fleire stortingsmeldingar dei siste åra. Mellom anna heiter det i St.meld. nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv. Ein veg til høgare livskvalitet" at "Område utan tekniske inngrep er blitt ein knapp ressurs både i nasjonal og internasjonal samanheng. Desse områda er ein viktig nasjonal naturarv og er sjølve grunnpilaren i arbeidet med å ta vare på "naturleg natur". Stortinget og regjering har fleire gonger understreka verdien av å ta vare på gjenverande inngrepsfrie område". I St. meld. nr 25 (2002-2003) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" vert det sagt at inngrepsfrie naturområde har stor verdi for friluftsliv og naturoppleving, og kan også vere svært viktig for det biologiske mangfaldet. Det er særleg dei ytre delane av Fjærlandsfjorden som er utan vegframsføring og andre tyngre tekniske inngrep, som har større inngrepsfrie områder. Desse områda går frå fjord til fjell, og like sør for Romøyri går villmarksprega naturområder (> 5 km frå tyngre tekniske inngrep) heilt i fjorden, sjå vedlagt kart nr 1. I Sogn og Fjordane er det, i tillegg til Fjærlandsfjorden, berre to andre stadar at villmarksprega område går heilt frå fjord til fjell, det er i ytre del av Nærøyfjorden og

ytre del av Lustraffjorden. Dei to områda med "villmark" i Nærøyfjorden og Lustraffjorden er begge mindre enn det villmarksprega området i Fjærlandsfjorden.

I utbyggingsplanane er det særleg bygging av Romøyri kraftverk og Lidal kraftverk som får størst konsekvensar for inngrepsfrie naturområder. Til saman vil ei utbygging av dei to kraftverka føre til at omlag 50 km² med inngrepsfrie områder vert påverka, og 15,5 km² villmarksprega områder fell bort, sjå kartvedlegg nr. 2. Ny kraftlinje på 132 kV eller 66 kV vil på same måte føre til at dei inngrepsfrie områda blir reduserte, også på austsida av fjorden.

Kunnskapsgrunnlaget

Sogndal kommune var tidleg ute her i fylket med "kartlegging" av naturtypar. Dette arbeidet vart utført med svært avgrensa midlar, og det har i stor grad vore konsentrert om å samle eksisterande kunnskap i rapportform. Det har vore lite høve til å undersøke nye område. Fjærland låg tidlegare i Balestrand kommune, men vart ved grenseendringar (i 2001) liggande i Sogndal kommune. Dette skjedde når rapporteringa i Sogndal var inne i slutføringa. Fjærland og Fjærlandsfjorden vart difor i enda mindre grad "undersøkt" enn resten av kommunen. Eksisterande kunnskap om området er svært mangelfull. På generell basis vurderar vi fjellsidene i Fjærlandsfjorden til å ha eit stort potensiale både for sjeldne og verdifulle naturtypar og artar. Dette gjeld særleg vestsida som har mest sol. Lite/ingen inngrep er også ein del av det som gjer området spennande i artssamanheng. Ein annan grunn til at området er lite undersøkt, er at det til no har vore vurdert til i stor grad "å verne seg sjølv".

Behov for supplerande opplysningar

Miljørapportane er utført av Sweco Grøner. Dei har synfare eit stort område i løpet av kort tid, og vi er usikre på i kva grad raudlisteartar er undersøkt. Ein del observasjonar vil også vere avhengig av synfaringstidspunktet. Eitt eksempel er fuglelivet. Registreringar av fuglefaunaen bør foregå om våren, spesielt om ein vil påvise raudlisteartar av rovfugl og spetter. Vi oppfattar miljørapporten frå Sweco Grøner meir som ein "scanning" av området, og det blir noko mangelfullt i høve til å få fram godt nok grunnlag for konsekvensane av utbyggingane. Dei har likevel peikt på ein del aktuelle verdifulle område/naturtypar. Også botanisk finst det truleg område med raudlisteartar som ikkje er registrert i rapporten. Vi ber om at område som er dårleg undersøkt eller som har vorte peika på som særskilt verdifulle vert undersøkt nærare, før det vert teke endeleg avgjerd om utbygging.

Berge/Bjåstad åleine er på grensa til å utløyse konsekvensvurdering etter plan og bygningslova, og til saman er dei omsøkte kraftverka godt over kravet i høve til det som bør utgreiast etter eit konsekvensutgreiingsprogram. Sjølv om det er fem ulike vassdrag så ligg dei samla i eit geografisk avgrensa område og må vurderast samla.

Nedanfor har vi samla dei viktigaste manglane som går att i fleire av søknadane. I tillegg viser vi til vurderingar av dei enkelte søknadane.

Vassføring

Vassføringar er rekna ut med bakgrunn i målingar frå Feiosvassdraget. Det er også sett ned målestasjon i Bergselvi, Bjåstadelvi og Jordalselvi. Desse var etablert i 2004. Vi ønskjer at NVE samanliknar målte vassføringar med dei utrekna for tilsvarende tidsrom, og vurderar om utrekna vassføring stemmer bra med det som er målt. Vi er klar over at måleperioden i elvane er for kort til å rekne ut vassføring, men reknar med at ein ved å samanlikne vassføringar i

Feios og Berge/Bjåstad/Jordal på same tidspunkt får ein god peikepinn om Feios var rett val som referansevassdrag og kvalitetssikring av utrekna vassføring.

Alminneleg lågvassføring er rekna etter to metodar (E-tabell og LAVANN) og den endelege verdien er ein vekta midling av resultatet frå båe metodane. Vi reknar med NVE også sjekkar utrekningar av alminneleg lågvassføring, jf. ovanfor.

Landskap

Søknadane bør supplerast med bilete frå eksponerte parti ved ulike vassføringar. Til dømes har Bjåstadelvi eit parti ganske langt nede som er synleg frå fjorden m.m. ved sommarvassføring. Dette kom fram på bilete som Småkraft presenterte på møte i Fjærland 26.10.05.

Raudlisteartar/BM/naturtypar

På grunn av manglande undersøkingar frå tidlegare, og av di det i søknadane går fram at det er eit potensiale for raudlisteartar bør dette undersøkast nærare av spesialistar. Vi ventar ikkje at søkjar skal finansiera undersøkingar utanfor influensområda for kraftverka og kraftlinjene. I enkelte område kunne det likevel vore interessant om utbyggjar i samarbeid med miljøvernforvaltninga kunne fatt kartlagt større felt langs fjorden. Fylkesmannen vil undersøke med Direktoratet for naturforvaltning om det fins finansiering til dette.

I miljørapportane for kraftverka er ferskvassbiologi vurdert svært overflatisk. I rapportane er det konkludert med at elvane ikkje oppfyller viktige kvalitetar for biologisk mangfald i ferskvatn, og at prosjekta sine influensområde difor ikkje har spesielt stor verdi på dette feltet. Dette vert bygt på ein påstand om at vasskvaliteten er god, og at ein då reknar med at ferskvassfaunaen er relativt ordinær. Ferskvassfauna bør undersøkast nærare av spesialistar minimum i dei vassdraga som ikkje vil ha vassføring heile året, eller der vassføringa etter utbygging blir så låg at det vil bli "botnfysing" på større delar. Når eit vassdrag vert turrlagt delar av året blir verdien for biologisk mangfald drastisk redusert. Da må det også "bevisast" at det ikkje vil gå tapt sjeldne ev. ukjende artar av fauna som har livssyklus knytt til vatnet (botndyr m.m.).

Når det gjeld supplerande undersøkingar i samband med utbyggingane elles viser vi til vurdering av kvar enkelt søknad.

Samla plan for Fjærland

Det er positivt at vi har fatt desse søknadane samla. Dette gjer at det er lettare å sjå samanhengen mellom fleire utbyggingar i eit område og vurdere dei opp mot andre interesser. Hovudgrunnen til at dei kjem samla er likevel at det ikkje er kapasitet på eksisterande kraftlinjenett til å føre produsert energi ut til aktuelle sluttbrukarar, og kostnader med oppgradering/bygging av kraftleidningar må fordelast på fleire utbyggingar for å få lønnsame prosjekt.

Det er fleire som hevdar at småkraftverk berre gjev eit marginalt bidrag til energibalansen her i landet, og at den næringsmessige sida er mykje viktigare. I alle søknader om utbygging vert det vist til at utbygginga kan føre til at hus og kulturlandskap vert halde ved like og at busetting vert oppretthalde. Det er ikkje knytt vilkår til konsesjonane som sikrar dette, og mykje kan endre seg i løpet av ein og to eigedomsovertakingar/generasjonar. Småkraftverk gjev ofte store inntekter for utbyggjarane, men kva resten av bygda og samfunnet elles sit att med er dessverre mykje mindre handfast. Små kraftutbyggingar kan være positivt, og gje bidrag til lokal næringsutvikling, busetting, og mogleg oppretthald av kulturlandskap, men det kan også vere konfliktar med andre distriktsnæringar, særleg dei som er basert på naturopplevingar.

Regjeringa har ei restriktiv haldning til vidare vasskraftutbygging, og vil at dei aller fleste vassdraga som står att skal bli verande urørte. Samtidig skal bruken av små-, mini- og mikrokraftverk aukast, utan å kome i konflikt med naturverninteresser.

I naturvernsamanheng arbeider vi med eit perspektiv på 200 år framover i tid. Dette er mange generasjonar. Med den farten det no er innan vasskraftutbygging i mindre vassdrag, vil vi på mindre enn ein generasjon sjå store endringar i den vassdragsnaturen som folk flest i vår landsdel forhold seg til og opplever. Dette vil merkast både av fastbuande og besøkande. Det vert hevda at små kraftverksutbyggingar er reversible. Dette føreset at vi veit at det ikkje blir teke knekken på spesielle artar knytt til det enkelte vassdraget/område. Sumeffektar på økosystem vil først merkast etter ei viss tid.

Konklusjon

Vi viser til ovanforståande, og uttale og vurdering for kvart enkelt prosjekt.

Fylkesmannen har vurdert søknadane etter ureiningslova, lakse- og innlandsfiskelova, og høve til allmenne interesser, jf. vassressurslova § 8. Det er NVE som avgjer søknadane etter vassressurslova.

Fylkesmannen vurderar med visse atterhald at det kan gjevast konsesjon for Berge /Bjåstad og Jordal kraftverk . For Hatlestad kraftverk rår vi til ei noko redusert utbygging. Ut i frå verknaden for allmenne interesser, vil fylkesmannen rå til at det ikkje vert gjeve konsesjon for Romøyri og Lidal kraftverk.

Før det vert gjeve konsesjon for bygging av ny kraftline ber vi om det vert vurdert om det skal stillast krav til konsekvensutgreiing.

Av omsyn til miljøverninteresser , andre næringar og fallrettshavar i Fjærland vil fylkesmannen oppmode om at det vert utarbeidd samla planar for området før ein gjev konsesjon til utbygging av kraftverk og kraftliner.

Vi forstår at Småkraft AS og fallrettshavarane for desse prosjekta, ønskjer avklaring så snart som råd. Ein samla plan vil likevel gje eit mykje betre grunnlag for å vurdere konsekvensar og konflikhtar for området sett under eitt. I tillegg kan det føre til at ein finn fram til betre løysingar, m.a. for utføring av produsert kraft. Sogndal kommune, andre fallrettshavarar i Fjærland og Sognekraft AS har også lagt vekt på dette i sine uttalar. Det er også eit mål for regjeringa å få ei meir samla planlegging, som skal sikre at ikkje naturmangfald, friluftsliv eller store landskapsverdiar går tapt, jf. "Soria Moria-erklæringa"."

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet de fem kraftverkssøknadene i fylkesutvalget den 01.02.2006. Det ble gjort følgende vedtak:

- "Fylkeskommunen viser til Sogndal kommune sitt vedtak 15.12.2006 om å utsette handsaminga av dei fem planlagde kraftverka og linjeprosjektet langs Fjærlandsfjorden til det ligg føre ei samla vurdering av aktuelle konsekvensar.
- Fylkeskommunen støttar kommunen i denne tilnærminga til saka ut frå at det er viktig å få ei samla vurdering av kva prosjekt som kan vere aktuelle for utbygging i heile Fjærlandsbygda sett i samanheng med aktuelle løysingar for uttransportering av kraftproduksjonen."

Fra saksutredningen refereres følgende for Romøyri kraftverk:

"Samla vurdering av fordeler og ulemper, evt. forslag til avbøtande tiltak

Fordelane ved tiltaket er fyrst og fremst av økonomisk karakter og knytt til energiproduksjon på 28 GWh/år. I tillegg til litt ekstra lokal sysselsetting i anleggsperioden vil det bli skatteinntekter det offentlege.

Ulempene ved tiltaket er vurderte til å bli frå ubetydlege til store negative jf. oversynet frammafor. Utbyggjaren har sjølv foreslått avbøtande tiltak som opprydding etter anleggarbeidet og etablering av ny vassforsyning for huseigarane på Romøyri. Det er ikkje foreslått å sleppe minstevassføring frå inntaket til kraftverket ut frå at den miljømessige vinsten er vurdert til å bli lågare enn kostnaden til dette.

Fylkesrådmannen er negativ til ei løysing med portal inn til kraftstasjonen frå terrenget rett nord for elveøyra. Dette vil bli eit markert inngrep på ein svært synleg stad. Fylkesrådmannen vil staden foreslå at påhogget til utløpstunnelen vert trekt noko oppover langs elva og at vatnet frå kraftstasjonen får utløp i elva. Ved dette kan ein oppnå at påhogget blir flytta til ein mindre synleg stad og at vatnet blir tilbakeført til elva før den renn ut sjøen. Planane for deponering/utnytting av overskotsmassane frå tunnel og sjakt er for lite konkrete/for dårleg visualisert til at fylkesrådmannen skal kunne gjere seg opp ei meining om aktuelle konsekvensar.

Det er ikkje kjende automatisk freda kulturminne i utbyggingsområdet, men fylkesrådmannen kan likevel ikkje sjå bort frå at det kan liggje uregistrerte automatisk freda kulturminne innafor tiltaksområdet og ber difor om at tiltakshavar vert gjort merksam på følgjande:

"Tiltakshavar har plikt til å vise varsemd og til straks å melde ifrå til Kulturavdelinga dersom ein under arbeidet skulle støyte på automatisk freda kulturminne, jf. Lov om kulturminne § 8, 2.ledd"

Fylkesutvalget gjorde vidare følgende vedtak 31.01.2007:

1. *"Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at konsesjon vert gitt for Berge/Bjåstad, Lidal, Jordal, Romøyri og Hatlestad kraftverk på visse vilkår, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaka vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverka vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.*
2. *Fylkeskommunen støttar dei krava som Sogndal kommune har sett, og vil knyte følgjande merknader i tillegg:.*
 - *Berge/Bjåstad kraftverk alternativ A (med tunnel til inntak i Bjåstadelvi) vert prioritert framfor alternativ B.*
 - *For Romøyri kraftverk må det sleppast ei minstevassføring frå inntaket i storleik 80 liter/sek om sommaren.*
 - *Jordal kraftverk alternativ A (inntak kote 270) vert prioritert framfor alternativ B (inntak kote 200)"*

Statens vegvesen - Region vest har i brev datert 21.12.2005 ingen merknader til utbygging av Romøyri kraftverk.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane har i brev datert 02.12.2005 uttalt følgende om søknad til å bygge fem kraftverk og ny kraftlinje langs Fjærlandsfjorden:

"Naturen i området

Fjærlandsfjorden frå Rauboti og ut er den eine av tre strekningar av Sognefjorden som på begge sidene er utan større tekniske inngrep, med unnatak for Meneset. Austsida er uforstyrra frå Berge. Dei to andre er delar av Aurlandsfjorden og ytre delen av Lustrafjorden. Dei bratte fjellsidene, rasmarker og markerte elvedalar ned mot den tronge Fjærlandsfjorden gjev eit dramatisk landskap frå naturen. Nokre eldre bygningar og andre kulturminne er små menneskeverk i det lite forstyrra landskapet. Opplevingsverdiane er store. Dei fråflytte og veglause husklyngene Lidal og Romøyri ligg som einslege påminningar om ei tid og ein kultur som var, om eit jordbruk og ein levemåte som for mange i dag er svært framandarta, men ettertrakta å oppleve. Fjærlandsfjorden er ein av dei fjordane på Vestlandet som er aller minst prega av dominerande inngrep.

National Geographic kåra i 2004 dei norske fjordane til det beste reisemålet i verda. Kriteria var mellom anna kor vakre områda er og kor godt dei er forvalta. Dette er eit kvalitetsstempel utan omsyn til kor mange som er turistar i desse fjordane. Fjærlandsfjorden er i sommarhalvåret trafikkert av cruiseskip, ferje og private båtar. Trafikken er aukande. I 2004 var det rundt 25 000 reisande berre med ferja. I 2004 kåra magasinet "Reiser og Ferie" Fjærland til det beste reisemålet i heile Noreg.

Desse erklæringane fortel at søknadene gjeld inngrep i noko av det mest storarta av natur og landskap som er å finne, både i nasjonal og større samanheng. Eit inngrep i Fjærlandsfjorden er ikkje berre ei lokal sak. Det er eit spørsmål om korleis vi forvaltar ein einestående del av eit fjordlandskap som Noreg er åleine om i verda.

[...]

Om konsekvensvurderingane

Miljørapportane byggjer på korte synfaringar i område som frå før er dårleg undersøkte. Litteraturlistene i rapportane inneheld generelt stoff, ikkje publikasjonar eller artiklar som gjev faktiske opplysningar om det naturskapte inventaret langs fjorden. Litt tilleggsopplysningar har forfattarane henta frå databasar og personar som kjenner nokre av områda. Det er høgst usikkert kor dekkjande eller kor tilfeldige desse opplysningane er. Det verkar opplagt at dei er ufullstendige. Om floralistene står det i rapportane at dei gjeld karplanter og at er ikkje på nokon måte komplette. Det vil seie at dei er bortimot verdilause anna enn som varsel om at vi grovt sett finn vegetasjon som er å vente i området. Spesielle biotopar som bekkeløfter har forfattarane ikkje studert i det heile. Vi må gå ut frå at opplysningar om raudlista artar er høgst mangelfulle.

Forfattarane har vurdert kvart prosjekt for seg, og ikkje gjort ei samla vurdering av konsekvensane. Dette kunne kanskje vere forsvarleg om det var snakk om å byggje ut det eine eller det andre av dei prosjekterte verka. Miljørapportane følgjer eit vanleg mønster for tematisk oppdeling, eit i og for seg kurant opplegg så langt det rekk. Men dei rekk ikkje så langt at dei gjev noko samla og dekkjande bilete av den heilskapen som står på spel i denne saka. Vi får berre kjennskap til ein del fragment i kvart nedbørsfelt og langs kraftlinetraseen.

Etter vår oppfatning fører metoden til ei undervurdering av den samla effekten når planen går ut på at praktisk tala alle dei større elvane langs fjorden skal i røyrl. Risikoen er stor for at sjeldne biotopar går tapt utan at nokon veit om det. Då har vi, med svært mangelfulle

opplysningar i saka, ikkje lenger ei kunnskapsbasert, men ei dogmatisk forvaltning, ei handtering som er i strid med det som er eit vedteke mål for norsk naturforvaltning. Rapportane oppfyller ikkje dei krava som vi må stille til sakleg grunnlag for å seie at utbyggingane er forsvarlege. Førre var-prinsippet tilseier at rapportane ikkje gjev grunnlag for eit vedtak om utbygging.

Det er mogeleg at rapportane har rett når dei til dømes seier at konsekvensane for opplevingsverdien er middels negativ av at ei vatnet for det meste går under jorda. Men når det meste av vatnet i alle elvane langs fjorden vert borte, blir heile landskapet utarma, og dei samla konsekvensane er ikkje middels. For det første blir positive verdier i landskapet borte ved at vatnet forsvinn. I tillegg vil krafilina tilføre landskapet eit klart negativt element. Å realisere planen inneber ei industrialisering av eit landskap som er prega av ein rik og vakker natur, med ein del kulturminne som ikkje er meir dominerande enn at dei treng stadig vedlikehald for ikkje å forsvinne i skogen.

Dersom oppsamlinga av vatnet i dei fem elvane hadde vore ein del av ein plan for å samle vatnet til ei trykksjakt og ein generator, eit tradisjonelt takrennesystem, ville konsekvensutgreinga ha måtta vurdere dei samla effektane. For naturen og landskapet er det liten eller ingen skilnad på eit slikt prosjekt og den aktuelle planen. Men i denne aktuelle saka er konsekvensvurderingane så fragmenterte og mangelfulle at dei alt i alt ikkje er forsvarlege som grunnlag for eit utbyggingsvedtak.

Om verknadene for landbruket

For fire av verka (alle utanom Romøyri) hevdar miljørapportane at dei vil ha positive, men rett nok små, verknader for landbruket. Eit av dei fire bruka, Lidal, er fråflytta.

I den offentlege debatten høyrer vi hevda at småkraftverk er eit gode fordi inntektene set bøndene i stand til å ta vare på kulturlandskapet. Denne påstanden er det i mange tilfelle grunn til å avvise. Om kulturlandskap med kulturhistoriske, biologiske og estetiske verdier er i forfall, ser ut til å vere uavhengig av inntektene for dei som eig desse landskapa, også om dei driv som bønder. Nokre gjer ein stor og dårleg løna innsats for å hindre gjengroing, dei slær blomsterenger og held dyr på beita. Men forfallet er som regel eit resultat av at den drifta som har skapt dei verdifulle landskapa ikkje lenger løner seg. Det står att å sjå nok dekning for påstanden om at inntekter frå kraftverk vil utløyse ein større innsats i å drive med det som løner seg dårleg, når denne drifta ikkje ein gong lenger trengst av økonomiske grunnar.

På mykje av dei gamle kulturlandskapa er attgroinga komen langt. Sjølv om det skulle vere slik at inntekter frå kraftverka skulle verke til å dempe gjengroinga på dei areala som i dag er relativt opne, er det vår oppfatning at dette er ikkje ein effekt som talar for å gje konsesjon. Til det er skadane av dei planlagde inngrepa for store.

Det er heller ikkje opplyst kor store inntekter grunneigarane har i vente. Det kan ikkje vere uvesentleg dersom inntektene for grunneigarane skal vere eit argument i saka.

Bygdeøkonomisk er det ofte ei klar motsetning mellom økonomiske tiltak som går ut på å byggje større tekniske inngrep og tiltak som går ut på å gjere pengar på attraktive opplevingsverdier. Det første kjem som regel i vegen for det andre. Noko form for samla, bygdeøkonomisk vurdering av utbyggingsplanen er ikkje gjennomført. Ingen veit om, og eventuelt i kva grad, utbyggingane vil gje Fjærlandssamfunnet økonomiske tap eller nytte. Kraftverksinntektene er passive, i den forstand at dei er ikkje betaling for arbeid. Ingen treng bu på Hatlestad eller Jordal for å ta mot utbyttet av å selje straum. Med dei store opplevingsverdiane og det gode ryktet Fjærland og Fjærlandsfjorden har som grunnlag for turisme gjennom meir enn 100 år, er

det grunn til å stille spørsmål ved om planen frå Småkraft AS vil styrke busettinga i Fjærland på lengre sikt, eller om effekten vert den motsette.

På denne bakgrunnen meiner Naturvernforbundet at dei heilt ukjende inntektene for grunneigarane kan ikkje vere noko argument for utbygging. Å legge vekt på forhold som det ikkje eksisterer noko faktaopplysningar om, og heller ikkje noko form for kvalifisert vurderinga av, er i eit slikt tilfelle å ta usaklege omsyn.

Om avveginga i konsesjonsspørsmålet

Etter § 25 i vassressurslova kan konsesjon

”bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet”.

Tiltaket er i dette tilfellet først og fremst dei fem kraftverka, samla, ikkje kvar for seg. Ut frå kommentarane til vassressurslova § 25 i Ot.prp. nr. 39 (1998-99) Lov om vassdrag og grunnvann vil det i dette tilfellet etter vår oppfatning ikkje vere forsvarleg å vurdere kvart kraftverk for seg, utan å sjå dei i samanheng. Det heiter på side 343, 1. spalte:

”Selv om minstekravet er oppfylt, og tiltaket alene ikke har store nok skadevirkninger, kan det begrunne et avslag at sumvirkningen av mange slike tiltak som kan forventes i fremtiden, kan ha det.”

I dette tilfellet har vi å gjere med sumverknaden av fleire tiltak som det er tenkt å realisere på same tid.

For det andre vil vi hevde at også kraftlina må vere med som ein del av vurderingsgrunnlaget etter vassressurslova § 25, all den tid kraftlina er eit vilkår for å realisere utbyggingsplanane. Vi viser til Ot.prp. nr. 39 side 343, 2. spalte:

”Også virkningene av hjelpetiltak og –anlegg utenfor vassdraget som vil bli iverksatt sammen med hovedtiltaket, kan være aktuelle å ta i betraktning ved konsesjonsvurderingen.”

Kraftlina er etter søknaden eit vilkår for å realisere kraftverksplanane.

Føremonane ved tiltaket er industriell og økonomisk utnytting av fallenergien i fem vassdrag. Dette er private føremonar, for eitt selskap og for nokre grunneigarar. Kraftutbyttet er kalkulert til 114-122 GWh, ved ulike alternativ. Dette er ein promille av den årlege straumproduksjonen i norske vasskraftverk, og den krafta representerer det som er råd å kalle dei allmenne føremonane ut frå eit politisk mål om å auke produksjonen av elektrisitet. Norges Naturvernforbund er ikkje samd i dette målet, men det er i denne samanhengen ei anna sak. Saka handlar heller ikkje om straumforsyning til eit visst område eller om eit tiltak som har særlege og definerte føremonar for samfunnet, lokalt eller nasjonalt. Om tiltaket ikkje blir realisert, vil ingen andre enn dei private interessentane ha noko ulempe av eit slikt utfall.

Tiltaket har ulemper for fleire allmenne interesser. Naturvern i vid forstand er ei slik allmenn interesse etter lova, likeeins kulturminnevern. Naturvern handlar om å ta vare på produksjonsevna og mangfaldet i naturen, men ikkje berre det. Også opplevingsverdiane i naturen tilseier naturvernomsyn i forvaltninga. Naturvern femnar òg om innslaga av kulturlandskap og andre kulturminne langs Fjærlandsfjorden.

Kravet i § 25 er altså at det må vere ei overvekt av føremonar ved tiltaket, jamført med ulempene. Dette er eit minstekrav for å få konsesjon. Saksframstillinga må vise at føremonane faktisk er større enn ulempene (Ot.prp. nr. 39 side 343, 2. spalte), ikkje berre gå ut frå at det er

slik. Vasskraftverk er eit langsiktig tiltak, og etter Vassressurslova § 25, andre ledd, må kriteria i første ledd vere oppfylt på lang sikt. Dette må til dømes innebere at forvaltninga har gjort det som er mogeleg for å hindre at uventa skadar på naturen ikkje dukkar opp i framtida som følgje av manglande kunnskap om tilstanden før vedtak og konsekvensane av tiltaket. I dag ser vi at verdsettinga av uforstyrra natur aukar i samfunnet, både fordi opplevingane av slik natur er meir ettertrakta enn før, og fordi slik natur er av stigande verdi for turisme som næring. Dette tilseier at ulempene av utbygging vil komme til å vere meir negative i framtida. Som inngrepsfri natur er Fjærlandsfjorden og vassdraga å sjå på som eineståande. Elektrisitet frå desse elvane er det ikkje.

Vassdragsnaturen er ein viktig del av den naturlege heilskapet i landskapet ved Fjærlandsfjorden, sjølv om elvane ikkje alltid er synlege frå fjorden. Stortinget har ved fleire høve presisert at

”hensynet til framtidige generasjoners naturopplevingar tilsier en restriktiv holdning til vidare vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte”.

Vassdragsnaturen er etter dette å sjå på som eit knapt gode, slik at føremonane med ei utbygging må vere større enn tidlegare for å forsvare eit konsesjonsvedtak. Også av førearbeida til Vassressurslova § 1 går det fram at omsynet til naturlege prosessar etter lova skal ha større vekt enn tidlegare, særleg i dei urørde vassdraga som er att.

Konsekvensar for naturen og landskapet

Den viktigaste innvendinga mot kraftanlegga og kraftlina er at eit stort fjordlandskap som i svært liten grad er prega av nyare og større tekniske inngrep blir industrialisert av fleire tyngre inngrep. Både økologisk og visuelt er Fjærlandsfjorden ein lite forstyrra del av dei spesielle norske fjordlandskap. Dersom planen blir realisert, inneber det eit vesentleg tap av uforstyrra natur. Dette er ikkje berre ei lokal sak. Det er heller ikkje berre snakk om eit nasjonalt tap. Dette er ein landskapstype som Noreg har eit internasjonalt ansvar for, ut frå prinsippet om at kvar stat må ta vare på sin eigenart av verdsnaturen. To område av den vestnorske fjordnaturen kom nyleg på Verdsarvlista, som framstående representantar den norske fjordnaturen som noko eineståande i verda. Dette skjedde med lokal og nasjonal oppslutning, og det bør tilseie at eit eigenarta og høgt verdsett landskap som Fjærlandsfjorden heller ikkje blir skusla vekk.

Miljørapportane opplyser at planen vil redusere det villmarksprega arealet langs fjorden med 26,9 km², dersom vi summerer tala for dei ulike delane. Talet er noko mindre fordi kraftverka Romøyri og Lidal i denne samanhengen overlappar kvarandre, men det går ikkje fram kva som er den korrekte summen. Talet 26,9 km² er meir enn fire gonger det årlege bortfallet av villmarksprega område i Sogn og Fjordane i 1988-98. Sjølv om vi reduserer talet ovanfor til det halve, blir tapet langs Fjærlandsfjorden dobbelt så stort som den årlege nedgangen i perioden. Frå før har Sogn og Fjordane 4 prosent villmarksprega areal, som er mindre enn gjennomsnittet for Sør-Noreg. Det ligg rundt fem prosent.

Dei nedre delane av alle dei større elvane langs Fjærlandsfjorden sør for Mundal blir praktisk tala borte dersom planen vert sett ut i livet. Dette inneber å fjerne vatnet som landskapsdannande kraft og ein viktig økologisk faktor i dei mest produktive og biologisk varierte delane av landskapet. Det at ein del av elvane ikkje er heile tida er synlege, er ikkje eit argument for at dei delane som ikkje er synlege, er utan verdi for opplevingane. For mange er det vesentleg å vite om naturen går i sin naturlege rytme eller ikkje. Landskapet vil gjennom mange år vere prega av tydelege sår langs røytraseen. Titusenvis av menneske får dårlegare eller direkte negative opplevingar kvart år. Ei ny kraftline vil for alltid vere eit negativt element.

Det verkar som ei høgst subjektiv vurdering at kraftlina vil ha middels (alternativ A) og liten (alternativ B) negativ konsekvens. Vi kan ikkje sjå at forfattarane har argumentert forsvarleg for denne konklusjonen.

Konsekvensvurderingane i miljørapportane varierer frå prosjekt til prosjekt. For emnet inngrepsfri natur har kraftlina og dei to kraftverka Lidal og Romøyri store negative konsekvensar. For geologi og landskap er karakteristikken middels negative konsekvensar for kraftlina (alt. A), Lidal og Berge/Bjåstad (alt. B). For Romøyri er den negative effekten middels til stor og for Hatlestad stor. Dei to andre verka har mindre konsekvensar på dette feltet, etter rapportane å dømme.

Vi vil hevde at samla sett er dette ei underrapportering. Det storarta og vakre landskapet langs Fjærlandsfjorden har sine kvalitetar ved at det er så lite prega av inngrep som forstyrarrar, økologisk og visuelt. For natur og landskap vil vi hevde at konsekvensane av heile prosjektet (kraftverka og kraftlina) er svært store og negative. Det same vil vi hevde gjeld for friluftsliv og opplevingsverdiar. At så mykje inngrepsfri natur, først og fremst villmarksprega, vert borte, styrker argumentasjonen for dette standpunktet. Inngrepsfri natur har større verdi nær fjorden, der areala av klimatiske og andre grunnar er meir produktive enn i høgda, og dessutan er inngrepsfri natur i låglandet sjeldan langs Sognefjorden. Det er vår innvending mot miljørapportane at dei ikkje tek omsyn til at fleire inngrep i heile området samla har større konsekvensar enn summen av eit og eit av inngrepa. Mange tilfelle av middels konsekvensar vert i dette tilfellet meir enn middels. Denne samla effekten seier rapportane ikkje noko om.

For biologisk mangfald er gjennomgangsmelodien middels negative konsekvensar. For ein del artar veit vi at storleiken er ein viktig kvalitet ved biotopane, eller at mange nok av mindre biotopar ligg nær kvarandre, er viktig for overlevingsevna. Fossekallen treng ikkje å bli borte frå eit landskap dersom ein eller nokre få av fossane eller styrka forsvinn, men med så omfattande inngrep som planen går ut på i Fjærland, aukar risikoen mykje. Det er farleg for ein art å vere få i talet, av demografiske grunnar. Det er farlegare om det i tillegg er få biotopar igjen som høver for arten, og særleg på grunn av dagens utsikter til endringar av klimaet.

Naturgeografisk høyrer det aktuelle området til tre vegetasjonssoner: Den boreonemorale, den sørboreale og den mellomboreale. I landet er rundt to prosent eller mindre enn det av desse sonene verna. Det er ei vanleg oppfatning mellom fagfolk (mellom anna presentert i eit foredrag av professor Christian Stenseth 4.4.2005 på eit seminar i Oslo om biomangfaldlova at for å ta vare på artsmangfaldet i norsk natur, må vi verne eller på andre måtar hindre skadelege inngrep i fire-fem prosent av areala i kvar sone. For langsiktig overleving er kravet 115-20 prosent. Dette er etter vår oppfatning eit tungt argument mot å gje søkjaren konsesjon.

Konklusjonar

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane meiner etter dette at det ikkje ligg føre eit sakleg grunnlag for å gje søkjaren konsesjon til bygging av dei fem kraftverka og kraftlina. Til det er naturen for storarta og verdfull, det påverka området for stort og føremonane med prosjektet for små.

Den fragmenterte og ufullstendige kunnskapen om naturen i området, og dermed om konsekvensane av prosjekta, er for mangelfull til at utbygging på dette grunnlaget er i samsvar med kravet om kunnskapsbasert naturforvaltning. Ein ansvarleg bruk av føre var-prinsippet tilseier nei til søknadene.

Ein sikker konsekvens er store tap av villmarksprega areal. Dette er ein viktig grunn til at ulempene ved utbyggingane samla sett er svært store. Både sjølve naturverdiane og

opplevingskvalitetane i fjordlandskapet er så store at utbyggingane går ut over vårt internasjonale ansvar for å ta vare på det som er særprega i den norske delen av verdsnaturen.

Heilskapen av mykje intakt natur i området, og det at der er lite av større inngrep i området frå før, tilseier etter vår oppfatning av søknaden som heilskap vert avvist. Det er aller viktigast å hindre kraftverka på Lidal og Romøyri, og kraftlina. På grunn av store inngrep frå før ved Berge/Bjåstad er dette den minst skadelege delen av søknaden. Etter ei samla vurdering er det vår oppfatning at også Jordal kraftverk isolert sett vil ha relativt moderate skadar, samanlikna med dei andre elementa i søknaden. Eit grunnlag for desse vurderingane er at eit eller begge av desse verka let seg realisere utan å byggje den planlagde kraftlina.”

Norges Naturvernforbund har i brev datert 19.12.2005 sendt samlet høringsuttalelse for de fem kraftverkene og kraftledningen:

”Norges Naturvernforbund viser til ”pakke”-søknaden fra Småkraft AS om bygging av 5 kraftverk og en 132 kV kraftledning langs Fjærlandsfjorden i Sogn og Fjordane.

Vi vil støtte og understreke argumentasjonen mot disse planene, slik dette kommer til uttrykk i den meget grundige uttalelsen av 2. desember fra vårt fylkeslag i Sogn og Fjordane.

Fordi denne saken dreier seg om nasjonale og til dels internasjonale verdier, er et berettiget at også Naturvernforbundet sentralt markerer sitt syn.

Vi vil spesielt peke på følgende forhold :

- 1. De norske fjordene er av National Geographic kåret til de beste reisemålene i verden. Fjærland er av magasinet ”Reiser og Ferie” kåret til det beste reisemålet i hele Norge. Søknadene gjelder inngrep i noe av det mest storartede av natur og landskap som finnes - både nasjonalt og internasjonalt. Når det meste av vannet i alle elvene langs fjorden blir borte, blir hele landskapet utarmet. I tillegg vil kraftlinja tilføre landskapet et klart negativt element. Uforstyrret natur øker i verdi som tiden går - også som grunnlag for turisme.*
- 2. Inngrepene vil berøre begge sider av Fjærlandsfjorden. Fjærlandsfjorden er en av de fjordene på Vestlandet som er aller minst preget av tekniske inngrep. De planlagte inngrepene vil i vesentlig grad redusere arealet av inngrepsfri natur i fylket - en kvalitet som blir stadig mer etterspurt og som det er bred politisk enighet om å hindre reduksjon og utarming av.*
- 3. Det er svært viktig at NVE vurderer effekten av de 5 kraftverkene og kraftledningen som et samlet naturinngrep. Det er en stor mangel ved søknaden at forfatterne av konsekvensvurderingene har vurdert hvert enkelt prosjekt for seg - uten å gi en samlet vurdering. De undersøkelser som er foretatt, gir en ufullstendig og til dels tilfeldig kunnskap om bare fragmenter i hvert nedbørsfelt og langs kraftlinjetraseen. Rapportene oppfyller ikke de krav som må stilles til saklig grunnlag for å avgjøre om en utbygging er forsvarlig.*

KONKLUSJON:

Norges Naturvernforbund gjentar som sin konklusjon følgende utsnitt fra uttalelsen fra vårt fylkeslag:

”Den viktigaste innvendinga mot kraftanlegga og kraftlina er at eit stort fjordlandskap som i svært liten grad er prega av nyare og større tekniske inngrep blir industrialisert av fleire tyngre inngrep. Både økologisk og visuelt er Fjærlandsfjorden ein lite forstyrra del av dei

spesielle norske fjordlandskapa. Dersom planen blir realisert, inneber det eit vesentleg tap av uforstyrtra natur. Dette er ikkje berre ei lokal sak. Det er heller ikkje berre snakk om eit nasjonalt tap. Dette er ein landskapstype som Noreg har eit internasjonalt ansvar for, ut frå prinsippet om at kvar stat må ta vare på sin eigenart av verdsnaturen. To område av den vestnorske fjordnaturen kom nyleg på Verdsarvlista, som framståande representantar den norske fjordnaturen som noko eineståande i verda. Dette skjedde med lokal og nasjonal oppslutning, og det bør tilseie at eit eigenarta og høgt verdsett landskap som Fjærlandsfjorden heller ikkje blir skusla vekk. ""

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Sogn og Fjordane har uttalt i brev datert 31.12.2005:

[...]

"Om NJFF Sogn og Fjordane:

NJFF har sentralt over 110 000 medlemmar, og her i fylket har vi 27 lokallag med om lag 3000 medlemmar. Vårt fylke er mellom dei med størst potensiale for utbygging av vasskraft i småskala, og våre lokallag vil bli engasjert i størst mogeleg grad for vurdering av konsekvensar aktuelle planar har først og fremst for jakt og fiskeinteresser kringom i fylket.

Generelt om temaet:

Det vert fremja mange prosjekt for tida, og kvart av desse vert vurdert opp mot konsekvensane desse får/kan få for ulike sektorinteresser. Eit allereie overbelasta linjenett i vårt fylke fører etter vårt syn med seg behov for ei samordnande planlegging for tilknytning til slike linjenett både på tvers av kommunegrensar og innan regioner. Likedan bør slik planlegging ha for auga at Statnett er i gang med utredning av ei sentrallinje mellom Ørskog og Sogn for å auke leveringstryggleiken på Vestlandet. Linjebygging fører med seg auka press på villtet - ved å forstyrre trekkruter, auke fallvilt frå fuglebestandane, endra revira til naturen sine renovatørar, samt skape sår i landskapet. Vurdert isolert sett kan dei mange små prosjekta tilsynelatande gi små ulemper, medan det i sum kan bety store- og avgjerande endringar regionsvis.

Det same kan seiast om vurderingane av verknader på fiskestammane, der kvar einskild bekk/ elv ikkje blir tillagt særleg betydning for t .d. sjøaurestammen i fjordsystemet. Vi synest ikkje dette er godt nok undersøkt i høve til utbyggingsplanane langs Fjærlandsfjorden - i alle høve ikkje godt nok som underlag for framsetjing av krav om eventuelle kompenserande tiltak.

Dei konkrete planane:

Vi har ikkje hatt høve til å detalj synfare dei ulike utbyggingsalternativa. Det synest likevel aktuelt å sjå nærare på Lidals- og Jordalsprosjekta, som har anadrome strekningar nedst i desse vassdraga. Reduksjon i vassføring i deler av desse vassdraga vil tvillaust medføre endringar i elva sitt "indre liv" med omsyn på massetransport, spyleflaumar/ attgroing av gyteplassar, vassføringar i gytetida o.s.b. Dette er forhold - ofte av avgjerande betydning for produksjonen på anadrom strekning i vassdrag. Desse forholda vil krevje grundigare undersøkingar enn det vert lagt opp til med forenkla sakshandsaming, utan tilstrekkeleg tilgong på ressursar og ekspertise.

For prosjekta i Rommedøla, Hatlestadelvi og BergeBjåstad-vassdraga synest det ikkje vere konflikt mellom utbyggingsplanane og fiskeproduksjon, då desse vassdraga på grunn av oppgangshinder ikkje har produksjon av anadrome artar - ev utanom ål.

Verknader for viltet i området har vi ikkje tilstrekkeleg underlag for å ha kvalifiserte meiningar om - utover at ei viss fortyrning må påreknast i anleggsperioden.

Andre planar i området

Vi er kjende med at det vert arbeid med fleire småkraftprosjekt lenger inne i fjorden - eit forhold som slik vi ser det aktualiserer ei samordna planlegging av linjeføringar i området samt ein meir samla vurdering av effektane på fiskestammene som rekrutter i bekkar/vassdrag som drenerer til Fjærlandsfjorden.

Andre tilhøve

Fjærlandsfjorden og breane er naturelement som inngår i opplevingstilbodet ein satsar på for turismen i Balestrandsregionen. Vi er av den oppfatninga at frie - og frå fjorden godt synlege fossefall i liene ned frå breane representerer opplevingskvalitetar som det ikkje er mange att av. Reduserte vassføringar i slike elvar kan skade heilskapsbiletet av bre og fjordlandskapet kring Fjærlandsfjorden. Særleg gjeld dette Rommedøla, som representerer ein markant kvalitet i landskapsbiletet ved innløpet til fjorden.

Samla vurdering

Sett under eitt vil NJFF Sogn og Fjordane rå frå at det vert gjeve løyve til utbygging av Lidalog Jordal kraftverk. I alle høve bør desse vassdraga utredast grundigare med omsyn på anadrom fiskeproduksjon og biologisk mangfald i desse elvane.

Rommedøla bør etter vårt syn ikkje tape vassføringa si i sommarsesongen av omsyn til heilskapen i landskapsbiletet her.

Vi motset oss ikkje bygging av dei andre verka.”

[...]

Sogn og Fjordane Turlag har i brev av 17.12.2005 uttalt:

”Vi viser til 5 konsesjonssøknader om småkraftverk og 1 konsesjonssøknad om kraftlinje sendt med dykkar brev av 23.09.2005 og 22.09.2005, og til offentleg møte i Fjærland 26.10.2005.

Om Sogn og Fjordane Turlag:

Sogn og Fjordane Turlag er eitt av Den Norske Turistforening sine 51 medlemslag, og fylkeslag for 11 lokale turlag spreidd over heile fylket. Sist oppdaterte medlemstal: 3.904.

Generelt om Fjærland:

Fjærlandsfjorden og Fjærland har sidan slutten av 1800-talet vore eitt av Sogn og Fjordane sine fremste reisemål både for kommersiell turisme og for friluftsliv - særleg brevandring. Bygda har hatt, og har, framsynte og dyktige folk som på ein positiv måte har vidareutvikla tilbodet, slik at Fjærland sin posisjon på desse områda i dag truleg er sterkare enn nokon gong før. Bremuseet, Bokbyen, Mundal hotell, Flatbrehytta og turistbåtruta på fjorden (1. mai - 30. september) er saman med den fantastiske naturen hjørnesteinar i bygda sitt tilbod til turistar og friluftsfolk. I tillegg har ein enda eit hotell, campingplass, mange utleigehytter, Brevasshytta, breførartilbod, "spons ein sau"-prosjektet, mange merka turruter, eige turkart for Fjærland etc.

For det ikkje-kommersielle friluftslivet på bre, som vi (og andre) representerer, er vel Fjærland framleis det fremste senteret i fylket. Flatbrehytta er sentral, og det er ei heil rekkje turruter

over breen til/frå Fjærland. Ruter som både har og ikkje har, tilknytning til Flatbrehytta. I tillegg er det ei rekkje vanlege fotturruter både i sjølve Fjærland og opp frå Fjærlandsfjorden. På Sogn og Fjordane Turlag sitt turprogram er det mange turar i/til/frå Fjærlandsområdet. Bygdefolket i Fjærland er aktive friluftsfolk, og flittige brukarar av friluftsområda i Fjærland. Turlaget samarbeider med folk i Fjærland om nokre av turane våre.

Det kommersielle reiselivstilbodet i Fjærland er i svært stor grad basert på ein vellukka kombinasjon av natur, kultur og friluftsliv. Få andre stadar i fylket vårt er friluftsliv ein så stor del av det totale reiselivstilbodet som i Fjærland.

"Spons ein sau"-prosjektet er noko heilt spesielt, og inkluderer mellom anna at sponsarane kan vere med saueeigarane på tur for å ha tilsyn med sauene som er på beite. I det landskapet som er i Fjærland, gir dette heilt spesielle tur- og kulturopplevingar. Bakgrunnen for prosjektet er mellom anna at ein gjennom sauebeiting tek betre vare på kulturlandskapet.

Samla planlegging av småkraftutbygging i Fjærland:

Med den sterke nasjonale og internasjonale posisjonen Fjærland og Fjærlandsfjorden har innanfor natur- og kulturbasert reiseliv og friluftsliv, toler ikkje bygda og fjorden for mange nye naturinngrep før tilbodet vert skadelidande.

I informasjonsmøtet 26.10.2005 vart det opplyst at det i tillegg til dei 5 konsesjonssøkte prosjekta, er 36 andre små kraftprosjekt. Viss for mange av dei totalt 41 prosjekta vert utbygde, vil det etter vårt syn ha ubotelege skadeverknader for reiseliv og friluftsliv i Fjærland. Dette betyr ikkje at det skal seiast nei til all småkraftutbygging, men at talet på kraftverk må vere avgrensa, og at ein må vere veldig grundig i valet av kva prosjekt som skal byggast ut. I prioriteringa av kva småkraftverk som skal byggast ut, må ein spesielt ta omsyn til reiseliv, friluftsliv, biologisk mangfald, kulturminne og urørt natur. Dessutan må ein ta omsyn til kva kraftverk som best er med på å sikre busetnaden, spesielt drifta av gardsbruka i Fjærland.

Vi synest det er positivt at Småkraft AS har fremma konsesjonssøknader for 5 småkraftverk og kraftlinja samstundes. Det gjer det lettare å sjå prosjekta i samanheng. Det som manglar frå Småkraft AS si side, er ei samla konsekvensvurdering. Det er ei vesentleg ulempe, men dei følgjer vel gjeldande regelverk for småkraftutbyggingar.

Sjølv om ein no kan sjå 5 kraftverk i samanheng, er dette altfor lite når det totalt er 41 prosjekt. Vi gjer framlegg om at handsaminga av konsesjonssøknadane for dei 5 kraftverka vert utsett til ein har laga ei samla vurdering og prioritering av alle dei ca. 41 prosjekta. Dette er spesielt viktig når det heilt klart er fleire av dei 5 prosjekta som bør prioriterast lågt samanlikna med andre aktuelle, enno ikkje konsesjonssøkte prosjekt. Vurdering av alle utbyggingsprosjekt i Fjærland i samanheng, med tilhøyrande avgrensing i talet, er også viktig for å lage ein fornuftig plan for utbygging av linjenettet. Linjesøknaden må då også utsettast.

For å gjennomføre ei samla planlegging og prioritering av alle utbyggingsprosjekta i Fjærland, gjer vi framlegg om å etablere ei nøytral prosjektgruppe der Sogndal kommune, Fylkesmannen, NVE og representantar for Fjærland er med. Prosjektgruppa må vere oppdragsgjevar for ei grundig kartlegging av biologisk mangfald og kulturminne. Eventuelt også andre tema, t.d. friluftsliv. Finansiering av ei slik kartlegging bør vere eit spleiselag mellom kommunen, fylkesmannen, NVE, DN, MD, OED og dei utbyggerane som til slutt får lov å bygge ut. NB! For at prosjektgruppa sine prioriteringar skal framstå som truverdige, er det viktig at prosjektgruppa er mest mogeleg nøytral. Gruppa må derfor ikkje ha med representantar for utbyggerar, kraftlinjeeigarar og andre med særinteresser innanfor utbygging. Fagkunnskapane innanfor dette området må ivaretakast av NVE, eventuelt av nøytrale som NVE peikar ut! Viss

særinteressene innanfor kraft- og linjeutbygging vert haldne utanfor prosjektgruppa, vil vi heller ikkje be om at representantar for friluftsliv og naturvern skal vere med i gruppa. Men vi føreset sjølvstendig at prosjektgruppa har kontakt med, og innhentar informasjon frå, både utbyggarar, linjeeigarar, friluftslivs- og naturvernorganisasjonar, og andre.

Prosjektgruppa sine førebels framlegg med vedlegg må sendast på brei høyring til mellom andre utbyggarar, friluftslivsorganisasjonar, naturvernorganisasjonar, reiselivsorganisasjonar, alle som bur i Fjærland, etc etc før den endelege prioriteringa vert laga. Om ikkje før, så må NVE tungt inn i alle fall i denne fasen. Gjennomføringa av eit slikt kartleggings- og prioriteringsprosjekt vert vel eit pilotprosjekt (?), og bør gjerast så skikkeleg at det vert eit mønsterarbeid for andre bygder/kommunar både i Sogn og Fjordane og i resten av landet!

Kommentarar og synspunkt vedr . kvart einskilt småkraftprosjekt:

Vårt primære synspunkt, er at konsesjonshandsaminga av alle prosjekta vert utsett, sjå ovanfor. Viss vi ikkje får gjennomslag for dette, kjem vi her med synspunkt og prioriteringar som gjeld dei 5 prosjekta som no er konsesjonssøkte.

Generelle kommentarar og synspunkt:

Vi er generelt svært kritiske til utbygging i eit område som er så sentralt for reiseliv og friluftsliv som Fjærlandsfjorden/Fjærland. På den andre sida aksepterer vi at det vert noko utbygging, viss skadeverknadane vert små, og utbyggingane er viktige for å sikre busetnad og drift på gardane. I det etterfølgjande har vi omtala dei einskilde utbyggingane i prioritert rekkefølge, dei vi er sterkest mot, er omtala først, og dei vi er minst kritiske til, er omtala sist.

Når det gjeld omtalen av konsekvensane av utbyggingane, særleg kartlegginga av biologisk mangfald, meiner vi at det arbeidet som er utført, er altfor dårleg. Både for det einskilde prosjektet, og samla. Det regelverket som eksisterer (for småkraftverk), strekk ikkje på nokon måte til for så store samla utbyggingsinngrep som det her er snakk om! Når det i utgreiingar t.d. står at det er stort potensiale for funn av raudlisteartar, men det likevel ikkje er undersøkt om det verkeleg finst slike artar, så er dette heilt uakseptabelt. Enten må slike utbyggingar avslåast med ein gong, eller så må det krevjast skikkelege tilleggutgreiingar!

1. Romøyri kraftverk:

Romøyri er ei av dei verkelege perlene ved Fjærlandsfjorden. Staden med sine gamle, fine bygningar og restar etter tidlegare bygningar, er også eit viktig, og framleis ganske "levande" kulturminne. Det er svært lite plass mellom fjorden og den ganske bratte fjellsida, og staden er derfor svært sårbar for inngrep. Det skal lite til før det gamle, fine miljøet på staden vert øydelagt. Elva som går tvers gjennom den vesle grenda, er ein vesentleg del av dette miljøet.

Dei mange godt vedlikehaldne husa vitnar om at dette er ein kjær og mykje brukt feriestad som vi går ut frå først og fremst vert brukt av folk med sterk tilknytning til staden. Eit pensjonistpar bur fast på Romøyri 6-7 månader for året, og vi håpar helsa deira tillet at dei kan halde fram med det i mangé år enno.

Frå turistferjeruta på fjorden (2 x 2 = 4 turar kvar dag 1.5 - 30.9) og anna båttrafikk på fjorden, er Romfossen, som ligg like nedstrøms det planlagde inntaket til kraftstasjonen, eit viktig og godt synleg landskapselement. Den er ikkje berre synleg "fra enkelte posisjoner på fjorden", slik det står i konsesjonssøknaden, men frå det aller meste av fjorden sør for Romøyri. Elva, husa og kulturlandskapet nede ved fjorden, er også viktige landskapselement.

For friluftsliv er Romedalen eit veldig fint område. Ifølgje Turkart Sogndal - Leikanger, er det merka turrute frå Grindsdalen (Myklebru) i Leikanger via Øvre Romedal til Romøyri. Romfossen er viktig/fin, og det einaste skikkelege fossefallet på denne ruta. Stølane i Øvre Romedal tilhøyrer Leikanger/Grindsdalen, så dette er ei fleire hundre år gamal ferdselsrute. Romhesten, som kan nåast både frå Romøyri, Lidal og Grindsdalen, har ei plassering som gjer den til eit fantastisk turmål og utsiktspunkt. Frå Gunvordal i Sogndalsdalen er det ei umerka og noko krevjande turrute over til Romedalen og Lidal. Tilkomsten til Romøyri gjer at friluftslivsbruken av Romedalen ikkje er så svært stor, men vi meiner likevel at den er klårt undervurdert i konsesjonssøknaden. Det at det eksisterer både turkart (1:50.000) og ei merka turrute, fører til auka trafikk. Dessutan: Dei fine, men mindre brukte turområda er også viktige!

Den planlagde utbygginga i Romøyri er knallhard. Alt vatn mellom 200 % og ca. 10 % av normalvassføringa skal i røyr, og det skal ikkje sleppast minstevassføring. Dette betyr mellom anna at Romfossen vert tørrlagd nesten 11 månader i året, noko varierende frå år til år. Så lenge det ikkje er overløp, vert vassføringa nede ved fjorden redusert til omlag 20 % av normalvassføringa. Truleg betydeleg mindre enn det i godværsperiodar i slutten av juli og i august (etter snøsmeltinga), fordi avrenninga frå heile bredelen av nedslagsfeltet går i turbinane. Nede ved fjorden vert det eit stort problem å bli kvitt all steinen. Er det lovleg å "dumpe" all steinen med alt det tilhøyrande steinstøvet direkte i fjorden? Det vert eit betydeleg ureiningsproblem! I konsesjonssøknaden er det lagt opp til at det skal gjerast ekstra inngrep i det sårbare landskapet gjennom bygging av fleire (3?!) moloar. I den delen av året då det i framtida er aktuelt å ha båtar liggande ute, treng ein ikkje moloar på Romøyri. Og fleire moloar har ein slett ikkje bruk for, (avstandane er ikkje så store,) dei vil berre bli skjemmande naturinngrep.

Av konsesjonssøknaden ser det ut som at ein trur at utbygging vil føre til betre vedlikehald av bygningar og kulturlandskap på Romøyri. Det er sjølvsagt mogeleg at så vil skje, men vi reknar det som lite sannsynleg. Mest sannsynleg vil staden i løpet av nokre år endre karakter frå ein kjær og attraktiv feriestad, til ein mykje mindre attraktiv feriestad, og meir ein stad ein skal tene pengar på. Vi har ingen kjennskap til etterkomarane etter dei som i dag har eigedomar på Romøyri, så vi kan ikkje seie noko sikkert, men vi reknar det som meir sannsynleg at husa på Romøyri er godt vedlikehaldne om 30-40 år utan utbygging, enn med. Slik gjeldande lovgjeving er, kan straumtilførselen til grenda om nokre år kome til å bli kutta, dessverre. Men dette kan med minimale inngrep løysast gjennom bygging av eit felles mikrokraftverk.

Avbøtande tiltak/ending i utbyggingsplanane som å ha inntaket nedstraums Romfossen (ca. kote 380?) og/eller å ha utløp frå kraftstasjonen lenger opp frå fjorden (ca. kote 25-30) kan betre inngrepsituasjonen litt, men er langt frå nok til å endre Turlaget sitt syn på utbygginga. (Å legge utløpet frå kraftstasjonen på kote 25-30 treng ikkje føre til auka vegbygging i det sårbare området, slik det står i miljørapporten. Tunnelen inn til kraftstasjonen kan leggest ved sjøen som planlagt, men ein må ha litt stigning inne i tunnelen.)

Turlaget sitt syn på utbygginga: Turlaget går mot at Romøyri kraftverk får konsesjon. Grunngeving: Inngrepa vil skje i eit område som er viktig for reiseliv og friluftsliv. Eit stort areal "kvalifisert villmark" vil forsvinne. Utbygginga vil ikkje få noko som helst å seie for busetnaden i Fjærland. I prioriteringa mellom dei mange utbyggingane som er aktuelle i Fjærlandsområdet, bør dette vere ei av dei aller lågast prioriterte!

[...]"

Den Norske Turistforening har sendt inn følgende merknad i brev av 31.08.2006:

"Vi viser til planane om bygging av fem småkraftverk samt tilhørande 66/132 kV-kraftlinje langs Fjærlandsfjorden, som vi etter å ha tatt kontakt med NVE fekk tilsendt i oktober '05. Vi viser også til Sogn og Fjordane Turlags høringssvar datert 17.12.05.

Vi er klar over at høringsfristen for lengst er ute, men sidan NVE ikkje har avgjort søknadene enda, vil vi knytte noen merknader til prosjekta, særlig med bakgrunn i det oppdraget OED gav NVE tidligare i sommar, nemlig å lage retningslinjer for planlegging/konsesjonsbehandling av småkraftverk. Retningslinjene skal brukast ved utarbeiding av regionale (fylkesvise) planar for småkraftverk samt at NVE skal bruke dei som grunnlag for heilskaplig vurdering av konsesjonssøknader, også i område der det ikkje finst noen fylkesplan.

Retningslinjene er snart ferdige, og skal deretter ut på høring. DNT forventer at styresmaktene, så fort retningslinjene er vedtatt, sørger for at regionale styresmakter (fylkeskommune og fylkesmann) starter opp arbeidet med fylkesvise planar for småkraftverk. Det er sterkt behov for verktøy som gjer det mulig å vurdere den omfattande småkraftverktbygginga litt meir samla og regionalt. Slik det er nå, blir det ei meir eller mindre tilfeldig behandling av enkelt-prosjekt, utan å vurdere negative sumeffektar.

Stortinget er også opptatt av denne problemstillinga, og i Innst. S. 228 (2004-05) fra Energi- og miljøkomiteen til St.meld. 21 (2004-05) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtil-stand uttaler komitéens fleirtal (alle minus Frp): Flertallet viser til at meldingen peker på at fysiske inngrep og endret arealbruk utgjør den viktigste trusselen mot biologisk mangfold, og at summen av mange små inngrep som alene synes ubetydelige, utgjør en snikende fare for mange arter. Disse artene forsvinner ikke umiddelbart, men over tid svekkes livsgrunnlaget, til artene til slutt forsvinner. Denne erkjennelsen må innebære at vi øker oppmerksomheten mot sumkonsekvenser av inngrep som hver for seg fremstår som små. Derfor er det viktig at dei fylkesvise planane raskt blir operative.

Fram til dette verktøyet er klart, bør konsesjonsbehandlinga av enkeltprosjekt som hovudregel opphøre. DNT er svært skeptisk til at styresmaktene skal fortsette å behandle eitt og eitt prosjekt utan å kjenne til sumeffektar eller det enkelte vassdrags regionale/nasjonale verdi, når vi veit at eit nytt forvaltningsregime er på veg. Vi ber derfor om at prosjekt som nå ligg til behandling i NVE blir lagt bort til dei fylkesvise planane for småkraftverk er på plass. Vi vil trekke fram noen prosjekt som understreker at det er særst viktig med ei regional vurdering.

Fem kraftverk og kraftlinje ved Fjærlandsfjorden

Fjærlandsfjorden, som ein nordlig arm av Sognefjorden, er eit område av nasjonal verdi for friluftsliv og turisme, men også når det gjeld landskap og naturverdiar. Småkraft AS søker om bygging av fem småkraftverk med tilhørande kraftlinje, men i tillegg er det planar for 36 andre mindre kraftverk i området. Det er viktig at desse planane blir sett i samanheng, og at sumverknadene av prosjekta blir vurdert. Det ville vere svært uheldig om mange av desse prosjekta skulle bli realisert utan at det er lagt vekt på den samla negative verknaden dette får for landskap, friluftsliv, naturverdiar, kulturminne og turisme ved Fjærlandsfjorden.

I Småkrafts prosjekt har dei fem planlagte utbyggingane til dels stor konflikt med naturmiljø, friluftsliv og landskap. Romøyri kraftverk dreier seg bl.a. om utbygging av Romfossen, som er eit godt synlig landskapselement frå det aller meste av fjorden sør for Romøyri. Med dei framlagte planane blir fossen tørrlagt 11 månader i året, og vassføringa ved fjorden blir redusert til 20% av normal vassføring. Romøyri har også eit godt bevart kulturlandskap med gamle, fine bygningar der elva som renn gjennom området er ein vesentlig del av miljøet. Rome-

dalen er vidare eit attraktivt område for friluftsliv, med eige turkart og spennande turmål som Romhesten og ulike merka/umerka turruter.

Lidal kraftverk skal utnytte lange elvestrekningar, og restvassføringa blir minimal. Området har rike kulturminne, bl.a. det nedlagte bruket Tråna, som er eit flott (men uoppdaga) reise-livsmål. Lidal er eit ypperlig friluftsområde med mange nære og litt fjernare turmål. Potensia-let for å finne raudlisteartar i dei nesten tørrlagte bekkekløftene er stort, og noen artar vil tru-lig forsvinne. Samtidig blir eit stort areal med kvalifisert villmark borte.

Hatlestad kraftverk skal liggje i eit område som er mye brukt til friluftsliv. Restvassføringa blir lita, og 250 m av rørgata er foreslått lagt i dagen. Vidare vil det ta lang tid å revegetere resten av rørgatetraséen og anleggsvegen, noe som er svært negativt både for landskap, fri-luftsliv og reiseliv.

Berge/Bjåstad og Jordal kraftverk er noe mindre konfliktylte, og kan kanskje akseptereast dersom avbøtande tiltak som auka vassføring, skrinlegging av permanent anleggsveg, kabling av kraftlinje og flytting av inntak lenger ut (ned) blir gjennomført.

[...]

Konklusjon

Som denne noe ufullstendige gjennomgangen viser, er det svært mange småkraftverk som for tida er til behandling i NVE. Isolert sett er dei negative konsekvensane av å realisere eitt av desse prosjekta kanskje ikkje så store, men summen av alle vil gi svært uheldige verknader både for landskap, opplevingsverdi, friluftsliv, kulturminne, biologisk mangfald og trivsel. I dag har vi ingen verktøy som fanger opp dei totale konsekvensane av mange utbyggingar i ein region. Det var noe av bakgrunnen for at regjeringa i Soria Moria-erklæringa slo fast at det skal utarbeidast fylkesvise planar for småkraftverk som skal sikre naturmangfald, friluftsliv og landskapverdiar.

Etter DNTs syn blir det lite formålstenlig å fortsette konsesjonsbehandlinga av kontroversielle og konfliktylte prosjekt like før retningslinjene for småkraftverk er klare til å bli tatt i bruk. Vi oppmoder derfor NVE om å ta på alvor Soria Moria og tverrpolitiske signal frå Stortinget om negativ sumverknad av mange mindre inngrep, og legge saksbehandling av småkraftverk på is til dei fylkesvise planane for småkraftverk er på plass.”

Fjærland Bondelag har i brev datert 02.11.2005 uttalt:

”I samband med at det er søkt om konsesjon for bygging av fem småkraftverk, (Berge/Bjåstad kraftverk, Lidal kraftverk, Romøyri kraftverk, Jordal kraftverk og Hatlestad kraftverk) langs Fjærlandsfjorden i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane, vil årsmøtet i Fjærland Bondelag koma med følgjande , uttale:

1. Bygging av kraftverka vil gje dei involverte gardsbruka inntekter i tillegg til det dei har i dag frå tradisjonelt landbruk. I ei tid då inntektene frå tradisjonelt landbruk er minkande er dette viktig for opprettholdinga av eit levedyktig og mangfoldig landbruk. Inntektene vil gi dei aktuelle gardsbruka langt betre moglegheit til å utvikle eksisterande næringsgrunnlag på bruka, men og å satse på og utvikle nye næringar. Arbeidsplassane på bruka vil bli sikra. Dette ser Fjærland Bondelag på som positivt.
2. Dei fem vassdraga der det er planlagt kraftverk er i svært liten grad synlege frå fjorden då dei alle går i djupe gjel. I tillegg er vegetasjonen langs alle elvane tett og kraftig. Fjorden som reisemål kan ikkje Bondelaget sjå vil bli forringa av at desse kraftverka blir realiserte.

Dei mest synlege elvane og fossane er ikkje omfatta av dei planlagde utbyggingane. Røyrgatene skal gravast ned og naturleg revegetering vil etter få år skjule inngrepet og sikre det biologiske mangfaldet. Produksjon av rein og miljøvenleg energi langs Fjærlandsfjorden samstundes som grunneigarane økonomisk sett vil stå betre rusta til å ta vare på kulturlandskapet med alle sine verdifulle kvalitetar er noko reiselivet truleg kan utnytte i si marknadsføring av Fjærlandsfjorden som reisemål. Fjorden har dessutan potensial til å bli utnytta kommersielet også av andre enn reiselivet.

- 3. Fallrettar er ein uutnytta ressurs mange gardsbruk og grunneigarar sit på. I ei tid der styremaktene oppmodar grunneigarar å sjå på nye moglegheiter for inntening utanom tradisjonelt landbruk vil bygging av kraftverk gi både inntekter og vera god ressursutnytting. Grunneigarane avhendar ikkje fallrettane ved ei kraftutbygging, men leiger dei ut til Småkraft a/s. Bondelaget ser på dette som god næringsutvikling.*
- 4. Sogndal kommune vil få skatteinntekter frå desse kraftverka. Dette er inntekter kommunen vil få i alle åra kraftverka er i drift og kan leggja inn i sine årsbudsjett og i sine økonomiplanar. Bondelaget ser verdien av at kommuneøkonomien blir styrka.*
- 5. I anleggsperioden vil det bli trong for lokal arbeidskraft. Bondelaget ser på dette som positivt. Dette vil skapa ny aktivitet i bygda.*
- 6. Bondelaget set som ein føresetnad at utbyggingane vert gjort på ein skånsam måte og med dei avbøtande tiltaka som er sette i konsesjonssøknadane*

Årsmøtet i Fjærland Bondelag ser positivt på bygging av dei omtalte kraftverka langs Fjærlandsfjorden. Dei positive verknadane for grunneigarane, bygda og kommunen er større enn dei negative sidene utbyggingane vil få.”

Bygdautvalet i Fjærland uttalte i brev datert 29.11.2005 følgende:

”Bygdautvalet ser det som avgjerande viktig at ressursane i bygda blir nytta på ein slik måte at det kjem bygda til gode. Vi har drøfta saka i styremøte og viser elles til informasjonsmøte som Småkraft a/s og seinare også Sognkraft har halde her.

I og med den dominerande lokale eigarskapen til fallrettane ser vi den omsøkte utbygginga som eit positivt bidrag til næringslivet i bygda og vil på det grunnlaget tilrå at det vert gjeve løyve til utbygging.

Vi vil likevel peike på nokre tilhøve som vi meiner gir grunnlag for å knyte vilkår til konsesjonen.

Kraftlina som må byggjast for å føre produksjonen ut av bygda skal etter Småkraft sine utsegner dimensjonast for deira produksjon og ikkje meir. Vi meiner at før lina vert bygt, må det ligge føre ei samla vurdering av heile potensialet for å bygge ut vasskraft i Fjærland. Dersom andre også kjem inn som utbyggjarar, må det vere eit vilkår at utbyggjarane samarbeider om lina. Vi har alt eit kraftverk i bygda som ikkje får nytta ut sitt potensiale fordi det ikkje er nok kapasitet i eksisterande kabel.

Næringslivet i Fjærland er basert på landbruk og turisme. I stort omfang er desse integrert. Fjærlandsfjorden er dessutan ei av dei finaste vegane inn til Jostedalen Nasjonalpark. Det må difor under planlegginga leggjast stor vekt på å ta vare på dei naturkvalitetane som fjorden og bygda er kjent for. Dette gjeld både bygging av stasjonane, vassføringsregler for elvane, utløp i sjøen og ikkje minst kraftlina. Helst bør den gå som sjøkabel t.d. frå Rauboti og utetter fjorden.”

Fjærland Reiselivslag har i brev datert 28.11.2005 uttalt følgende:

"For å få betre kunnskap om planane har Fjærland Reiselivslag hatt møte 23. nov. 2005 med Småkraft og grunneigarar i de aktuelle områda. Fjærlandsfjorden er av mange sett som den vakraste av fjordane våre, t.d. har turen inn Fjærlandsfjorden i over 100 år vore den viktigaste dagsutflukten frå Balestrand. Etter at fjordane er plassert på UNESCO si verdsarvliste er interessa for Fjærlandsfjorden ikkje mindre. Fjorden er ein naturleg trase mellom Nærøyfjorden og Geirangerfjorden. Tekniske inngrep i naturen i dette området må difor skje så skånsamt som muleg.

Vi er ikkje nøgd med den omtalen av naturen og av reiselivet som er gitt i miljørapporten som vedlegg til søknaden om konsesjon. Det er tatt for lett på potensiell skade for reiselivet i området.

I møtet med utbyggerane blei desse punkta diskutert og reiselivslaget har fått forsikringar om at utbyggjar er interessert i ein dialog med reiselivslaget under detaljplanlegginga slik at ein kan sikre at alle partar vil vere nøgde med resultatet. På denne bakgrunn vil Fjærland Reiselivslag ikkje gå imot dei føreslegne utbyggingsplanane.

Det er likevel nokre tilhøve som må vurderast nærare slik at totalløysinga kan framstå som eit praktdøme på korleis denne type kraftutbygging kan gjerast. Desse er:

- Det er naudsynt med krav om at dei nye kraftlinane blir så lite synleg frå sjøen som mogleg. Helst bør det vere sjøkabel frå Rauboti og ut fjorden.*
- Når det gjeld minstevassføring i elvane må krava utformast slik at det er høve til å justere grensane t.d. kvart femte år.*
- Kraftstasjonar og vegar må utformast slik at dei forsterkar naturkvalitetane.*
- Reiselivslaget meiner at Småkraft AS må drøfte med Bygdautval, reiselivslag og grunneigarane gjennomføring av tiltak som kan vere med på å skape ny næringsverksemd dei ulike stadene. Konsesjonssøknaden bør innehalde framlegg til ulike tiltak som er til nytte for ålmenta, t.d. kaier, badeplasser, utsetjing av aure osv. Det er og ønskjeleg at utbyggjar gjennomfører tiltak som er direkte til nytte for Fjærlandssamfunnet.*
- Fjærland har allereie eit kraftverk som ikkje kan nytte sin kapasitet fullt ut pga. av kapasiteten på linjenettet. I tillegg er det fleire andre stader i Fjærland der det kan vere aktuelt med bygging av kraftverk. Det er difor naudsynt å dimensjonere linjenettet slik at eksisterande, og eventuelle nye, kraftverk kan nytte det linjenettet som er føresett utbygd for dei kraftverka det no er søkt konsesjon for."*

Sognefjord Reiseliv BA har uttalt følgende i brev av 28.11.2005:

"Sognefjord Reiseliv BA er destinasjonselskapet for reiselivet i kommunane Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland i Sogndal kommune. Organisasjonen har som hovudformål å ivareta og utvikle reiselivsinteressene i kommunane, vere vertskap for tilreisande turistar og utvikle infrastrukturtiltak i området.

Sognefjord Reiseliv BA er kjende med utbyggingsplanane av småkraftverk i Fjærlandsfjorden og bygging av ny kraftledning langs Fjærlandsfjorden i Sogndal og Balestrand kommunar. For at reiselivet skal få halde på sin identitet og at reiselivet skal få gode vekstmoglegheiter i framtida, ynskjer Sognefjord Reiseliv BA at utbygginga skal skje så skånsomt som råd er for å ivareta naturperla Fjærlandsfjord.

Reiselivet har lange tradisjonar på Vestlandet, og spesielt i Balestrand og Fjærland har reiselivet hatt ein sentral plass og vore til glede for mange heilt tilbake til 1800 - talet med besøkjande frå inn- og utland. Turen på Fjærlandsfjorden har vore av stor verdi for utviklinga av reiselivstilbodet. Fjordturen og naturopplevelsane ved og på breen i Fjærland har vore det store høgdepunktet for eit tusentals turistar i mange, mange år. I dag er rundturen den mest selde og mest populære dagsturen frå Balestrand, og også ein svært attraktiv dagstur frå Bergen. Fjærlandsfjorden vert i dag også besøkt av kajakkpadlarar som vil oppleve det fantastiske naturlandskapet. Kajakkfirmaet Moreld har etablert seg i Balestrand og legg opp til framtidige utflukter. Om sommaren er også fleire små og store cruiseskip på veg inn fjorden.

Fjordane på vestlandet vart av National Geographic Magazine kåra til verdas best bevarte reisemål. Ikkje utan grunn, sidan me her finn noko av dei vakraste fjordane i verda med levande fjordbygder. I år vart Nærøyffjorden saman med Geirangerfjorden nominert til å stå på UNESCO si verdsarvsliste. Dette seier oss noko om våre norske fjordar i verdsmålingar. I tillegg vart Fjærland kåra til Norges beste reisemål i magasinet "Reiser og Ferie".

Geoturisme er eit begrep som vekker stor merksemd innan turismen i Europa. Norge er vorte eit foregangsland på dette feltet og er blant dei første i verda som har forplikta seg til å satse på geoturisme, og dermed utvikle reiselivet på ein slik måte at det får utvikle sin eigenart. Lokalt ser me verdien av geoturisme for vår destinasjon - unike stader, flora og fauna, vakre landskap og tradisjonell arkitektur. Dette tema er me opptekne av, og har tru på at me har kvalitetar det kan satsast på.

Sognefjord Reiseliv er opptekne av at Fjærlandsfjorden i framtida får opplevast som ei unik, uberørt og fredfull fjordperle, og som får leva vidare som ei av dei vakraste! Dei små grendene, fossefalla og vegetasjonen må for all del ikkje øydeleggast og måtte lide under nye, synlege inngrep i dette særreigne fjordlandskapet som møter brebygda.

Sognefjord Reiseliv og reiselivsnæringa i Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland vil ikkje gå i mot utbygginga, men det må leggjast stor vekt på følgjande krav:

- Den unike Fjærlandsfjorden må bevarast på best mogleg måte.
- Alle 22 kV, 132/66 kV kraftoverføringar må leggjast i kabel langs fjorden.
- Transformatorstasjonen og brytaranlegga må utformast slik at dei fell naturleg inn i eksisterande naturlandskap og bebyggelse. (t.d. innebygd SF6-anlegg)
- Minstevannsføringa må vere så stor at elvar som er synlege frå fjorden framleis må sjå naturlege ut. Dette må tilpassast kvart enkelt vassdrag. Perioden for minstevannsføring må vere i perioden frå 1.5. til 30.9. kvart år.
- Kraftverka og røyrgater må utformast slik at dei fell naturleg inn i eksisterande naturlandskap og bebyggelse.
- Anlegg og byggeperioden må vere mellom 1.oktober og 1. mai.
- Ny næring langs fjorden må ikkje skje på bekostning av eksisterande reiselivsnæring."

Fjærland Senterparti har i brev av 01.12.2005 uttalt følgjende om kraftverksplanene og linjesøknaden:

"Fjærland Senterparti er positive til den verdiskaping ei utbygging av desse vassdraga vil medføra og har ikkje merknader til dei framlagde planane vdr. kraftverka.

Til søknaden om kraftleidning langs Fjærlandsfjorden har Fjærland Senterparti fylgjande merknad:

I Fjærland er det fleire vassdrag som kan vera aktuelle å byggja ut. Pr. i dag pågår det ei registrering/vurdering av desse vassdraga.

Senterpartiet meiner at ei ny kraftleidning må ha tilstrekkeleg kapasitet til å ta imot framtidige utbyggingar i bygda.

Fjærland Senterparti har ikkje merknad til dei to trasevala for kraftleidning langs fjorden.”

Eline Orheim har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende:

”Eg viser til Småkraft AS sin søknad om bygging av fem kraftverk i Fjærland i Sogndal kommune, og har følgjande merknader til søknaden:

Interessa for fjordlandskap er aukande, og mange oppfattar Fjærlandsfjorden som ein spesielt vakker fjord. Dette er eit omdømme som er bygd opp over lang tid og gjennom over 100 år med aktivt reiseliv. Underteikna driv kulturlandskapsprosjektet "Spons ein sau" i Fjærland og er oppteken av at natur- og kulturkvalitetane langs Fjærlandsfjorden ikkje skal verta forringa gjennom ei kraftutbygging. På bakgrunn av dette ber eg om at følgjande vert vektlagt i handsaming av søknaden frå Småkraft AS:

- Det bør stillast krav om at Småkraft AS må samarbeide med Bygdautvalet og Reiselivslaget i detaljplanleggingsfasen slik at ein sikrar informasjonsutveksling mellom Småkraft AS og næringsinteresser som vert berørt av utbygginga. Slik kan ein få til ein lokalt tilpassa utbygging.*
- Tekniske inngrep i naturen må skje på ein berekraftig og framidsretta måte.*
- Det må vurderast om alle nye kraftlinjer kan gå i jord- eller fjordkabel.*
- Dersom dette ikkje er teknisk gjennomførbart, bør det inn som eit krav at linjer på land bør vere så lite synlege frå sjøen som mogleg.*
- Støy og støyskjermingstiltak må vurderast i samband med plassering og utforming av kraftverka. Lydbølgjer reiser langt over vatten og Fjærlandsfjorden er i utgangspunktet eit stille område med lite menneskeskapte lyder.”*

Inge Rauboti har i brev av 01.12.2005 uttalt følgende på vegne av seg selv og Johannes Rauboti om de fem kraftverkene:

”[...]

Undertegnede er begge vokst opp i Rauboti ved Fjærlandsfjorden og har derfor meget god kjennskap til de lokale forhold i utbyggingsområdene.

Virkninger på natur og reiseliv

De fleste planlagte kraftverkene ligger i områder med spredt bebyggelse og for et par av områdene er det fastboende normalt bare i deler av året. For to av kraftverkene er det heller ikke veg fram. Det er derfor for de fleste besøkende sitt vedkommende mest aktuelt å se landskapet langs Fjærlandsfjorden fra fjorden. Det viser seg da at de elvene som er planlagt utbygd ikke er særlig synlig fra mange posisjoner langs fjorden.

De inngrep som er nødvendig for å realisere disse kraftverkene vil naturlig nok måtte bli noe mer synlig for de som beveger seg i naturen lokalt på disse stedene, men dette er stort sett

områder med et svært lavt antall besøkende pr år. Det antas heller ikke at områdene vil bli forringet som turmål og rekreasjonsområder i særlig grad.

Virkninger på bosetting

Det er som nevnt spredt bebyggelse langs Fjærlandsfjorden og antallet beboere har blitt redusert en god del den siste generasjonen. Det er vanskelig å finne grunnlag for drift på de til dels små og tungdrevne gårdsbruk langs fjorden. Kraftverkene vil i så måte ha positive ringvirkninger. For det første er det ganske mange grunneiere som vil få inntekter basert på den modellen Småkraft AS har valgt for leie av fallrettigheter fra grunneierne. Dette er viktig for at det skal kunne opprettholdes drift på disse stedene. I tillegg til dette vil den planlagte nettinvesteringen bidra til betydelig bedret leveringskvalitet i området. Dette vil virke svært positivt for de som ønsker å fortsette å bo langs fjorden.

[...]

Konklusjon

Etter vår oppfatning er ulempene ved den omsøkte utbyggingen små. På den andre siden synes det å være betydelige positive effekter lokalt samtidig som en utbygging bidrar til å nå nasjonale målsettinger innen etablering av ny fornybar energiproduksjon.

Dersom det gis konsesjon, blir Fjærland et kraftsenter hvor det er ytterligere potensiale for utbygging med små negative virkninger. En omfattende nettinvestering som her planlegges, bør derfor utføres slik at det kapasitetsmessig ikke stenger for framtidige utbygginger. Herunder synes det mest riktig at Sognekraft som områdekonsesjonær også har konsesjon på den omsøkte kraftledningen.

Ut fra en samlet vurdering vil vi anbefale at konsesjon innvilges for de omsøkte utbyggingene og at 132 kV alternativet velges for kraftledningen langs Fjærlandsfjorden.”

Fallrettshavere til Berge/Bjåstad, Lidal, Romøyri, Jordal og Hatlestad har i brev av 29.11.2005 uttalt følgende:

Som fallrettshavarar til dei fem planlagde småkraftverka langs Fjærlandsfjorden i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane ynskjer vi å gi vårt syn på utbygginga av desse fem småkraftverka som no er inne til konsesjonshandsaming.

Tilhøva i desse grendene langs fjorden er nokså ulike. Nokre omfattar bruk som er i drift, andre er nedlagde. Nokre er veglause, og vi finn ulik grad av fast busetnad. Argumenta vil difor variera, men for prosjekta samla må ein kunne slå fast at Fjærlandsprosjekta skapar ny optimisme i ein region som for tida er hardt pressa både når det gjeld næring og det å halde oppe lokale skuletilbod. Nye inntektskjelder vil kunne skapa ulike positive ringverknader i området. Vi vil difor først sjå på kvart einskild krafverkssprosjekt og gje vår vurdering av desse.

Til slutt i denne uttalen vil vi gi ei oppsummerande vurdering av dei positive følgjene desse fem prosjekta samla kan få for både grunneigarar og lokalsamfunn.

[...]

Romøyri kraftverk

Grenda

Romøyri er ei veglaus grend på austsida av fjorden, og ligg vakkert til, med to gamle småbruk, med mellom anna ei årestove frå 1700-talet, og to andre busetnader. Det eine småbruket har vore i drift heilt fram på 1990-talet, og her bur folk framleis, med unntak av vintermånadene. Sjølv om det ikkje lenger er fast busetnad dei andre stadene, vert det kvart år lagt ned eit stort arbeid i vedlikehald av husa, og landskapspleie som slått og skogtynning. Dette er hovudårsaka til at turistferja går tett oppom staden i sesongen, og spelar av ein CD med informasjon om den veglause grenda, den einaste som vert utfyllande kommentert på vegen inn fjorden.

Anlegget

Dei særreigne natur- og kulturressursane i Romøyri ser vi som ein viktig årsak til at heile kraftanlegget blir lagt i fjell: Sett frå fjorden er elva Rommedøla mest synleg som eit lite fosseslør øvst oppe, og kjem att når ein passerer rett framfor utlaupet. No skal elva blir ført i fjell frå framkanten av Rommedalen, og kraftstasjonen blir og liggjande i fjell. Når anlegget er ferdig, vil ein berre sjå ein port i svaberget attom ein ny kai. Heilt nedst i Rommedalen, som framleis ber merke av intensiv stølsdrift, kjem inntaket, og vannspeglen her vil ikkje verka serleg skjemma i terrenget. Fotturistar vil sjå anlegget, men etter ca. 100 meter innover vil Rommedalen framstå som før. Vi føler oss trygge på at dette prosjektet vil bli gjennomført etter Småkraft sin miljøprofil.

Miljøomsyn

Det er ikkje føresett minstevassføring i dette prosjektet, men vi ser ikkje bort ifrå at dette kan bli pålagt som avbøtande tiltak, dersom dette skulle visa seg å verke positivt. Rommedøla vil likevel ikkje bli turrlagd. Sevriselvi som er ei sideelv til Rommedøla er ikkje omfatta av utbygginga. I denne elva er det ein foss som er synleg frå nord i fjorden. Det vil også verta overløpsvatn frå inntaket i dei periodane det er rikeleg med vatn i elva, det vil seie i sommarhalvåret, og om nedbøren held fram med å auke, langt ut på hausten. Like nedanfor inntaket er det som nemnd eit fosseslør synleg frå sør i fjorden. Dette vil bli redusert, men ikkje bli vekke i den delen av året fossen til vanleg er synleg. Elveløpet går for det meste i eit djupt gjel heile vegen ned til fjorden, og ser ein bort ifrå fossen lengst oppe og nede er dette ikkje synleg frå fjorden. Ferdsla frå Romøyri og opp til der inntaket er planlagt er heller liten, og stien opp har ikkje kontakt med elva. Som avbøtande tiltak er det vidare foreslått at vatnet blir ført tilbake til elva eit stykke over utløpet, og det bør ein vurderer, om det let seg gjera, økonomisk, teknisk og estetisk. Vi vil likevel nemna at andre miljøproblem enn redusert vassføring i elva kan bli aktuelle i Romøyri dersom det ikkje blir utbygging. Då missar Romøyri straumen, og andre mindre miljøvenlege energikjelder som diesel og gas må fraktast i småbåt til staden. Det vil bli eit betydeleg tilbakesteg som vil måtte føra til minka aktivitet i grenda.

Vi har merkt oss at miljørapporten har gitt dårlege konsekvensverdiar for geologi/landskap og for kulturminne. Vi meiner vurderingskriteria er for strenge: ein stølsdal, der det så seint som i fjor vart bygd ei ny hytte, kan ein ikkje kalla "inngrepsfritt område" slik vi ser det, sjølv om ein nyttar slike omgrep i juridisk mening. Sjølv sagt vil tapet av vassføring i elva, dammen i Rommedalen, og porten i fjellet gi negative konsekvensar, særleg om utgangspunktet er "urørt" natur. Vi meiner likevel at kulturlandskapselementa er like framredande, og at andre

føremoner for desse må med i miljørekneskapen: Dei lokale gevinstane som straum, elvesikring og molo er viktige. Når det gjeld overskotsmasse frå tunnel- og fjellboring, er det ikkje sikkert at så mykje som 12.500 m³ av massen kan nyttast i planlagde moloar. Vi føreset sjølv sagt at desse vil bli utforma på ein måte som tek omsyn til funksjon, miljø og estetikk, og er i ein god dialog med Småkraft a/s om dette.

Turistferja i fjorden fokuserer klårt på menneskeleg aktivitet i samspel med naturen. Slik vil fokus framleis kunne vere, sjølv om utslaga no er moderne: tyske turistar i området er til dømes svært opptekne av framstillinga av rein fornybar energi. Når ein samstundes kan opplyse at dei relativt små inngrepa gir straum til 1200 husvære, trur vi dette berre vil verke positivt.

[...]

Moglege positive følgjer av kraftutbyggingane.

Det er fleire grunnar til at vi som grunneigarar ser positivt på utbygging av dei fem planlagde kraftverka langs Fjærlandsfjorden.

Skånsam utbygging

Det vil bli ei skånsam utbygging der det vert teke omsyn til naturen og miljøet. Dette er noko Småkraft a/s gjennom heile prosessen har understreka og vi grunneigarar har ynskt. Nedgravne røyr gater, inntak (ikkje oppdemming) og kraftverkstasjonar som er pent utforma og plassert i terrenget på ein lite dominerande måte vil ikkje skjemma landskapet. Kraftverkstasjonane vil ikkje stå tilbake for noko av den bygningsmassen ein finn på dei aktuelle stadene i dag.

I utbyggingsperioden vil det sjølv sagt bli sår i terrenget der røyr gatene går, men dette vil etter få år gro til med stadlege vegetasjonen. Mindre vassføring i elvane vil ikkje få negative følgjer for natur og miljø då alle desse går i djupe gjel (slik som påpeikt ovanfor) og vegetasjonen i svært liten grad får tilført vatn frå desse elvane. I Romøyri vonar ein at kraftutbygginga og kan omfatta elvesikring av ei farleg elv som i nyare tid har teke tre bruer.

God næringsutvikling

Landbruket har i fleire år slite med minkande lønsemd og inntekter.

Styremaktene har oppfordra grunneigarar til å utnytta dei ressursane bruka har for å få fleire bein å stå på. Fallrettar er ein ressurs fleire grunneigarar på Vestlandet har. Inntekter frå utleige av fallrettane vil vera ei kjærkomen påplussing av inntektene frå gardsbruka. Dette vil vera inntekter gardbrukarane ikkje må nytta verdifull tid til å skaffa seg. Tilsvarende inntekter frå løna arbeid utanfor gardsbruket legg band på den beste arbeidstida.

I Lidal vert det bygd kai og anleggsveg oppover lia, desse vil tilfalla grunneigar vederlagsfritt etter anleggsperioden. Både kai og anleggsveg vil vera avgjerande for å gjera uttak av grantømmer (mellom 5000 og 9000 kubikkmeter) lønsam. Kai vil dessutan gjera transporten av sau til og frå Lidal enklare og meir effektiv enn det den er i dag. Tilkomsten til fjellet og beiteområdet vil bli lettare med anleggsveg oppover lia.

I Romøyri kan det byggjast moloar for å hindre at uvær og stormflo skadar murar og naust, og gjer tilkomsten betre og sikrare. Ei utbygging av Rommedøla vil også sikre Romøyri straum for framtida, og sikker tilgang på straum er avgjerande for all næringsutvikling. Straumforsyning vil også vera avgjerande for om det framleis vil vera busetnad i Romøyri

store delar av året. Kraftinntektene vil gjera det interessant å overta desse bruka og eigedomane i framtida og drive dei og halde dei ved like. Inntektsgrunnlaget vil vera avgjerande for om bruka blir nedlagde eller drivne vidare. Eksisterande næringar kan utviklast vidare både innanfor tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringar slik som utleigehytter for turistar i Jordal og på Homrane.

Hyttetilbodet kan utvidast og utviklast vidare med nye tilbod. Grunneigarane vil med desse inntektene også vera i stand til å investera i nye næringar og gjera bruka meir allsidige i sitt nærings- og inntektsgrunnlag.

Vi som grunneigarar er sjølvsagt opptekne av at neste generasjon skal ha eit godt økonomisk fundament å byggja vidare drift på. Dette vil også vera med på å hindre fråflytting frå bygda.

Oppretthaldinga av kulturlandskapet

Kraftutbyggingane vil gje grunneigarane inntekter. Grunneigarane har både bygningar, innmark og utmark i dei områda kraftverka er planlagde. Det er knytt store utgifter til både stell og vedlikehald av eigedomane. I dei to veglause grendene Lidal og Romøyri er dette vedlikehaldet særskild ressurskrevjande.

Inntektene kraftverka vil gje, vil vera viktige for både noverande og framtidige eigarar og deira skjøtsel av eigedomane. Kulturlandskapet langs Fjærlandsfjorden er truleg noko alle reisande på fjorden set stor pris på. Kraftinntektene til grunneigarane vil vera med på å sikre at dette kulturlandskapet også i framtida vil glede turistar og andre som ferdast på fjorden. Ved at kraftutbygging sikrar inntektene på gardane, aukar sannsynlegheiten monaleg for at det framleis vert drift på gardane i neste generasjon. Dette er spesielt viktig for sauebruka utover langs fjorden. Drift på desse gardane er heilt avgjerande for oppretthalding av kulturlandskapet. Bruka er etter måten små og brattlendte bruk i motsetnad til bruka lenger inne i bygda.

Tilføring av økonomiske ressursar i form av kraftinntekter vil gjera bruka levedyktige i framtida og det vil vera med på å oppretthalda ein variert bruksstruktur i bygda.

Dei fallrettshavarane som nyttar eigedomane sine til fritidseigedomar har lagt ned eit stort arbeid og mykje pengar på å halde desse pene og velstelte. Dei er alle sterkt knytta til desse eigedomane. Kraftinntektene vil også gje desse grunneigarane langt betre moglegheiter til å halde både bygningar og kulturmark i god stand.

Miljøvenleg ressursutnytting

Produksjon av elektrisk kraft ved å utnytte vassressursane i elvane er ein miljøvenleg energiproduksjon og spesielt meinar vi dette må gjelde småkraftverk. Lars Sponheim støttar oss i dette synet, då han under opninga av det første kraftverket til Småkraft a/s. peika på at småkraftverk var både billig og grøn energi og ei satsing på dette var difor god miljøpolitikk. (Bondebladet nr. 43, 21. oktober 2004, s. 7) Vassressursane er fornybare og det vatnet ein brukar til produksjonen av elektrisk kraft blir ikkje fjerna, i desse tilfella, frå fjorden. Fjorden får tilført like mykje ferskvatn med eller utan kraftverk.

I ei tid der det ofte vert retta fokus på at grunneigarane må utnytte dei ressursane dei rår over for å betre inntektsgrunnlaget er kraftutbygging ei god ressursutnytting i så måte. Elektrisk kraft er ei etterspurd vare det er lett å omsetja.

Positivt for reiselivet

Miljøvenleg kraftproduksjon langs Fjærlandsfjorden kan også utnyttast i positiv lei av reiselivet i området. Fjærlandsfjorden vil stå som ein meir levande fjord der ressursane langs fjorden blir brukt på ein skånsam, men effektiv måte. Produksjon av rein og miljøvenleg energi meiner vi vil vera av interesse for mange turistar.

Dei mest synlege og spektakulære elvane og fossane vil stå urørde og gi dei synsinntrykka turistane ynskjer. Dette er elvar som også i framtid truleg er lite aktuelle for utbygging.

Vi meiner at fjorden har potensiale til kommersiell utnytting av både reiselivet og grunneigar-interesser utan at desse kjem i konflikt med kvarandre. Reiselivet har i stor utstrekning vore avhengig av landbruket for å selja fjordNoreg til turistar. På den andre sida kan landbruket og andre dra vekslar på turismen i form av utleiehytter og andre tilbod turistane etterspør.

Inntekter til kommunen

Kommunen vil få skatteinntekter frå kraftverka. Småkraft a/s har stipulert skatteinntektene til tre millionar kroner, fordelt på eigedomskatt, inntektsskatt frå grunneigarane og naturressursskatt. Skatteinntektene til kommunen vil vera årvisse inntekter som kan leggjast inn i kommunen sine langtidsplanar. Desse inntektene vil koma alle i kommunen til gode gjennom tenesteproduksjonen.

Gode røynsler med kraftutbygging

I Jordal har grunneigaren røynsle med kraftutbygging og dei røynslene er positive. Utbygginga førte til at grenda fekk veg. Veg til grenda gjorde det mogleg å satsa på utleiehytter til turistar i eit heilt anna omfang enn tidlegare. Utan veg ville det vore tvilsamt om det hadde vore fast busetnad i Jordal i dag.

Jordalsdalen har vorte eit område mange ferdast i i dag nettopp fordi tilkomsten til Jordal er lett.

Oppsummering

Dei positive sidene ved utbygging av dei fem småkraftverka langs Fjærlandsfjorden er mange. Fallrettshavarane vil få inntekter som, etter vår meining, vil vera viktig for den einskilde og deira næringsutøving og kulturlandskapsskjøtsel. Kraftutbygging vil både sikre eksisterande og gjennomføre nye infrastrukturtiltak med viktig funksjonar for næring og busetnad. I tillegg vil lokalsamfunn og kommune kunne nyte godt av ringverknadene frå kraftverka i mange år.

Ingen energiproduksjon skjer utan kostnader og negative verknader på natur og miljø. Slik er det og med vasskraft. Miljørapportane til konsesjonssøknadane legg heller ikkje skjul på dette. Men ulempene kraftutbygginga medfører er etter måten små sett i forhold til gevinstane ved rein energi, positive ringverknader og ny optimisme i lokalmiljøet. Endringane i fjordlandskapet vil etter kort tid ikkje merkast i nemneverdig grad av korkje fastbuande eller tilreisande. Dei avbøtande tiltaka er med på å sikre at det vert ei utbygging som tek omsyn til den særprega naturen.

Vi vil på bakgrunn av dette tilrå at det vert gitt konsesjon for bygging av dei fem planlagde småkraftverka langs Fjærlandsfjorden.

Grunneiere i sameiet Fosse – Fosshagen – Eggum – Hallan, ved Terje Fosshagen har meldt følgende til Småkraft i brev av 01.12.2005, med kopi til NVE:

"I det eg viser til dykkar konsesjonssøknad vedk. Romøyri kraftverk i Rommedøla, vil grunneigarane i sameiget gjera merksam på at vi ikkje har fått informasjon eller nabovarsel om utbygginga.

Grunneigarane på Fosse/Fosshagen/Eggum og Halland er etter det me forstår eigarar av området der inntaket til kraftverket skal byggjast.

Vi ber om at vi vert tekne inn som interessentar i den vidare prosessen og at Småkraft gjer grundigare undersøkingar omkring eigedomsforholda i dalen.

Vi er vidare kjende med at gnr. 8, bnr. 5 har fått informasjon, men då me meiner at grunnen er felleseige med teigar disponerte av kvart enkelt bruk til m.a. vedhogst, så skulle alle difor vore like rettkomne til info.

Vi reknar med at våre eigedomstilhøve vil bli grundig undersøkte og at me får løpande informasjon om framdrifta."

[...]

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Småkraft AS har i brev av 11.05.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"Bakgrunn

Vi viser til Deres brev av 6. januar 2006 der De ber om Småkraft AS sine kommentarer til mottatte høringsuttalelser vedrørende konsesjonssøknadene for 5 kraftverk i Fjærland, Sogndal kommune, Sogn og Fjordane fylke.

De enkelte kraftverkene er; Lidal, Hatlestad, Berge/Bjåstad, Romøyri og Jordal.

Fellesuttalelser for alle kraftverk:

- 1. Fjærland Bondelag, 2. november 2005*
- 2. Fjærland Reiselivslag, 28. november 2005*
- 3. Sognefjord Reiseliv BA, 28. november 2005*
- 4. Fallrettshaverne, 29.11 2005*
- 5. Bygdautvalet i Sogn og Fjordane, 29. november 2005*
- 6. Inge Rauboti, 1. desember 2005*
- 7. Eline Orheim, 1. desember 2005*
- 8. Fjærland senterparti, 1. desember 2005*
- 9. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, 2. desember 2005*
- 10. Sogndal kommune 16. desember 2005*
- 11. Sogn og Fjordane Turlag, 17. desember 2005*
- 12. Norges Naturvernforbund, 19. desember 2005*
- 13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 20. desember 2005*
- 14. Norges Jeger- og Fisk – Sogn og Fjordane, 31. desember 2005*
- 15. Sogndal kommune, 26. januar 2006*
- 16. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6. februar 2006*
- 17. Rolf Romøren, 23. februar 2006*
- 18. Den Norske Turistforening, 31. august 2006*
- 19. Sogndal kommune, samla vurdering 18. desember 2006*

20. Sogndal kommune, strandsoneanalyse, 31. januar 2007-02-15
21. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 1. februar 2007

De enkelte kraftverk:

[...]

Romøyri:

28. Terje Fosshagen, 1. desember 2005
29. Statens vegvesen, 17. desember 2005

[...]

Småkrafts kommentarer til de enkelte uttalelsene:

FELLESUTTALELSER:

1. Fjærland Bondelag, 2. november 2005

Uttalelse:

Bondelaget støtter planene. En utbygging vil ha positive sider; opprettholdelse av levedyktig og mangfoldig landbruk, vil ikke forringe fjorden som reisemål, vil styrke kommuneøkonomien, skaper aktivitet og trenger lokal arbeidskraft i anleggsperioden, leie og ikke avhengig av fallrettigheter er positivt og god næringsutvikling.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft er takknemlig for støtten og er enig i uttalelsen.

2. Fjærland Reiselivslag, 28. november 2005

Uttalelse:

1. Krav om at kraftlinje blir så lite synlig som mulig fra fjorden. Helst ønskes sjøkabel.
2. Justering av minstevannføring f. eks hvert 5. år.
3. Kraftstasjoner må utformes slik at de forsterker naturkvalitetene.
4. Småkraft må drøfte med bygdeutvalg, reiselivslag og grunneiere om tiltak for å skape ny næringsvirksomhet og ønsker at utbygger gjennomfører tiltak for direkte nytte i bygda.
5. Linjenettet må dimensjoneres for å ta imot kraft fra eksisterende og nye kraftverk i Fjærland.

Småkrafts kommentarer:

1. Kommenteres under egen linjesøknad.
2. Justering av vilkår ønskes normalt ikke da en ønsker forutsigbarhet.
3. Småkraft ønsker at kraftstasjonene skal virke berikende i størst mulig grad. Arkitekten vil derfor ha sterkt fokus på dette.
4. Småkraft er i utgangspunktet positive til dette, men vil se an antall konsesjoner og konsesjonsbetingelser først.
5. Linjenettet vil ta hensyn til mulige andre kraftverk.

3. Sognefjord Reiseliv BA, 28. november 2005

Uttalelse:

De går ikke imot utbygging men har visse krav/ønsker:

1. Fjærlandsfjorden må bevares på en best mulig måte..
2. All kraftoverføring må skje gjennom kabel langs fjorden.
3. Transformatorstasjon og bryteranlegg må utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse.
4. Minstevannføring 1.5 – 30.9.
5. Kraftverk og rørgate må utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende landskap.
6. Byggeperiode mellom 1. oktober og 1. mai.
7. Ny utvikling må ikke skje på bekostning av eksisterende reiselivsnæring.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft vil gjøre sitt beste.
2. Sjøkabel hele veien ut blir for dyrt.
3. Småkraft vil gjøre sitt beste.
4. Viser til andre punkt om vannslipping.
5. Småkraft vil gjøre sitt beste. NVE vil godkjenne det hele.
6. Ønsket noteres, men vil bli vanskelig å gjennomføre av klimatiske grunner.
7. Enig.

4. Fallrettshaverne, 29.11 2005

Uttalelse:

- Fallrettshaverne oppsummer sine synspunkter på utbyggingene; skånsom utbygging, miljøhensyn, god næringsutvikling, opprettholdelse av kulturlandskap, miljøvennlig ressursutnyttelse, positivt for reiselivet, inntekter til kommunen og gode erfaringer med kraftutbygging..

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft stiller seg bak notatet og ber NVE å studere det nøye.

5. Bygdautvalet i Sogn og Fjordane, 29. november 2005

Uttalelse:

Utvalet tilrår utbygging og mener utbygging er positivt for næringslivet i bygda. Kraftlinja bør være stor nok til at andre kraftverk kan koble seg på. I tillegg må planleggingen sørge for at naturkvalitetene tas vare på.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft takker for støtten og vil imøtekomme ønskene.

6. Inge Rauboti, 1. desember 2005

Uttalelse:

En utbygging gir små ulemper, men betydelige positive effekter lokalt og nasjonalt. Linja ut må få nok kapasitet for fremtidige utbygginger. Sognekraft AS bør være eier av utgående linje.

Småkrafts kommentarer:

Enig.

7. Eline Orheim, 1. desember 2005

Uttalelse:

- Det må stilles krav om samarbeide med Bygdautvalet og Reiselivslaget
- Inngrep må skje på en bærekraftig og fremtidsrettet måte.
- Vurdere om alle nye linjer kan gå i jord eller sjø (alternativt så lite så lite synlig fra sjøen som mulig).
- Støyhensyn må tas.

Småkrafts kommentarer:

Dette vil bli hensyntatt.

8. Fjærland senterparti, 1. desember 2005

Uttalelse:

Partiet er positive til planene og den verdiskapningen en utbygging medfører. En kraftledning må ha nok kapasitet til å håndtere andre kraftverk.

Småkrafts kommentarer:

Enig.

9. Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, 2. desember 2005

Uttalelse:

1. Påpeker at området er et av få ved Sognefjorden uten større tekniske inngrep. Det har stor opplevelsesverdi og inneholder kulturminner. Norske fjorder er kåret som beste reisemålet i verden.
2. Søknaden; tap av INON presenteres.
3. Om konsekvensvurderingene; kritiske kommentarer til disse.
4. Om virkningene for landbruket; påpeker at Lidal er fraflyttet, at gode inntekter ikke nødvendigvis innebærer godt vedlikehold av bygninger og kulturlandskap, bygdeøkonomisk plan savnes.
5. Om avveining i konsesjonsspørsmålet; fordeler kontra ulemper, Fjærlandskraften vil bidra med promiller av total norsk vannkraftproduksjon, mens tap vedrørende allmenne interesser er betydelige mm.
6. Konsekvenser for naturen og landskapet; uberørtheten påpekes og at naturen og landskapet vil bli skadelidende, INON reduksjon, underrapportering i miljørapportene.
7. Konklusjon; ikke saklig grunnlag for å gi konsesjon. Det er viktigst å hindre Lidal, Romøyri og kraftlinja. Berge / Bjåstad er minst skadelig og Jordal gir moderate skader.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft er enig i at området er vakkert, men mener at foreslåtte utbygginger kan foretas uten at inntrykket og opplevelsen blir forringet.

2. Det bemerkes at INON - kartet ikke er oppdatert (linje mangler) og at Lidal (selv med en del vei) og Romøyri ikke er regnet som større tekniske inngrep etter DNS definisjon. Det er heller ikke masta ved Lidal og 22 kV linjer (selv ikke luftspenn). Topografien er heller ikke hensyntatt. Småkraft mener at NVE må se bak tallene når de vurderer konsekvensene. Overlapping av INON mellom Lidal og Romøyri er ikke tatt hensyn til. Dessuten vil foreslått linje gjennom Grindsdalen "ta" det meste av INON området. Det vil derfor være galt å belaste kun Lidal og Romøyri med INON konsekvensene.
3. NVEs retningslinjer er fulgt og konsulentene har sett det hele i sammenheng.
4. Lidal er fraflyttet, men sauedrift foregår. En utbygging vil bedre disse forholdene. Flere av fallrettslaverne viser til at de vil bruke midler på vedlikehold, bygging av utleiehytter, tilbakeflytting med mer. Å tolke økte inntekter til grunneierne som noe negativt, virker for spekulativt. Angående bygdeøkonomi viser i tillegg en Masteroppgave fra Ås også til positive uttalelser fra Senterpartiet, Bondelag, Bygdeutval, grunneiere (også uten fallretter) med flere.
5. Å påstå at Fjærlandskraften ikke betyr noe er et argument som ikke holder; her gjelder at alle monner drar. For øvrig mener vi at allmenne interesser ikke berøres i utilbørlig grad.
6. Småkraft fremhever at det er ca. 40 elver/bekker i Fjærlandsfjorden som ikke berøres, og at foreslått utbygging tar hensyn til verdiene i området.
7. Småkraft mener at alle kraftverkene kan bygges med akseptable konsekvenser. Det er viktig at alle realiseres for å kunne håndtere de store linjekostnadene.

10. Sogndal kommune 16. desember 2005

Uttalelse:

Ønsker samlet vurdering før uttalelse gis.

Småkrafts kommentarer:

Ingen.

11. Sogn og Fjordane Turlag, 17. desember 2005

Uttalelse:

Generelt;

1. Turlaget fremhever Fjærland; natur, kultur og friluftsliv og viser til at bygdefolket er aktive friluftsfolk.
2. Samlet planlegging ønskes.
3. Altfor dårlig arbeid vedrørende biologisk mangfold. Regelverket strekker ikke til.

Småkrafts kommentarer:

1. Småkraft mener at Fjærland blir like attraktivt etter en utbygging og at bygdefolket i hovedsak er for.
2. Samlet vurdering er utført.
3. Retningslinjene er fulgt.

Uttalelse Romøyri:

1. Romøyri som perle, levende kulturminne etc. fremheves.
2. Romfossen synlig fra det aller meste av fjorden sør for Romøyri

3. *Turrute opp dalen*
4. *200 % slukeevne, ikke vannslipping.*
5. *Behovet for moloer betviles.*
6. *Tvil om vedlikehold av bygninger og kulturlandskap etter utbygging.*
7. *Avbøtende tiltak; inntak nedstrøms fossen, utløp lengre opp*
8. *Konklusjon; er i mot utbygging. Kvalifisert villmark forsvinner. Romøyri er verst av de fem omsøkte kraftverkene.*

Småkrafts kommentarer:

1. *Småkraft mener Romøyri blir minst like bra som før da mer midler tilføres og tilbørlige hensyn tas.*
2. *Småkraft mener at fossen bare er synlig fra visse vinkler, at den ligger i relativ lang avstand fra fjorden og at andre elver og fosser er mer fremtredende.*
3. *Turruten går langt fra elva på berørt strekning pga av terrenget. Elva er kun rent sporadisk synlig fra stien. En redusert vannføring bør ikke endre turopplevelsen her.*
4. *Vannslipping kan være aktuelt, men ble ikke foreslått. Se kommentarer under 14.*
5. *Tunnelmassene kan droppes i sjøen, men fra flere av grunneierne er det ønske om molo. Antallet kan diskuteres. Se for øvrig punkt 14 og 16.*
6. *Her har grunneierne helt klart gitt uttrykk for økt satsing på bevaring, restaurering, mulig helårs-opphold med mer. Med midler fra kraftverket er det helt åpenbart at dette vil være enklere.*
7. *Inntak nedstrøms fossen er vurdert, men funnet vanskelig både teknisk, økonomisk og vedlikeholdsmessig. Utløp lengre opp vil gi mer inngrep totalt.*
8. *Småkraft rangerer ikke prosjektene, men mener at Romøyri med hele kraftverket i fjell vil fremstå meget miljøvennlig. Bortfall av INON anses her som teoretisk vurdert pga at Romøyrigrenda ikke anses som tyngre teknisk inngrep.*

[...]

12. Norges Naturvernforbund, 19. desember 2005

Uttalelse:

Viser til og slutter seg til lokallagets uttalelse.

Småkrafts kommentarer:

Ingen ytterligere kommentarer.

13. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 20. desember 2005

Generelt:

Fylkesmannen (FM) har en del generelle kommentarer, ønsker og krav om supplerende undersøkelser. Det gjelder vassføring, landskap, Røddlistearter / BM / naturtyper. I tillegg er det ønske om Samlet Plan for området.

Småkrafts kommentarer:

Vannføring og landskap

Kontroll av data fra vannføringsmålingene og sammenligning med andre avløpsstasjoner vil bli gjort rett før investeringsbeslutning tas for å få lengst mulig serie. Eksisterende data vil imidlertid bli benyttet ved anskueliggjøringen av elvene ved forskjellige vannføringer.

Generell kommentar, biologisk mangfold (BM)

FM peker i sin høringsuttalelse på at det skulle ha blitt gjennomført feltundersøkelser i prosjektområda til forskjellige tider på året for å få godt nok grunnlag for vurderingene. Det legges her vekt på at lokaliteter med eventuelle rødlistearter, spesielt fossesprøytoner og bekkekløfter, men også bunndyr, samt skog og andre lokaliteter for rovfugl og spetter, skulle ha vært undersøkt bedre. Dette er i utgangspunktet en god idé for å skaffe seg mest mulig kunnskap om BM i området, men kostnadene med slike undersøkelser blir da svært høye. Det er tross alt snakk om småkraftverk. Miljøforvaltningen har gjennom flere år vektlagt at det i småkraftsaker skal gjennomføres biologisk mangfoldundersøkelser til en kostnad på rundt 20 000 kr. Dette gjaldt også i 2004 da disse undersøkelsene ble gjennomført. Samtidig har kravet til omfanget av disse undersøkelsene gradvis økt.

Vi mener at vi gjennom å identifisere verdifulle naturtyper og å si noe om potensialet for forekomst av sjelden arter (les: rødlistearter) ut fra undersøkelser og erfaringer gjort i nærliggende/lignende vassdrag, samt foreliggende opplysninger fra grunneiere og litteratur, har hatt et godt grunnlag for å vurdere konsekvensene for biologisk mangfold i de enkelte vassdragene.

Bunndyr

Felles for de omsøkte elvestrekningene, er at de generelt er bratte og strie. Undersøkelser har vist at det stort sett er arter av stein- og døgnfluer som trives under slike forhold. Av rundt 80 arter forekommende i Norge, er 9 oppført på rødlista. Ingen av de rødlistete artene er knyttet til hurtigstrømmende vann på Vestlandet. Dette er derimot ordinære arter med vid utbredelse i hurtigstrømmende elver over store deler av landet. Vårfluer (hvor hele 59 av rundt 200 arter er oppført på rødlista) trives med få unntak ikke under slike forhold.

Selv om enkelte arter i tørre perioder forsvinner fra de berørte elvestrekningene, er det sannsynlig at driv fra områdene oppstrøms vil føre til at de samme artene tilføres når vannføringen igjen blir høyere.

Fugl

De mest sårbare artene i forhold til vassdragsutbygging, er generelt vanntilknyttede arter som ender, vadefugl i stillestående og sakterennende vann. I mer hurtig-strømmende vann finnes fossekall og vintererle. I de gjeldende prosjektene er det imidlertid arter som hekker i skog som blir hogd i forbindelse med anleggsarbeidet som blir mest påvirket. I prosjekt hvor vannveien legges i tunnel, er dette ikke noe problem. Erfaringer har vist at rovfugl og annen fauna, blir skremt vekk fra prosjektområdet i anleggsperioden, men at de kommer tilbake til området så snart arbeidet er fullført og den menneskelige aktiviteten avtar.

Botanikk

Når det gjelder botanikk, mener vi at retningslinjene er oppfylt. Vi finner det f. eks. unødvendig å undersøke f. eks. slåtteenger og beitemark som ikke er under fuktpåvirkning, og som på sikt dermed ikke får endrete miljøforhold. Den viktigste forutsetningen for at disse naturtypene skal bevares, er at lokalitetene holdes i hevd med slått/beite og at revegeteringsprosessene får foregå naturlig, uten tilførsel av frøblandinger.

Samla plan Fjærland

Samla plan for Fjærland er utført.

Uttalelse Romøyri:

- Tilrår ikke konsesjon ut fra allmenne interesser. Bakgrunnen er de store allmenne verdiene knyttet til fjordlandskapet og inngrepsfrie områder og at inngrepene kommer i et landskap uten tyngre tekniske inngrep. Fylkesmannen oppmoder om utarbeidelse av samlet plan for området.

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft beklager Fylkesmannens uttalelse. Når det gjelder inngrepsfrie områder og tyngre tekniske inngrep, påpekes at INON kartet er feil, at omsøkt linje må hensyntas her og at det er mange inngrep i området som vi anser er på linje med andre tyngre tekniske inngrep. Se også pkt 16. Samlet plan er utført i kommunens regi.

[...]

14. Norges Jeger- og Fisk – Sogn og Fjordane, 31. desember 2005

Uttalelse:

1. Fokuserer en del på linjer
2. Ikke nok undersøkelser på fiskesiden
3. Er i mot Lidal og Jordal pga. anadrom strekning.
4. Er i mot Romøyri av landskapsmessige hensyn
5. De andre utbyggingene er ok.

Småkrafts kommentarer:

1. Linjer vil bli kommentert under linjesøknaden. Se også pkt. 11.
2. Viser til undersøkelsene som vi anser gode nok.
3. Viser til undersøkelsene der konfliktnivået er lavt eller fraværende.
4. NJJ bør ikke tillegges vekt her.
5. Bra.

15. Sogndal kommune, 26. januar 2006

Uttalelse:

Kommunen ønsker en samlet vurdering av kraftverk i Fjærland.

Småkrafts kommentarer:

Dette er nå gjort.

16. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6. februar 2006

Uttalelse: Fylkeskommunen ønsker behandlingen utsatt til samlet vurdering av kraftverk og linje i Fjærland foreligger.

Småkrafts kommentarer: Ingen.

17. Rolf Romøren, 23. februar 2006

Uttalelse:

- Uttalelsen gjelder primært Lidal og Romøyri og er kommentarer til Fylkesmannens og Naturvernforbundets uttalelser.
- INON: påpeker feil i INON kart (linje og vei mangler) og urimligheter i definisjon av tyngre tekniske inngrep.

- *Redusert vannføring Rommedøla: påpeker hvor lite som er synlig og at Sevriselva bidrar med vann.*
- *Talet på elver i Fjærlandsfjorden: påpeker at det er mange andre og mer synlige elver ved Fjærlandsfjorden.*
- *Villmark, kulturlandskap og landskapspleie; påpeker at det visuelle inntrykket av utbyggingen blir lite (fjellanlegg), at bevaring og landskapspleie ikke gjør seg selv, med mer.*
- *Inntekter, ringvirkninger: påpeker direkte og indirekte fordeler av en utbygging.*
- *Energi og miljø: påpeker at prosjektene gir energibidrag (fornybar) til landsdel og land.*

Småkrafts kommentarer:

Småkraft slutter seg fullt ut til kommentarene som på en utmerket måte beskriver dagens og fremtidig mulig situasjon ved en realisering av anleggene.

18. Den Norske Turistforening, 31. august 2006

Uttalelse:

1. *DNT henviser til Fylkesvise planer og mener videre behandling må utsettes til dette er gjennomført. Fremhever 36 andre prosjekter i området med påfølgende sumvirkninger.*
2. *Småkrafts prosjekter har til dels store konflikter med naturmiljø, friluftsliv og landskap.*
3. *Romøyri; fremhever Romfossen (og nevner at restvannføringen ved fjorden blir 20 % av normal vannføring), kulturlandskap ved Romøyri og friluftsliv.*
4. *Lidal; fremhever lange berørte elvestrekninger, minimal restvannføring, friluftsområde, INON, stort potensial for rødlistearter (som trolig noen vil forsvinne).*
5. *Hailestad; delvis rør i dagen og tid for revegetering.*
6. *Berge/Bjåstad og Jordal; mindre konfliktfylte og kan kanskje aksepteres med avbøtende tiltak.*
7. *Linje; linje ut fjorden er helt uakseptabelt, bør begrenses til og satses på 3stk 22 kV linjer, erstatte luftspenn med kabel og rive eksisterende linjer (hvis disse ikke rustes opp for å føre ut kraften).*
8. *Generelt; viser til sumvirkninger og fylkesvise planer.*

Småkrafts kommentarer:

1. *Småkraft mener at det bør holde med samla vurdering for Fjærland som utført av Sogndal kommune.*
2. *Småkraft mener at av ca 40 elver utbygges deler av 5 elver. De er av de største, men langt fra de mest synlige.*
3. *På grunn av at Sevriselva kommer inn nedenfor inntaket, blir restfeltet relativt stort. Det gir en restvannføring på ca 37 % av dagens situasjon ved utløpet i fjorden (uten vannslipping). For å se elva her må en ganske nærme med båt. Øvre deler av fossen rett nedstrøms inntaket er synlig fra fjorden, men avstanden er stor. Andre elver og fosser i fjorden er mer iøynefallende. Kulturlandskapet på Romøyri vil få bedre vilkår for bevaring. Med molo bør mulighetene for friluftslivet bli bedre.*

4. *Se pkt. 12 og 16*
5. *Se pkt. 12*
6. *Ok*
7. *Plan for linjer medfører totalt færre linjer enn i dag.*
8. *Ingen ytterligere kommentarer.*

19. Sogndal kommune, samla vurdering 18. desember 2006

Uttalelse:

1. *Kommunestyret tilrår konsesjon*
2. *Vilkår; minstevannføring minimum tilsvarende alminnelig lavvannføring om sommeren*
3. *Vei og rørgater må ikke komme i konflikt med stier, evt. må stiene ordnes til igjen etter utbygging.*
4. *Permanente veier må tilpasses terrenget på en god måte etc.*
5. *Inntakene blir gjort minst mulig synlig ved terrengetilpasning etc.*
6. *Støynivået skal holdes innenfor rettlede grenser.*
7. *Tiltaket gjennomføres så skånsomt som mulig etc.*
8. *det skal utarbeides rapport inkl. avbøtende tiltak som gjør greie for hvilke negative konsekvenser utbyggingen vil ha for fossefall.*
9. *Krav om tilpassing av veier og annen næringsvirksomhet etter drøfting / godkjenning av kommunen.*
10. *Kraftstasjonen må trekkes opp fra fjorden eller på annen måte gjøres minst mulig synlige fra fjorden. Turbinvannet skal ledes ut i elveløpet. Endelig plassering skal behandles som byggesak.*
11. *Berge/Bjåstad; ikke anleggsaktivitet februar til juni nær hekkelokaliteter for kongeørn og hønsenhauk. Alt. A kan utbygges hvis vannveien legges i tunnel.*
12. *Jordal; ikke anleggsaktivitet februar til juni nær hekkelokaliteter for kongeørn.*
13. *Hatlestad; Så langt råd skal det ikke bygges anleggsvei, men benytte helikopter. Ikke rør i dagen, men tunnel.*
14. *Lidal; Supplerende undersøkelser om biologisk mangfold kreves. ved prosjektering skal det legges frem plan om hvordan ev. konflikter med biologiske verdier skal reduseres. Plan for gjennomføring av tiltak i strandsonen.*
15. *Romøyri; som for 14. Lidal*

Småkrafts kommentarer:

1. *Småkraft er takknemlig for at kommunen går inn for alle prosjektene.*
2. *Ok, forutsatt at det menes alminnelig lavvannføring på årsbasis som skal slippes i de 5 sommermånedene.*
3. *Ok, så vidt mulig. Dette vil bli grundig behandlet i detaljplanene.*
4. *Ok, se 3*
5. *Ok, se 3*
6. *Ok.*
7. *Ok, se 3*
8. *Småkraft ser ikke behovet, men er åpen for en slik undersøkelse.*
9. *Ok, blir gjort i forbindelse med detaljplanemne. Småkraft vektlegger et fortsatt godt samarbeid med kommunen.*
10. *Se våre kommentarer under pkt 20, strandsonenanalyse. For øvrig får kommunen uttale seg om dette under detaljplanarbeidet og trenger da ikke egen byggesak.*

11. Hensyn til hekking vil bli tatt og behandlet i detaljplanene. Utbygging forutsettes etter omsøkte alternativ. Detaljer avgjøres på detaljstadiet.
12. Ok, se 11.
13. Dette behandles under detaljplanene.
14. Ser ikke behovet for supplerende undersøkelser. Øvrige forhold blir behandlet under detaljplanene.
15. Som for 14.

20. Sogndal kommune, strandsoneanalyse, 31. januar 2007

Uttalelse:

Kraftverkene omtales kun kort i analysen.

- Hovedkommentaren her er at turbinhusene legges litt unna sjøen; dvs. utløp litt opp i elva ovenfor 100 meters beltet.
- Synlig del av molo ved Romøyri bør ikke bestå av småfallen tunnelstein, men tre eller mur av stein.

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft skjønner kommunens ønske, men vi har følgende kommentarer (også sendt i høringsuttalelse til kommunens revisjon av kommuneplan):

Romøyri kraftverk

Kraftverket er i sin helhet forutsatt lagt i fjell og med utløp rett i fjorden.

En flytting av utløpet ca 100 m oppstrøms utløpet i fjorden medfører at ca 25 m eller 1,3 GWh tapes uten at vannveien blir kortere.

I tillegg medfører en flytting vesentlig større inngrep i den trange grenda (vei, rigg), vanskeligere tilkomst og inngrep nærmere husene.

Ved Romøyri er tunnelmassene tenkt benyttet i en molo. Den kan også fungere som en nødhavn for småbåtturister. Alternativt kan massene senkes i fjorden eller fraktes bort.

Ønsket om bruk av tre eller mur over vann synes restriktivt og ikke nødvendigvis det vakreste. Det anbefales å kikke på moloene (fra tunnel-masser) i Aurland som er bygget av sprengstein og dels vegetasjonsbelagt. Moloene fremstår etter undertegnede mening som meget vellykkete.

[...]

Konklusjon

Småkraft AS mener at kraftstasjonsplasseringene i omsøkte prosjekter er de beste totalt sett; dvs. når både økonomi og miljø er vurdert.

Arealplanen bør derfor ta hensyn til dette.

Når det gjelder plasseringene i Hatlestad og Jordal, kan små justeringer være aktuelle, men ikke så mye som utkastet tilsier. Dette bør imidlertid vurderes under detaljsøknadsfasen.

Molokravet om tre eller mur over vannivå bør ikke være absolutt (det står også bør i utkastet). Det vil bli laget egne planer for moloen(e) som vil bli forelagt og godkjent av NVE / kommunen.

Det er ikke forutsatt flere luftspenn enn i dag. Et alternativ innebærer sågar riving av eksisterende luftspenn.

21. Sogn og Fjordane fylkeskommune, 1. februar 2007

Uttalelse:

- Fylkesutvalet tilrår konsesjon for alle 5 kraftverkene på visse vilkår og støtter Sogndal kommunes uttalelse.
- Berge/Bjåstad; alt A prioriteres.
- Vannslipping på 80 l/s om sommeren i Romøyri.
- Jordal; alt A foretrekkes.

Småkrafts kommentarer:

- Småkraft takker for positivitet innstilling.
- Småkraft er enig.
- Se tidligere kommentarer.
- Småkraft er enig.

[...]

ROMØYRI:

28. Terje Fosshagen, 1. desember 2005

Uttalelse:

Det påpeker at inntaksområdet er felleseie og at det ikke er gitt informasjon eller nabovarsel. Det bes om at grunneierforhold avklares og at informasjon gis.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft mener at inntaket ligger innenfor området til de grunneierne vi har avtale med. Uansett vil vi imøtekomme ønsket om informasjon og avklaring.

29. Statens vegvesen, 17. desember 2005

Uttalelse:

Ingen konflikt med riks- eller fylkesvei.

Småkrafts kommentarer:

Ingen.

[...]

Småkraft AS konkluderende kommentarer

Småkraft anser at fordelene ved en utbygging klart overstiger ulempene;

- Bidrag til energiforsyningen lokalt og nasjonalt.
- Sikrer bosetting, kommunale inntekter, lokal næringsutvikling og vedlikehold av bebyggelse og kulturlandskap. En Mastergradsoppgave ved Ås tilsier at lokal verdiskapning i dette tilfellet utgjør ca 250 mill. NOK.
- Akseptable miljømessige inngrep. Kun 5 av ca 40 elver ved Fjærlandsfjorden berøres (se vedlagte brosjyre).

- *Nærmere 25 km med eksisterende 22 kV linjer langs fjorden rives.*

Rolf Romøren, som grunneier og fallrettshaver, har videre i brev av 23.02.07 gitt kommentarer til Fylkesmannens, Naturvernforbundets og turlagets uttalelse vedrørende Lidal og Romøyri kraftverk.

Tilleggetredninger og justering av søknaden

Småkraft AS har sendt inn følgende tilleggsinformasjon datert 27.02.2008 med oppdaterte kostnadstall, samt forslag om å slippe minstevannføring hele året:

"Bakgrunn

Søknad for bygging av Romøyri kraftverk vart sendt på høyring frå NVE 23.09.2005.

Småkraft ønskjer å foreslå slepping av ei heilårig minstevassføring samt presentere oppdaterte kostnadstal for prosjektet.

Vi foreslår å slippe ei heilårig minstevassføring på 100 l/s. I det konsesjonssøkte alternativet var det ikkje foreslått minstevassføring som avbøtande tiltak. I tillegg til minstevassføringa vil restfeltet ved utløpet av Rommedøla utgjere ca.40 % av normalen på årsbasis. Storparten av restfeltet består av sideelva Sevriselva som renn inn i Rommedøla ved kote 150 (ca.). Hydrologisk underlag ligg i vedlegg 1.

		Konsesjonssøkt	Nytt alternativ
Inntak	moh	528	528
Utløpskote	moh	5	5
Lengde tunnel og sjakt	m	1400	1400
Minstevassføring			
1.juni -30.sept	m ³ /s	0	0,100
1.okt -30. mai	m ³ /s	0	0,100
Slukeevne			
Max	m ³ /s	1,94	1,94
Min	m ³ /s	0,10	0,10
Total produksjon	GWh	27,9	25,9
Installert effekt	MW	8,5	8,5
Utbygg.kost i mill.kr		53,4/67,1	67,1
Utbygg.pris, kr/kWh		1,91/2,41*	2,59

*Oppdaterte 2008 kostnader, sjå vedlegg 2"

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Småkraft AS er et produksjonsselskap som ble etablert i 2002. Det eies av fem selskaper i Statkraftalliansen: Skagerak Energi AS, Trondheim Energiverk AS, Agder Energi AS, BKK AS og Statkraft SF. Småkraft AS er etablert for å finansiere og bygge ut små kraftverk inntil 10 MW sammen med grunneierne. Grunneierne vil beholde eiendomsretten til fallet.

Om søknaden

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Romøyri kraftverk i elva Rommedøla, Sogndal kommune i Sogn og Fjordane. Kraftverket vil utnytte et fall på 523 m og gi en årlig produksjon rundt 26 GWh. Kraftanlegget er i sin helhet planlagt i fjell. Det er i søknaden ikke foreslått å slippe minstevannføring, men søker har i etterkant foreslått å slippe 100 l/s hele året.

Det er inngått avtale mellom grunneierne og Småkraft AS om utbygging og drift av Romøyri kraftverk. Formålet med utbyggingen er å styrke det lokale næringsgrunnlaget, samt å bidra til økt kraftproduksjon nasjonalt.

Beskrivelse av området

Fjærlandsfjorden er langstrakt og går i nordøst-sørøst retning. Den er omgitt av høye fjell som stuper bratt ned i fjorden og gir landskapet et mektig inntrykk. Rundt hele fjorden er det elver og bekker som renner ned fra fjellene og inn i fjorden. Mange av dem er viktige landskapselement.

Rommedøla ligger på østsiden av Fjærlandsfjorden og har utløp i fjorden ved grenda Romøyri ca 15 km fra enden av Fjærlandsfjorden. Øvre del av nedbørfeltet ligger i Leikanger kommune, men hele prosjektområdet ligger i Sogndal. Vassdraget er mest synlig de nederste 100-200 meterne før utløpet i Fjærlandsfjorden. Lenger oppover lia har vassdraget skåret seg ned i terrenget i en V-dal og er kamuflert av tett bjørkeskog. Ovenfor ca. kote 500 flater terrenget ut innover Rommedalen. Romfossen er synlig fra enkelte posisjoner på fjorden sør for Romøyri. Ved kote 140, omlag 500 m før utløpet i fjorden, kommer Sevriselvi inn fra sørøst som er en større sideelv.

Vassdragets nedbørfelt er avgrenset av flere høye, bratte fjell som Romhesten, Ryssebotnrana, Skarholten og Husbyggjefjellet. Det finnes ingen vann i nedbørfeltet. Myrdalsbreen ligger helt øst i nedbørfeltet, men har svært begrenset drenering vestover til Rommedøla. Nedbørfeltet består av mye snau fjell med noe myr og skog nedover i dalen.

Berggrunnen i området består av harde, sure bergarter. Det finnes en del løsmasser langs deler av vassdraget og i dalsiden ned mot fjorden som er gammelt skredmateriale. Ura er overvokst og har skogvegetasjon de fleste steder. Ved elvas utløp i fjorden er det dannet en vifte av løsmasser der bebyggelsen på Romøyri ligger.

Flere ulike naturtyper er representert i prosjektområdet. Vegetasjonen ved kraftverksutløpet består av blandingsskog med plantet gran i tresjiktet. Nordsiden av elva består av forholdsvis rik skog med forekomst av typisk høystaudeskog. Innslaget av myr øker med økende høyde over havet i prosjektområdet. Det er også en del overvokste løsmasser med lyngarter.

Det har vært drevet intenst jordbruk i regionen. Prosjektområdet har typisk flere små bruk nede ved fjorden og flere støler høyere opp i nedbørfeltet. Det er ingen aktive bruk i grenda i dag.

Det er observert flere fuglearter i prosjektområdet, blant annet havørn, kongeørn og fossefall. Det er forekomst av oter nede ved sjøen og her er gode leveområder for hjort. Det går ikke anadrom laksefisk opp i Rommedøla. Fra det planlagte inntaksområdet og et stykke oppover er det en liten forekomst av ørret, men vassdraget antas å ha liten verdi for fisk.

Det finnes ikke kulturminner som er vernet etter kulturminneloven i området, men 14 hus og sju husruiner er SEFRAK-registrert ved Romøyri. Det finnes rester etter flere gamle og noen intakte støler innenfor nedbørfeltet. Ingen av stølene er i drift i dag. I den sørvendte lia ved fjorden er det spor etter tidligere tiders jordbruksdrift med gamle trær som har vært utsatt for styving.

Området er ellers et fint utgangspunkt for friluftsliv i form av fotturer. Det går en sti gjennom det kulturpåvirkede landskapet på nordsiden av elva, og det går videre stier nordover til Lidal eller gjennom Grindsdalen til Leikanger. Fjærland har lange tradisjoner som turistbygd på grunn av den storslåtte naturen med fjorden, fjellene og breene. Det er aktiv turisttrafikk på Fjærlandsfjorden i sommerhalvåret.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Det finnes i dag ingen vassdragstekniske inngrep i vassdraget, heller ingen veianlegg i nærheten av Rommedøla eller veiforbindelse til grenda Romøyri. Romøyri består av rundt 10 bygninger; småbruk, fritidsboliger og naust, og området er for tiden bebodd fra mai til september. Det går en 22 kV kraftlinje fra Lidal fram til Romøyri.

Teknisk plan

Reguleringer og overføringer

Bygging av Romøyri kraftverk medfører ingen reguleringer eller overføringer.

Inntak

Inntaket er planlagt ved kote 528. Inntaksdammen vil bestå av en gravitasjonsdam i betong med ca 4 m høyde og 40 m lengde, og fast overløp på kote 528.

Vannveien

Fra inntaksdammen er det planlagt å føre vannet i boret sjakt (670 m) og sprengt tunnel (730 m) ned til kraftstasjonen. Utløpsrøret fra kraftstasjonen vil bli lagt i en sprengt adkomsttunnel. Totalt vil vannveien bli ca 1400 m lang, med planlagt rørdiameter på 900 mm. Vannveien er planlagt på nordsiden av Rommedøla.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen vil i følge søknaden bli liggende i fjell ca 5 moh og med utløp rett i fjorden. Kraftverksportalen er planlagt ved fjorden rett nord for bebyggelsen på Romøyri.

I følge planen skal det installeres en peltonturbin (alternativt en eller to francicturbiner) med en effekt på 8,5 MW. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,94 m³/s og minste slukeevne på 0,1m³/s. Til sammenlikning er middelvannføringen ved inntaket beregnet til 0,97 m³/s og alminnelig lavvannføring er 0,08 m³/s.

Elektriske anlegg

Kraftstasjonen vil bli installert med en generatorytelse på 6 MVA og en spenning på 6 kV. Transformatoren vil få samme ytelse og en omsetning på 6/22 kV.

I følge søknaden skal kraften føres ut gjennom eksisterende luftlinje fra Romøyri til Lidal som var planlagt oppgradert. Tiltakshaver har i etterkant lagt frem nye planer. I følge de nye planene skal alle eksisterende luftlinjer langs fjorden fjernes, og nye linjer skal legges som jord- eller sjøkabler. Fra Romøyri er kraften tenkt ført i sjø- og jordkabel til Lidal der det er planlagt ny transformatorstasjon. Her vil kraften fra de fem omsøkte kraftverkene transformeres opp til 132 kV for så å føres over til Leikanger gjennom Grindsdalen.

Det er Sognekraft AS som er områdekonsesjonær. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de fem planlagte kraftverkene. I tillegg til konsesjonssøknadene for kraftverkene i Fjærland er det derfor sendt egen søknad om bygging av ny felles kraftlinje og trafostasjon. Det vises til eget vedtak for denne linjen.

Veier, kaianlegg

Anlegget er planlagt veiløst, med bruk av helikopter og båt. Det er planlagt å etablere en permanent kai ved fjorden for ilandsetting av anleggsmaskiner og nødvendig utstyr.

Massetak og deponi

Etablering av tunnel og sjakt vil i følge tiltakshaver gi ca 21 500 m³ løsmasser. Deler av massene er planlagt bruk i tre moloer i Fjærlandsfjorden, mens øvrige overskuddsmasser er planlagt deponert i fjorden eller benyttet til lokale byggeformål. Etablering av moloer og ev. andre deponier planlegges anlagt slik utforming og omfang ikke blir sjenerende.

Hydrologiske virkninger

Romøyri kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 12 km², med et årstilsig på 38, 4 mill. m³/år. Middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 0,97 m³/s og alminnelig lavvannføring er 0,08 m³/s. Dagens vannføring i Rommedøla har et forløp med størst vannføring i mai – september, mens det i vintermånedene er forholdsvis lav vannføring. Hyppige flommer kan likevel forekomme hele året.

Kraftverkets maksimale slukeevne som omsøkt vil være det dobbelte av årlig middelvannføring i Rommedøla. Etter utbygging vil elva få redusert vannføring fra inntaket og ned til fjorden over en strekning på nær 2 km. Det er i søknaden ikke foreslått slipp av minstevannføring, men i brev av 27.02.08 foreslår Småkraft AS å slippe 100 l/s hele året.

Restfeltet i Rommedøla nedstrøms planlagt inntak er på ca 3,7 km² og restvannføringen er beregnet til 1,22 m³/s. Det meste av vannet fra restfeltet kommer inn i hovedelva gjennom Sevriselva om lag 500 m fra utløpet i fjorden. I den øverste delen av utbyggingsstrekningen, fra inntaket til samløp Sevriselvi, vil det i store deler av vinterhalvåret kun gå minstevannføring, mens i flomperioder vil det renne betydelig mer vann i elva som følge av overløp. I nedre del av utbyggingstrekningen blir de hydrologiske endringene mindre merkbare, med betydelig vannføring i sommerhalvåret. I følge tiltakshaver vil restfeltet ved utløpet i fjorden være på 40 % av normalen på årsbasis.

Hydrologisk målestasjon og beregningsgrunnlag som er benyttet (71.5 Feios) er noe større enn for det planlagte kraftverket, og har også mindre nedbør og avrenning enn planområdet som skyldes lokale lo- og le-effekter. En annen viktig forskjell mellom feltene er at det ligger breer i øvre del av Feiosdalselva, noe som ikke er tilfelle for Rommedøla eller Sevriselvi. Det er naturlig å anta at disse

forskjellene medfører at flomtapet for Romøyri kraftverk er noe underestimert. NVE har beregnet et totalt flomtap på ca 30 %, dvs. ca 10 % mer enn opplyst i søknaden. I tillegg kommer evt. ytterligere tap fordi variasjonene i vannføring sannsynligvis er noe større i Rommedøla enn for Feios.

Produksjon og kostnader

Romøyri kraftverk vil i følge søknaden, uten slipp av minstevannføring, få en årlig produksjon på 27,9 GWh og en beregnet utbyggingspris på 2,41 kr/kWh. Med slipp av minstevannføring hele året som foreslått vil årlig produksjon bli 25,9 GWh til en pris på 2,59 kr/kWh. (Alle kostnadene er her oppjustert til 2008 priser.)

Kostnadene inkluderer ny felles kraftlinje ut fra Fjærland som skal deles mellom de fem kraftverksprosjektene. Disse kostnadene er imidlertid usikre da de avhenger av løsningsalternativ og at alle kraftverkene som er omsøkt får konsesjon.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

I følge søknaden vil bygging av kraftverket medføre bortfall av et areal på totalt 2,1 daa. Her inngår inntaksbasseng, plass foran portalen, kaianlegg og moloer. I tillegg vil det bli etablert et riggområde i anleggsfasen, som vil bli tilbakeført mot naturlig terreng i etterkant av anleggsperioden.

Fall- og grunnrettighetene i prosjektet er privat eid. Småkraft AS og grunneierne har inngått en samarbeidsavtale om bygging og drift av kraftverket.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Hele utbyggingsområdet er plassert i kategorien LNF-område i kommuneplanens arealdel. Kommunen har videre egne regler for strandsonen og det er ikke tillatt å føre annen bebyggelse enn båtnaust og lignende nærmere enn 50 meter fra flomålet. Dersom det gis tillatelse til Romøyri kraftverk må forhold til kommunens arealplandel avklares direkte med Sogndal kommune.

Samlet plan (SP)

Omsøkte prosjekt er under gjeldende grense for behandling i SP, og det finnes ikke andre SP-prosjekt som berøres av utbyggingen.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de vassdrag som er vernet.

Inngrepsfrie områder

Den planlagte utbyggingen ligger i et område som i dag er uten større tekniske inngrep. Selve Romøyri og det meste av Rommedalen ligger i inngrepsfri sone 1. Det er videre villmarkspregede områder som strekker seg fra fjellet oppstrøms prosjektområdet og helt ned til fjorden rett sør for Romøyri. Planlagt prosjekt vil i følge søknaden medføre et bortfall av 10,5 km² villmarkspregede

områder og 15 km² i inngrepsfri sone 1. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i sin uttalelse korrigert dette til hhv. 10,0 og 21.8 km².

Gjennomføring av prosjektet vil ikke medføre totalt bortfall av inngrepsfritt areal, men store deler av det villmarkspreget område vil få redusert status til INON sone 1 eller 2, og det meste av INON sone 1 som blir påvirket vil bli redusert til INON sone 2.

De inngrepsfrie områdene som vil bli berørt av en utbygging av Romøyri kraftverk er delvis overlappende med det som vil bli påvirket av en eventuell utbygging av Lidal kraftverk samt ny kraftlinje fra Fjærland til Grindsdalen. Til sammen vil en utbygging av disse to kraftverkene føre til at om lag 50 km² med inngrepsfrie områder blir påvirket og 15,5 km² villmarkspregede går bort. Kraftlinja medfører at ytterligere arealer blir påvirket og 3 km² villmark går bort.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de nasjonale laksevassdragene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært behandlet etter reglene i kap. 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig gjensyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. I forbindelse med høringen av de fem småkraftverkene arrangerte NVE et offentlig folkemøte i Fjærland der NVE og representanter fra kraftselskapet var til stedet og orienterte om prosjektet og saksbehandlingen. NVE har videre vært på befaring i området sammen med representanter for søker, Sogndal og Leikanger kommune, Fylkesmannen, fylkeskommunen, Sognekraft, Sogn og Fjordane turlag og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane.

Flere av høringspartene har valgt å kommentere kraftverkene samlet ved å se på helheten langs fjorden og den samlede belastningen. I det følgende gis et kort sammendrag av høringsuttalelsene som gjelder Romøyri kraftverk. Høringsuttalelsene som dreier seg om en samlet vurdering av alle søknadene er behandlet i eget notat.

Uttalelser til søknaden

Sogndal kommune vedtok i formannskapsmøte 15.12.2005 at det på grunn av stort kraftpotensiale i Fjærlandsområdet burde utarbeides en samlet plan over vassdrag som er aktuelle å bygge ut i Fjærland. Det ble som begrunnelse vist til at det er utfordringer knyttet til innmating av strøm på det regionale nettet, og store interesser knyttet til landskap, natur og turisme.

Kommunen uttalte spesielt om Romøyri kraftverk at redusert vannføring vil påvirke landskapet negativt. Det blir vist til at dalen med Rommedøla gir et sterkt landskapsmessig inntrykk som en innskåret dal, der Romfossen utgjør et markert landskapselement. Kommunen viser til at en utbygging vil redusere alle typer INON-områder. I dette området går store villmarkspregede områder ubrutt fra fjell til fjord og dette anses som en stor verdi. Opplevelsesverdien vil bli redusert for de som ferdes langs vassdraget. Kommunen mener videre at temaet biologisk mangfold ikke er behandlet tilfredsstillende i søknaden. Kommunen viser likevel til at en utbygging kan ha verdi ved at hus og kulturmiljø ved Romøyri blir ivaretatt og oppgradert.

I sitt vedtak av 18.12.2006 for samla vurdering av småkraftverk i Fjærland går kommunen inn for en utbygging av alle de omsøkte kraftverkene inkludert Romøyri under visse vilkår. Generelt for alle kraftverkene er at det må settes krav om minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring om sommeren. Videre må ikke veger eller rørgater komme i konflikt med turstier, og turstiene må ordnes

til igjen etter anleggsarbeidet. Permanente veger og inntaksarrangement må anlegges slik at de blir minst mulig synlige terrenginngrep. Støynivået fra kraftstasjonene skal være innenfor veiledende grenser. Kantvegetasjon langs vassdragene må ivaretas og generelt må tiltakene gjennomføres så skånsomt som mulig med god terrengtilpasning og istandsetting så raskt som mulig. I følge kommunen må det utarbeides en rapport som viser mulige negative konsekvenser utbyggingene vil ha for fossefall, og ev for vintererle. Rapporten skal også fremme avbøtende tiltak. Plassering av kraftstasjonene skal, i følge kommunen, flyttes opp fra fjorden med utløp i elveleiet. Endelig plassering vil bli behandlet som byggesak i kommunen. For Romøyri ønsker kommunen at det gjøres supplerende undersøkelser av biologisk mangfold, og at det legges frem en plan for hvordan eventuelle konflikter med biologiske og allmenne interesser skal reduseres. Det kreves videre at det ved prosjektering legges frem en plan for gjennomføring av tiltak som kraftstasjon, molo/kai, mm

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane viser til at Romøyri kraftverk vil berøre store inngrepsfrie områder, og påpeker spesielt villmarkspregede områder som går fra fjell til fjord. Fylkesmannen mener en utbygging vil redusere opplevelsesverdien for friluftsliv, og at fraføring av vann sammen med tekniske inngrep ved fjorden er uheldig for landskapsopplevelsen.

Fylkesmannen mener videre at det er gjort for dårlig kartlegging av virkningene for biologisk mangfold. Det vises til at det er mulige rødlistearter i fuktige områder, særlig ved Romfossen, og det ønskes en nærmere undersøkelse av forholdet.

Fylkesmannen konkluderer med at virkningene for allmenne interesser knyttet til bortfall av INON, virkninger for landskap og friluftsliv er så store at de går imot en utbygging av Romøyri kraftverk.

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet de fem kraftverkssøknadene i Fjærland i fylkesutvalget 01.02.06. Fylkeskommunen stiller seg bak Sogndal kommunes vedtak om å utsette saksbehandlingen av de fem planlagte kraftverkene inntil en samlet vurdering av aktuelle konsekvenser foreligger. I saksutredningen viser fylkeskommunen til store landskaps- og friluftslivinteresser for Rommedøla og peker på at det blir flere tekniske inngrep som kan redusere verdien. Det blir her spesielt vist til Romfossen som kan ses fra fjorden. Det anbefales at fjellportalen inn til kraftstasjonen flyttes opp fra fjorden med utløp tilbake til elva for å unngå inngrep på et svært synlig sted. Forholdet til kulturminner anes som avklart, men det bemerkes at søker er pliktig å melde ifra dersom automatisk fredete kulturminner avdekkes under arbeidet.

I sitt vedtak av 31.01.2007 tilrår fylkeskommunen at det blir gitt konsesjon til Romøyri kraftverk, men støtter de krav som er fremsatt av Sogndal kommune. Fylkeskommunen mener det bør slippes en minstevannføring på 80 l/s om sommeren.

Den Norske Turistforening (DNT) anmoder NVE om å avvente behandling av enkeltsøknader inntil fylkesvise planer for småkraftverk er på plass, for å kunne vurdere sumeffekter regionalt. Når det gjelder Romøyri kraftverk uttaler DNT at Romfossen er et godt synlig landskapselement fra fjorden, og at med de fremlagte planene vil fossen bli tørrlagt 11 måneder i året og vannføringen redusert til 20 % av normal vannføring. Kulturlandskapet i Romøyri trekkes frem og også at elva er et vesentlig element i dette landskapet. Rommedalen vurderes som et attraktivt område for friluftsliv.

Sogn og Fjordane Turlag går imot bygging av Romøyri kraftverk av hensyn til landskap, friluftsliv, reiseliv og bortfall av inngrepsfrie naturområder. Turlaget påpeker den store landskapsmessige betydningen med urørte områder og veiløs bebyggelse i kulturlandskapet. Elva er en viktig del av landskapet med Romfossen langt opp som en sentral del. Rommedøla er i følge turlaget et meget fint turområde, men tilkomsten gjør at det ikke er så mye brukt.

Norges Naturvernforbund går imot utbygging av de fem kraftverkene og viser blant annet til manglende fylkesvise planer for småkraftverk som sin begrunnelse. De har ikke kommentert utbygging av Romøyri kraftverk spesielt.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane er sterkt imot Romøyri kraftverk på grunn av konsekvenser for landskap, friluftsliv, turisme og INON-områder og mulig potensielle rødlistearter som anses som utilstrekkelig undersøkt. Forbundet har ellers sendt inn en omfattende uttalelse av generell karakter.

NJFF-Sogn og Fjordane går ikke i mot at det gis konsesjon til Romøyri kraftverk, men mener at minstevannføring må slippes av landskapmessige hensyn. Fossefallet i Rommedøla representerer en viktig kvalitet i landskapet ved innløpet til fjorden, påpeker NJFF.

Fjærland Bondelag er positive til at det gis konsesjon, med begrunnelse i at berørte gårdsbruk får nødvendig biinntekt og vil utvikle eksisterende næringsgrunnlag. De mener at vassdragene er lite synlig fra Fjærlandsfjorden, fordi de går i dype gjel med tett og kraftig vegetasjon. Det settes som en forutsetning at utbyggingene blir gjort på en skånsom måte inkludert de avbøtende tiltakene som er foreslått i konsesjonssøknaden.

Bygdautvalet i Fjærland er positive til at det gis konsesjon til alle kraftverksprosjektene på visse betingelser. Grunnet dominerende lokal eierskap til fallrettighetene vil utbyggingen gi et positivt bidrag til næringslivet i bygda. De mener at det bør utarbeides en samla vurdering av alt vannkraftpotensiale i Fjærland, før kraftledningen kan bygges.

Fjærland Reiselivslag er ikke imot at det gis konsesjon til de fem kraftverksprosjektene, men ber at det stilles nærmere betingelser for en eventuell tillatelse. Utbygging og etablering av tekniske inngrep i området må skje så skånsomt som mulig pga det viktige og vakre fjordlandskapet. Reiselivslaget mener at det bør settes en minstevannføring i elvene som kan revideres hvert femte år for å justere nødvendig vannslipp. Videre må kraftstasjoner og veger utformes slik at de forsterker naturkvalitetene. Reiselivslaget mener at Småkraft må inngå drøftinger med Bygdautval, reiselivslag og grunneierne ved de ulike vassdragene for gjennomføring av tiltak som kan skape ny næringsvirksomhet der. Tiltak som er aktuelle er kaier, badeplasser og utsetting av aure. Det er også ønskelig at utbygger gjennomfører tiltak som er direkte til nytte for Fjærlandssamfunnet.

Sognefjord Reiseliv BA er destinasjonsselskapet for reiselivet i Balestrand, Vik, Leikanger og Fjærland. De går ikke imot utbygging av de fem kraftverkene, men en eventuell konsesjon må gis på nærmere angitte betingelser. Det kreves at Fjærlandsfjorden må bevares på best mulig måte. Minstevannføringslipp må være så stor at elvene som i dag er synlige fra fjorden fortsatt vil se naturlige ut. Perioden for minstevannføring må være i perioden fra 1.5 til 30.9. Videre må kraftstasjon og rørgater utformes slik at de faller naturlig inn i eksisterende naturlandskap og bebyggelse. Anleggsperioden må være mellom 1. oktober til 1. mai. Ny næring langs fjorden må ikke skje på bekostning av eksisterende reiselivsnæring.

Fjærland Senterparti er positive til at det gis konsesjon til de fem kraftverkene og har ellers ingen merknader til disse planene.

Eline Orheim leder kulturlandskapsprosjektet "Spons ein sau" i Fjærland, og mener at en eventuell konsesjon til de fem kraftverkene må gis på nærmere gitte betingelser. Orheim er opptatt av at natur- og kulturkvalitetene langs fjorden ikke skal bli forringet av kraftutbygging. Hun mener at det bør stilles krav om at utbygger samarbeider med Bygdautvalet og Reiselivslaget i detaljplanleggingen, slik at utbyggingen blir lokalt tilpasset. Tekniske inngrep må skje på en bærekraftig og fremtidsrettet måte og støyskjermingstiltak må vurderes ved plassering og utforming av kraftstasjonene.

Inge Rauboti og Johannes Rauboti har vokst opp i Rauboti og hevder å ha god kjennskap til de lokale forholdene i utbyggingsområdene. De er positive til at det gis konsesjon til de fem kraftverkene.

Fallrettighetshaverne har sendt en uttalelse til fordel for utbygging av de fem småkraftprosjektene rundt Fjærland. For Romøyri påpekes det at hele anlegget skal legges i fjell og derfor vil bli lite synlig for omgivelsene. Rommedøla går i et dypt gjel og er derfor lite synlig fra fjorden med unntak fra fossene helt øverst og helt nederst. Disse vil bli redusert, men det påpekes at de fremdeles vil være synlig i de deler av året de pleier å være synlige. Det påpekes at utbyggingen er viktig for å opprettholde en strømsforsyning inn til Romøyri som har fastboende store deler av året. Turistferja går tett forbi den vegløse grenda i sesongen og det fokuseres her på samspillet mellom menneskelig aktivitet og naturen. Fallrettighetshaverne mener derfor at fremstilling av ren, fornybar energi til relativt små inngrep kan ha en positiv virkning på turistnæringen da Fjærlandsfjorden vil fremstå som en mer levende fjord. Det påpekes videre at en kraftutbygging i Romøyri vil omfatte elvesikring av en farlig elv og etablering av molo mot skader fra uvær og stormflo.

Grunneiere i sameiet Fosse – Fosshagen – Eggum – Hallan mener at de er eiere av området der inntaket til Romøyri kraftverk skal bygges og ber om at de blir tatt med som interessenter i den videre prosessen og at eiendomsforholdene blir grundig undersøkt. De gjør oppmerksom på at de ikke har fått informasjon om utbyggingen.

Samlet plan for Fjærland

På bakgrunn av kravene i flere av høringsuttalelsene om en samlet vurdering av småkraftpotensialet i hele Fjærland, ble rapporten "Samla vurdering av småkraftverk i Fjærland" utarbeidet av Luster Energiverk AS i samarbeid med administrasjonen i Sogndal kommune. Rapporten tar for seg potensielle utbyggingsprosjekter i Fjærland og konfliktgraden til disse. Her er 17 mulige prosjekter presentert med en samlet installasjon på ca. 65 MW og et produksjonspotensialet på totalt ca. 230 GWh. Flere av disse er ikke realistiske i nær fremtid enten av økonomiske eller av miljømessige grunner. De fleste av disse prosjektene ligger i indre Fjærland, og med unntak av de 5 omsøkte kraftverkene er det bare ett prosjekt som ligger ved selve Fjærlandsfjorden. Foruten de 5 omsøkte kraftverkene er det tre andre prosjekter som er ansett som realistiske innen nær tid; Mundalselvi, Horpedalselvi og Tverrdalselvi. Til sammen vil disse åtte prosjektene totalt ha en årlig middelproduksjon på over 160 GWh og en installasjon på ca 44 MW.

NVE har videre fått opplyst at det jobbes konkret med flere konsesjonssøknader for prosjekter i indre Fjærland som vil bli sendt inn så snart konsesjonen for den nye kraftlinjen er avklart og nettkapasiteten er løst. Potensialet for verdiskaping i Fjærland i forbindelse med vannkraft er således betydelig.

Rapporten om en samlet vurdering av småkraftverk i Fjærland var ute på høring høsten 2006. Rapporten og uttalelsene til denne vil inngå som en del av NVEs beslutningsgrunnlag ved konsesjonsbehandlingen av de fem omsøkte småkraftverkene i Fjærland inkludert Romøyri kraftverk.

Dette er beskrevet nærmere i NVEs notat "Samlet vurdering av 5 kraftverk i Fjærlandsfjorden"

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulemper

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skader/ulemper ved bygging av Romøyri kraftverk:

Fordeler

- En utbygging etter de omsøkte planene vil gi inntil 26 GWh årlig i ny produksjon. Utbyggingen vil videre gi økt næringsgrunnlag for de grunneierne som er med i prosjektet og bidra til opprettholdelse av lokal bosetting og ivaretagelse av kulturmiljøet. Utbyggingen vil også opprettholde strømforsyning til grenda

Ulemper

- Utbyggingen vil medføre reduksjon og bortfall av inngrepsfrie naturområder inkludert villmarkspregede områder. Tiltaket vil medføre redusert vannføring i Rommedøla på utbyggingsstrekningen, spesielt fra inntaket og ned til samløp med Sevriselvi. Dette kan medføre at Romfossen nærmest tørlegges i lengre perioder av året og opplevelsen av Rommedøla med Romfossen som landskapselement fra Fjærlandsfjorden kan bli forringet. Tiltaket innebærer videre fysiske inngrep i et område med særdeles utpreget landskaps-, natur- og kulturmiljøverdier. Spesielt kan fjellportalen med kaianlegg bli sterkt eksponert i det åpne landskapet mot fjorden.

NVEs vurdering

Småkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Rommedøla mellom kote 528 og kote 5. Hele utbyggingsstrekningen ligger i følge søker på de involverte grunneiernes eiendom. Søknaden foreligger med ett hovedalternativ fra søkers side der vannvei og kraftstasjon legges i fjell, og forslag til slukeevner og minstevannføringslipp som beskrevet over.

Fjærland Bondelag, Fjærland senterparti, samt Inge og Johannes Raudboti er positive til en utbygging av Romøyri kraftverk. Sogndal kommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Bygdeutvalget i Fjærland, Fjærland Reiselivslag, Sognefjord Reiseliv BA og Eline Orheim er positive til en utbygging, men på visse vilkår. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Den Norske Turistforening, Sogn og Fjordane Turlag, Norges Naturvernforbund og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, NJFF- Sogn og Fjordane går i mot en utbygging av Romøyri kraftverk.

Landskap

Fjærlandsområdet som helhet omgis av mektig natur. Kombinasjonen av fjord, høye fjell og gamle kulturmiljøer gir landskapet generelt et spesielt særpreg. Den lille grenda Romøyri utgjør et viktig element i fjordlandskapet, og kulturlandskapet og de gamle husene er godt ivarettatt. Elva Rommedøla er videre et viktig element i det fine kultur- og naturlandskapet. Spesielt i nedre deler der elva renner stor igjennom grenda før utløpet i fjorden. Lenger oppover lia har vassdraget skåret seg ned i terrenget i en V-dal og er således lite synlig fra omgivelsene før terrenget flater ut ved ca. kote 500. Herfra er elva mer synlig og et viktig landskapselement for de som ferdes innover Rommedalen. Romfossen øverst på utbyggingsstrekningen er synlig fra fjorden og et landskapselement ved store vannføringer.

Mange av høringsstansene går i mot en utbygging av Romøyri kraftverk nettopp på grunn av landskapsopplevelsen. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane uttaler at redusert vannføring og inngrep knyttet til utbyggingen ved Romøyri vil ha stor negativ konsekvens for fjordlandskapet. Det planlagte kraftverket i Rommedøla vil få en maksimal slukeevne på 2 ganger større enn middelvannføringen, og det var i opprinnelig søknad ikke planer om å slippe minstevannføring. Med en så høy utnyttelse vil fossen i følge fylkesmannen bli tørrlagt store deler av året.

Flere av høringspartene legger stor vekt på Romfossen som landskapselement. I søknaden står det at Romfossen er synlig fra enkelte posisjoner på fjorden sør for Romøyri. Mange av høringsinstansene er

sterkt uenig i dette og beskriver Romfossen som en særdeles stor og vakker foss som vil bli sterkt forringet ved en utbygging. NVE har vært på befaring i området flere ganger og støtter søknadens beskrivelse av Romfossen. Det er stor avstand til Romfossen fra fjorden, og den er etter vårt syn ikke en iøyenfallende foss ved små og normale vannføringer. Ved slike vannføringer kan det etter NVEs erfaringer være vanskelig å få øye på fossen fra fjorden, og det er mange andre elver og fosser i nærheten som utgjør et langt mer markert landskapselement enn Romfossen. Ved store vannføringer derimot er fossen markant. Da vil det også etter en utbygging være mye vann i vassdraget slik at fossen fremdeles vil være fremtredende.

Etter NVEs syn er fossen/strykpartiene i nedre del av Rommedøla et viktigere landskapselement da det bidrar positivt til landskapsbildet og kulturlandskapet ved Romøyri, også sett fra fjorden. Sterkt redusert vannføring på denne strekningen vil etter NVEs syn forringe landskapet betraktelig. I følge tiltakshaver vil det ved utløpet av Rommedøla være igjen om lag 40 % av normal vannføring på årsbasis der det meste av restvannføringen kommer fra Sevriselva om lag 500 m før utløpet i fjorden. I tillegg kommer krav om slipp av tilstrekkelig minstevannføring hele året som vil være en forutsetning ved en eventuell konsesjon og et viktig avbøtende tiltak for opplevelsen av vassdraget. I nedre del av utbyggingstrekningen blir endringene i vannføring dermed mindre merkbare, med betydelig vannføring i sommerhalvåret.

Når det gjelder de tekniske inngrepene er det i hovedsak inntaksområdet, fjellportalen inn til kraftverket og etablering av kai/molo som vil bli synlige i landskapet. Vannveien og kraftstasjonen skal i sin helhet ligge i fjell og 22 kV linja skal legges som sjø- eller jordkabel. Dette vil således ikke medføre synlige inngrep. Inntaket er planlagt på kote 528 og vil bestå av en 40 meter lang betongdam og gi et vannspeil på om lag 4 daa. Dette vil bli et fremmedelement i landskapet i nedre del av Rommedalen, og vil være noe synlig fra turstien som går innover dalen. NVE mener imidlertid at med god planlegging og landskapsmessige tilpasninger er dette et akseptabelt inngrep. Det er heller ingen av høringsinstansene som har bemerket dette spesielt.

Portalen inn til fjellanlegget er i følge søknaden planlagt i fjellveggen ved fjorden om lag 50-100 m nord for bebyggelsen på Romøyri. Flere av høringsinstansene viser til de negative virkningene en slik løsning vil ha for landskapet og at dette vil bli et markert inngrep på et svært synlig sted. Fylkeskommunen foreslår i sin innstilling at påhogget til utløpstunnelen blir trekt noe oppover langs elva og at vannet fra kraftstasjonen får utløp i elva. På denne måten kan en oppnå at påhogget blir flyttet bort fra eksisterende bebyggelse til et mindre synlig sted og at fossen/strykpartiet i nedre del av Rommedøla blir bevart. Sogndal kommune har også et generelt ønske om at inngrepet trekkes ovenfor 100 meters beltet med utløp fra kraftstasjonen i elva. Utfordringen med en slik løsning er imidlertid behov for vei opp til påhogget for transport. I et ellers bratt og veiløst terreng kan en slik vei medføre vel så store og synlige inngrep som de opprinnelige planene. NVE har imidlertid erfart at en fjellportal som omsøkt kan bli meget synlig i fjordlandskapet og en forutsetning for konsesjon er at landskapsbildet ikke blir forringet i vesentlig grad

NVE ba derfor Småkraft AS utarbeide en visualisering av mulige arkitektoniske løsninger og landskapsmessige plasseringer av kraftverksportalen for å finne frem til den løsning som gir minst inngrep i fjordlandskapet. Vi ønsket på denne måten å se om det var mulig å finne frem til en løsning som ivaretar landskapet på en tilfredsstillende måte. NVE har fått inn skisseforslag der kraftverksportalen er foreslått plassert et stykke bort fra eksisterende bebyggelse. Det er her foreslått at portalen markeres med en betongramme som ligger i samme vinkel som fjellsiden det bygges i. Terrenget omkring fylles til og det plastres med naturstein inn mot betongkanten. Kaianlegget bygges i tilknytning til portalen og stikker frem fra åpningen i fjellet. Portalen vil i følge skissen få en høyde på

5 meter og en dybde på ca 7,5 m. Vi viser til skissen/illustrasjonen av kraftverksportalen som ligger som vedlegg til dette notat.

Romøyri er i dag veiløs og all transport til og fra kraftanlegget er planlagt med båt. Ilandsetting av maskiner og annet utstyr krever plass og på denne skisserte måten kan utstyret fraktes direkte fra båtene og inn i kraftstasjonen. Det er videre ønske om moloer for å hindre at uvær og stormflo skader murer og naust og for å gjøre tilkomsten sikrere og bedre.

Fylkesmannen og Sogn og Fjordane turlag påpeker at de tekniske inngrepene i forbindelse med en utbygging av Romøyri kraftverk vil medføre store inngrep og fremstå som fremmedelement i det ellers godt ivarettede fjord- og kulturlandskapet. NVE mener at med en løsning som nå skissert der fjellportalen trekkes noe bort eksisterende bebyggelse og tilpasses omliggende landskap vil de tekniske inngrepene ved en utbygging av Romøyri kraftverk være akseptable. Ved en eventuell utbygging vil eksisterende 22 kV linje til grenda fjernes og ny kraftlinje vil bli lagt som kabel. Det vil således ikke bli andre synlig inngrep ved en utbygging av Romøyri kraftverk enn kraftverksportalen og inntaksområdet. NVE mener skissen vi har fått forelagt viser at det er mulig å finne frem til løsninger der fjellportalen faller fint inn i kultur- og fjordlandskapet. Vi mener at dersom det settes strenge krav til utforming og landskapsmessig tilpasning, samt en tilstrekkelig minste vannføring hele året, er disse inngrepene akseptable ut fra landskapsmessige hensyn.

Detaljene rundt de tekniske inngrepene og landskapsmessige forhold er noe som faller inn under konsesjonsvilkårene og som vil bli ivarettatt gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden i etterkant av en eventuell konsesjon. Etter vår mening vil virkningene av de tekniske inngrepene bli moderate dersom det tas tilbørlig hensyn ved utarbeidelse av detaljplaner og ved oppfølging i byggetiden.

Tiltaket vil medføre et stort masseoverskudd fra fjellanlegget. Noe av massene er tenkt brukt til etablering av moloer, mens resten skal deponeres i fjorden. NVE kan ikke se at dette er forhold som vil være av avgjørende betydning for om prosjektet kan gis konsesjon eller ikke, men dette er noe som må tas godt hånd om under detaljoppfølgingen ved en eventuell konsesjon. NVE kan sette som forutsetning om at det utarbeides en plan for bruk og deponering av tunnelmasser i planområdet.

Friluftsliv og turisme

Friluftsliv

Romøyri og Rommedalen beskrives av flere av høringsinstansene som et fint utgangspunkt for friluftsliv i form av fotturer. Det går sti fra Romøyri gjennom det kulturpåvirkede landskapet på nordsiden av elva, via stølene Svingen og Nedre Rommedal, og opp til stølen Øvre Rommedal som ligger 778 m.o.h.. Fra Øvre Rommedal er det lett og fint turterreng videre nordover til Breisete og videre ned til Lidal. Fra Øvre Rommedal er det og mulig å gå sørover ned Grindsdalen til Grinde i Leikanger kommune, og det er mulig å gå opp til Romhesten som Turlaget beskriver som et fantastisk turmål. Turruta mellom Romøyri og Grindsdalen er merket av på turkart for Sogndal og Leikanger, og Turlaget påpeker at Romfossen er den eneste skikkelige fossen på denne ruta. En utbygging vil kunne redusere opplevelsen av urørt natur og kulturlandskap knyttet til Rommedal og turene opp dalføret. Adkomsten til Romøyri gjør imidlertid at friluftsb Bruken av Rommedalen ikke er så stor, og etter det NVE erfarer er det i hovedsak personer tilknyttet grenda som bruker området. Elva er et viktig element nede i grenda. Videre oppover går elva i et dypt gjel og stien går et stykke fra elva. Vassdraget er således ikke vesentlig synlig før den passerer Romfossen. Videre oppover flater landskapet ut og Rommedøla blir et vesentlig landskapselement innover Rommedalen. Inntaket er planlagt om lag 800

meter oppstrøms Romfossen og vil bli noe synlig fra stien. NVE vil likevel legge vekt på at området er lite brukt i friluftlivssammenheng. Kraftverket er i sin helhet planlagt som fjellanlegg. Med slipp av en tilstrekkelig minstevannføring hele året, samt landskapsmessig tilpasning ved planlegging av inntaket, kan ikke NVE se at en utbygging av Romøyri kraftverk vil medføre vesentlige konsekvenser for friluftslivet.

Turisme

Fjærland har lange tradisjoner som turistbygd på grunn av den storslåtte naturen med fjorden, fjellene og breene. Norske fjorder ble i 2004 kåret til verdens best bevarte reisemål i magasinet "National Geographic Traveller". Magasinet "Reiser og Ferie" kåret videre Fjærland til Norges beste reisemål i 2004. Dette er noe høringsinstansene legger stor vekt på og som de mener viser til områdets betydning som turistmål og fjordlandskap. Vestnorsk fjordlandskap med Geirangerfjorden og Nærøyfjorden står på UNESCO si Verdensarvsliste, og det påpekes at Fjærlandsfjorden har mange av de samme kvalitetene.

Det er aktiv turisttrafikk på Fjærlandsfjorden i sommerhalvåret, og noen av turistbåtene går tett oppom Romøyri og informere om den lille, vegløse grenda. Forutsetningen for en eventuell utbygging av Romøyri kraftverk er derfor at dette ikke vil forringe opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden i vesentlig grad.

Verken Fjærland Reiselivslag eller Sognefjord Reiseliv BA går i mot en utbygging av Romøyri kraftverk. De er imidlertid opptatt av at de får til en dialog med utbygger for hvordan anleggene skal utformes slik at Fjærlandsfjorden bevares best mulig. Fallrettighetshaverne legger vekt på at inntektene fra en utbygging kan være med på å ivareta grendene og kulturlandskapet som nettopp er ett av særegenhetene ved fjordlandskapet. Turistferja går tett forbi den vegløse grenda i sesongen og det fokuseres her på samsillet mellom menneskelig aktivitet og naturen. Fallrettighetshaverne mener derfor at fremstilling av ren, fornybar energi til det de mener er relativt små inngrep kan ha en positiv virkning på turistnæringen da Fjærlandsfjorden vil fremstå som en mer levende fjord.

Som diskutert under "Landskap" er det i hovedsak redusert vannføring i fossen/stryket gjennom grenda ved utløpet i fjorden og til dels i Romfossen, samt fjellportalen inn til kraftverket som er de momentene som kan gi størst negative konsekvenser for fjordlandskapet og dermed for fjordturismen ved en eventuell utbygging. Når det gjelder det visuelle ved elva sett fra fjorden mener NVE at restvannføringen sammen med slipp av en tilstrekkelig minstevannføring, spesielt om sommeren, vil gjøre at elva fremdeles vil fremstå som et landskapselement og således ikke forringe fjordlandskapet. Vi legger også vekt på at det er andre vassdrag i nærheten som er mye mer iøyenfallende og som turistene først vil legge merke til. Dersom vannveien i sin helhet legges i tunnel, og kraftstasjon/trafo plasseres og utformes som skissert under landskap, mener NVE at det er mulig å bygge Romøyri kraftverk uten at dette vil forringe opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden i vesentlig grad. Når det gjelder fjellportalen inn til kraftverket mener vi som skissert under landskap at det med god planlegging er mulig å finne frem til en løsning som er landskapsmessig akseptabel.

NVE mener derfor at det er mulig å bygge Romøyri kraftverk uten at dette vil forringe opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden i vesentlig grad.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Den planlagte utbyggingen ligger i et område som i dag er uten større tekniske inngrep. Selve Romøyri og det meste av Rommedalen ligger i inngrepsfri sone 1. Det er videre villmarkspregede

områder som strekker seg fra fjellet oppstrøms prosjektområdet og helt ned til fjorden rett sør for Romøyri. Planlagt prosjekt vil i følge Fylkesmannen i Sogn og Fjordane medføre et bortfall av 10.0 km² i villmarkspregede områder og 21.8 km² i inngrepsfri sone 1.

Gjennomføring av prosjektet vil ikke medføre totalt bortfall av inngrepsfritt areal, men store deler av det villmarkspreget område vil få redusert status til INON sone 1 eller 2, og det meste av INON sone 1 som blir påvirket vil bli redusert til INON sone 2.

De inngrepsfrie områdene som vil bli berørt av en utbygging av Romøyri kraftverk er delvis overlappende med det som vil bli påvirket av en eventuell utbygging av Lidal kraftverk, samt ny kraftlinje fra Fjærland til Grindsdalen. Til sammen vil en utbygging av disse to kraftverkene føre til at omlag 50 km² med inngrepsfrie områder blir påvirket, og 15,5 km² villmarksprega områder går bort. Kraftlinja medfører at ytterligere arealer blir påvirket og 3 km² villmark går bort. Dette området er det største gjenværende villmarkspregede området i Sogn og Fjordane av typen som går fra fjord og til fjell. I følge Fylkesmannen i Sogn og Fjordane er det bare to andre slike steder i fylket; ytre del av Nærøyfjorden og ytre del av Lustrafjorden.

Det er et nasjonalt miljømål å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på. Stortinget har i en rekke sammenhenger understreket verdien av å bevare områder uten tyngre tekniske inngrep som en del av vår nasjonale arv og identitet, friluftsliv og naturopplevelse, og biologisk mangfold.

Bortfall av INON områder, og spesielt villmark fra fjord til fjell, er etter vårt syn en av de største ulempene med omsøkte anlegg. Villmarkspregede områder og områder med sammenhengende inngrepsfrihet fra fjord til fjell, er i "Retningslinjer for små Vannkraftverk" gitt status stor verdi. Det bemerkes imidlertid at reduksjon av INON er en indikasjon på en konflikt, men at det vil være viktig å vurdere graden av konflikt konkret for hvert enkelt tilfelle. Blant annet kan områder fremstå som inngrepsfrie også etter et inngrep.

Det er i dag 22 kV luftledninger langs store deler av Fjærlandsfjorden. Ved Romøyri og Lidal er det bebyggelse. Disse anleggene er i henhold til definisjonen av INON-områder ikke regnet som tyngre tekniske inngrep og reduserer derfor ikke INON arealer. Vegetasjonen i området er også preget av menneskelig aktivitet. NVE er av den oppfatning av at eksisterende kraftlinjer og bebyggelse gjør at områdene ikke fremstår som inngrepsfrie. En utbygging som omsøkt gjør at 17 km av dagens 22 kV-luftlinjer langs Fjærlandsfjorden, inkludert fjordspennet mellom Lidal og Raudboti, kan saneres. NVE legger også vekt på at en utbygging av Romøyri kraftverk, Lidal kraftverk og kraftlinjen mellom Fjærland og Grindsdalen vil berøre de samme INON områdene. En utbygging av kun et av anleggene vil således redusere omtrent de samme arealene.

Biologisk mangfold og viktige naturområder

Det er ikke registrert forekomster av verdifulle naturtyper langs Rommedøla, og det er heller ikke registrert arter med spesielt krav til fuktig habitat. Berggrunnen i området består av harde, sure bergarter. Det finnes en del løsmasser langs deler av vassdraget og i dalsiden ned mot fjorden som er gammelt skredmateriale. Ura er overvokst og har skogvegetasjon de fleste steder. Ved elvas utløp i fjorden er det dannet en vifte av løsmasser der bebyggelsen på Romøyri ligger.

Flere ulike naturtyper er representert i prosjektområdet. Vegetasjonen ved kraftverksutløpet består av blandingsskog med plantet gran i tresjiktet. Nordsiden av elva består av forholdsvis rik skog med forekomst av typisk høystaudeskog. Innslaget av myr øker med økende høyde over havet i prosjektområdet. Det er også en del overvokste løsmasser med lyngarter.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener de undersøkelser som er utført i forbindelse med søknaden ikke er tilstrekkelige, og mener det må gjøres grundigere undersøkelser av spesielt ferskvannsbioingen i vassdraget. Spesielt savner Fylkesmannen en nærmere undersøkelse av mulige rødlistearter i bekkekløft og fossesprøytsoner.

Vassdraget har skåret seg dypt ned i terrenget på deler av utbyggingsstrekningen, men i følge søknadens miljørapport kommer den ikke inn under betegnelsen bekkekløft. I tillegg til Romfossen er det et par andre mindre fosser på utbyggingsstrekningen, men disse er antatt å være for små til å ha utviklet fossesprøytsoner. NVE mener de utredninger som er utført, både i forbindelse med konsesjonssøknaden og senere ved utarbeidelse av Samlet plan for Fjærland, viser at potensialet for funn av rødlistearter er liten. Vi har derfor ikke pålagt tiltakshaver ytterligere undersøkelser av biologisk mangfold når det gjelder Romøyri kraftverk.

Nede ved sjøen forekommer oter som er oppført i den norske rødlista som sårbar. Oteren er avhengig av å fiske hver dag slik at den fisketomme utbyggingsstrekningen ikke er aktuell til næringsøk. Det står ikke noe om hvorvidt oteren bruker influensområdet til Romøyri kraftverk verken i miljørapporten eller i uttalelsene fra miljøfaglig hold. Etter det NVE oppfatter er ikke Romøyri noe egnet habitat for oteren, slik at en utbygging ikke vil medføre vesentlige negative konsekvenser for oter ved sjøen.

Sogndal kommune ber om at det blir utarbeidet en rapport som gjør rede for eventuelle negative konsekvenser utbyggingene vil ha for fossefall. Det står ingen ting i søknaden eller miljørapporten om det er registrert fossefall i Rommedøla, men arten er vanlig utbredd langs elvene i Fjærland. Vassdraget er av en slik karakter at arten kan bruke dette til både hekking og matsøk. Dersom vassdraget bygges ut uten tilstrekkelig restvannføring vil elvestrekningen miste sin verdi som leveområde for fossefall. NVE mener dette er forhold som kan avbøtes med blant annet pålegg om minstevannføring. Fossefallet kan også forflytte seg og drive næringsøk ovenfor den berørte utbyggingsstrekningen, eller i et av nabovassdragene. NVE kan derfor ikke se at det er behov for ytterligere utredninger om virkningene på fossefall.

Havørn og den rødlistede arten kongeørn (nær truet) er observert i nærheten av prosjektområdet. I følge Fylkesmannen i Sogn og Fjordane skal det være en mulig hekkelokalitet for havørn i ytre del av fjorden. Rovfugl er spesielt var forstyrrelser i hekketiden og etableringsfasen, og flere av høringsspartene påpeker viktigheten av å holde anleggsarbeidene utenfor disse tidene. NVE mener at hensynet til rovfugl kan ivaretas ved at anleggsarbeidet holdes utenfor den travleste hekkeperioden. Ved en eventuell konsesjon kan det settes krav om restriksjoner på byggearbeid gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggeperioden. Når anlegget er i drift vil ikke rovfugler berøres i nevneverdig grad.

Samlet sett mener NVE at med slipp av minstevannføring hele året, og noe restriksjoner på byggearbeid i hekkeperioden for rovfugl, så er virkningene for biologisk mangfold akseptable.

Fisk og fiske

Det er satt ut noe innlandsørret øverst i vassdraget, men på grunn av bratt terreng er det trolig ikke fisk på den aktuelle utbyggingsstrekningen. Elva har således liten betydning for fisk og fiske. Nedre deler av vassdraget har bratt fall ned mot fjorden, og er ikke egnet for anadrom fisk. NVE mener at tiltaket derfor er akseptabelt i forhold til fisk og fiske.

Kulturminner og kulturmiljø

Det finnes ikke kulturminner som er vernet etter kulturminneloven i området, men 14 hus og sju husruiner er SEFRAK-registrert ved Romøyri. Det eldste huset ved Romøyri er fra ca. 1750. Det finnes rester etter flere gamle og noen intakte støler innenfor nedbørfeltet. Ingen av stølene er i drift i dag. I den sørvendte lia ved fjorden er det spor etter eldre tidligere tiders jordbruksdrift med gamle trær som har vært utsatt for styving.

Selv om tiltaket ikke vil komme i direkte konflikt med kulturminner kan totalinntrykket av de gamle kulturmiljøene bli endret i negativ retning ved en utbygging av kraftverket. Spesielt kan fjellportalen inn til kraftverket slik den først var planlagt i nærheten av bebyggelsen forringe kulturmiljøet. Som diskutert under "Landskap" mener NVE det er mulig å finne frem til løsninger der fjellportalen faller fint inn i kultur- og fjordlandskapet, dersom det settes strenge krav til utforming og landskapsmessig tilpasning. Dette er forhold som etter NVEs syn må følges grundig opp på detaljplannivå og ivaretas igjennom planlegging og oppfølging i byggefasen. Når det gjelder forholdet til kulturminneloven vil dette bli fulgt opp i henhold til vilkårene ved en eventuell konsesjon som spesifiserer forholdet til kulturminneloven § 9.

Landbruk

Det har vært drevet intenst jordbruk i regionen. Prosjektområdet har typisk flere små bruk nede ved fjorden og flere støler høyere opp i nedbørfeltet. Tidligere har det vært tre aktive bruk ved Romøyri som i hovedsak drev med kyr og sau. Det er ingen aktive bruk i grenda i dag. Det er plantet noe gran på begge sider av vassdragets nedre del, men det foregår ingen skogsdrift.

Romøyri består av rundt 10 bygninger; småbruk, fritidsboliger og naust, og området er for tiden bebodd fra mai til september. En utbygging av Romøyri kraftverk vil ikke gi noe noen negative virkninger for landbruket, men inntektene fra kraftverket kan gjøre det lettere for grunneierne å ivareta de gamle brukene og kulturlandskapet.

Andre merknader

Rettighetshaverne påpeker at utbyggingen er viktig for å opprettholde en strømforsyning inn til Romøyri som har fastboende deler av året. Kraftlinja fra Lidal til Romøyri skal saneres og dersom det ikke blir utbygging på Romøyri vil grenda miste strømforsyning. Dette vil i følge rettighetshaverne gjøre det enda med tungvint med driften og vedlikehold av brukene, og en utbygging av Romøyri kraftverk vil være positivt i så måte.

Det vises også til at en kraftutbygging kan omfatte elvesikring av Romøyri som ofte går flomstor og i nyere tid har tatt tre bruer.

Utbyggingsalternativer

En utbygging av Romøyri kraftverk foreligger med ett hovedalternativ fra søkers side med inntak på kote 528 oppstrøms Romfossen og med kraftstasjonen i fjell på kote 5 med utløp i fjorden. Sogndal kommune ber generelt om at alle de omsøkte kraftstasjonene rundt Fjærlandsfjorden trekkes opp fra fjorden over 100 meters beltet og får utløp i elva. Turlaget ber også om at et alternativ der inntaket legges nedstrøms Romfossen vurderes.

Den nederste fossen eller strykestrekningen i Rommedøla er godt synlig fra fjorden og bidrar positivt til landskapsbildet ved Romøyri. Det kunne derfor tenkes at flytting av kraftverksutløpet til oppstrøms

denne strekningen (til ca. kote 25), slik at vannet renner tilbake i elva istedenfor i fjorden, kan være positivt for landskapsbildet. En slik løsning forutsetter imidlertid en lengre vei opp fra fjorden og inn til kraftverksportalen i et bratt og vanskelig terreng, noe som kan medfører store inngrep i fjordlandskapet. Småkraft skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at for Romøyri kraftverk vil en flytting av kraftstasjonen som her skissert gi et falltap på 25 m og et produksjonstap på 1,3 GWh uten at vannveien blir kortere.

Det er ingen vesentlige biologiske hensyn som tilsier at kraftstasjonen bør flyttes. Da restvannføringen ved utløpet av Rommedøla vil være forholdsvis stor også etter en utbygging vurderer vi de landskapsmessige inngrepene til å bli større ved en stasjonsplassering på kote 25 i forhold til ved fjorden som omsøkt. Det vil imidlertid være en forutsetning for konsesjon at nøyaktig plassering og landskapsmessige tilpassning følges opp av NVE under detaljplanleggingen og oppfølging i byggetiden.

Når det gjelder å legge inntaket nedstrøms Romfossen uttaler Småkraft AS et dette er vurdert, men funnet vanskelig både teknisk, økonomisk og vedlikeholdsmessig. På grunnlag av at søker ikke anser et slikt alternativ som realistisk i forhold til økonomi og lønnsomhet har vi ikke vurdert dette nærmere.

Kort om sumvirkninger

Samtlige høringsinstanser tar opp temaet sumvirkninger og forringelse av opplevelseskvaliteten av Fjærlandsområdet ved utbygging av de fem omsøkte småkraftprosjektene. Siden alle prosjektene berører samme fjordlandskap, og mange av de samme vassdragstypene, kan flere utbygginger sammen få negative virkninger selv om hvert enkelt inngrep isolert sett kan ha liten betydning. Dette kan være bortfall av viktige landskapselement som fosser og stryk, men det kan også være samlede konsekvenser for en art, en naturtype, friluftsjakter eller INON-områder.

For å kunne vurdere sumvirkningene av småkraftverkene, og for å kunne se landskapet i Fjærlandsområdet i sammenheng, har NVE behandlet de fem omsøkte prosjektene og kraftlinjen parallelt. Rapporten som omhandler en samlet vurdering av alle potensielle småkraftprosjekter i Fjærland ligger også til grunn for NVEs vurderinger og konklusjon.

Romøyri er etter NVEs syn det prosjektet der kulturlandskapet er mest utpreget, og stedet er således følsomt for tekniske inngrep. Vi mener likevel at elva er lite eksponert i fjordlandskapet i forhold til mange av de gjenværende elvene. Vi mener at en utbygging av Romøyri kraftverk med avbøtende tiltak ikke vil forringe totalbildet eller opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden vesentlig, verken isolert sett eller sett i sammenheng med de andre prosjektene i Fjærland. Den samme vurderingen har vi også lagt til grunn for Berge/Bjåstad, Hatlestad, Jordal og Lidal kraftverk.

Vi viser til eget bakgrunnsnotat vedrørende sumvirkninger av småkraftutbygging i Fjærland som følger som vedlegg til denne sak.

Oppsummering

En utbygging av Romøyri kraftverk etter de omsøkte planene vil gi inntil 26 GWh årlig i ny produksjon. De siste årene har det for mange blitt stadig vanskeligere å finne lønnsomhet i jordbruket. I tillegg er distriktene i Norge til dels preget av fraflytting og befolkningsnedgang. NVE mener det planlagte kraftverket kan være et bidrag til å styrke det lokale næringsgrunnlaget, og ser dette som positivt. Inntektene fra kraftverket kan gjøre det mulig for grunneierne å fortsatt vedlikeholde de gamle brukene og kulturlandskapet som er en viktig del av det flotte Fjærlandslandskapet. NVE mener

dette er forhold som bør veie tungt da det blir stadig færre av slike bosettinger som gjenspeiler lang tids bruk. Utbyggingen vil også opprettholde strømforsyning til grenda.

Hovedargumentene imot en utbygging av Romøyri kraftverk er i hovedsak knyttet til reduksjon og bortfall av inngrepsfrie naturområder og inngrep i et særdeles vakkert kulturlandskap. Forringelse av det totale landskapsbildet og opplevelseskvaliteten til Fjærlandsfjorden sett i sammenheng med de andre omsøkte småkraftprosjektene i området er også argumenter mot en utbygging av Romøyri kraftverk.

Det er i hovedsak redusert vannføring i Romfossen og fossen/stryket gjennom grenda ved utløpet i fjorden, samt fjellportalen inn til kraftverket som er de momentene som kan gi størst negative konsekvenser for fjordlandskapet ved en eventuell utbygging. Når det gjelder det visuelle ved elva sett fra fjorden mener NVE at restvannføringen sammen med slipp av en tilstrekkelig minstevannføring, spesielt om sommeren, vil gjøre at elva fremdeles vil fremstå som et landskapselement og således ikke forringe fjordlandskapet. Vi legger også vekt på at det er andre vassdrag i nærheten som er mye mer iøyenfallende. Når det gjelder fjellportalen og kaianlegget er det viktig at dette utføres på en slik måte at det forringer landskapet minst mulig. Dette må følges nærmere opp på detaljnivå.

NVE mener at eventuelle konsekvenser som er angitt ovenfor kan avbøtes med at hele vannveien og kraftstasjon legges i fjell, samt slipp av tilstrekkelig minstevannføring på utbyggingsstrekningen hele året. NVE mener derfor at det er mulig å bygge Romøyri kraftverk uten at dette vil forringe opplevelseskvaliteten i Fjærlandsfjorden i vesentlig grad. Når det gjelder reduksjon av INON-områder må dette ses i sammenheng med utbygging av Lidal kraftverk og den nye 132 kV kraftledningen, samt sanering av eksisterende anlegg. Vi mener reduksjon av INON er akseptabelt i dette tilfelle da områdene i dag ikke fremstår som inngrepsfrie og da flere synlige inngrep i form av 22 kV linjer inkludert fjordspenn vil bli sanert.

NVE har vurdert planene slik de er forelagt. Med de tiltak som diskutert over kan vi ikke se at det foreligger forhold som berører allmenne interesser slik at det er grunnlag for å gå imot konsesjon.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skaden for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE gir derfor Småkraft AS tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Romøyri kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Forholdet til energiloven

Det er også fremlagt planer for installasjon av elektrisk høyspentanlegg og kraftlinjer. Sognekraft AS er områdekonsesjonær i det aktuelle nettområdet. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de fem planlagte kraftverkene. Parallelt med behandlingen av konsesjonssøknadene for kraftverkene i Fjærland har NVE også behandlet egen søknad om bygging av ny felles 132 kV kraftlinje fra Lidal til Leikanger gjennom Grindsdalen. Det vises til eget vedtak av i dag for denne linjen. Når det gjelder planlagt 22 kV linje fra kraftverket til transformatorstasjonen i Lidal kan denne bygges innenfor Sognekraft AS sin områdekonsesjon, og det ikke nødvendig med egen konsesjon for denne. Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av prosjektet.

Merknader til konsesjonsvilkårene

Konsesjonsvilkårene er basert på standard konsesjonsvilkår for tiltak som gjelder kraftutbygging der NVE gir tillatelse etter vannressursloven § 8. Vi har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det er foreslått brukt standardvilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1: Vannslipping

Romøyri kraftverk skal utnytte et felt på 12 km². Middelvannføringen ved inntaket er 0,97 m³/s, og alminnelig lavvannføring er i søknaden beregnet til 80 l/s. NVEs estimerer ligger noe lavere der alminnelig lavvannføring er beregnet til 54 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til hhv. 240 l/s og 42 l/s.

Kraftverk er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,94 m³/s noe som tilsvarer omtrent det dobbelte av middelvannføringen. Laveste slukeevne er oppgitt til 100 l/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 100 l/s hele året, noe som er litt i overkant av søkers beregnede alminnelig lavvannføring.

Med en slukeevne på 200 % av middelvannføring vil vannføringen på berørt elvestrekning i lengre perioder, spesielt om vinteren, bestå av minstevannføringslipp og restvannføring. I flomperioder vil overløp over inntaksdammen bidra med betydelig mer vann. En minstevannføring skal i hovedsak ivareta Rommedøla og Romfossen som landskapselement, levevilkår for fossefall samt annen vanttilknyttet flora og fauna. Størrelsen på minstevannføringen må videre vurderes i sammenheng med de andre utbyggingsprosjektene i Fjærland, både med tanke på biodiversitet og viktige landskapselement.

NVE mener at en minstevannføring som avbøtende tiltak skal gjenspeile sesongmessige behov for både landskapsmessige og biologiske verdier. Vassdraget har store variasjoner i midlere lavvannføring igjennom året, noe som også gjenspeiles i de estimerte 5-persentilene for sommer og vinter. Verdiene i elva er i hovedsak knyttet til Rommedøla som landskapselement. Vi mener derfor at det må slippes 250 l/s i sommerhalvåret (1. mai – 30. september). Om vinteren er det naturlig liten vannføring i vassdraget og vi mener det er tilstrekkelig med 50 l/s for å ivareta ulike allmenne interesser i og langs elva som blir berørt av tiltaket (1. oktober -30. april).

I tillegg vil periodene med overløp over inntaksdammen bidra med dynamikk i vassdraget og i Romfossen, spesielt i sommersesongen. Restfeltet, som i hovedsak kommer fra Sevriselva, vil på nedre del av utbyggingsstrekningen bidra med en restvannføring på 1,22 m³/s på årsbasis beregnet ved utløpet i fjorden.

Tiltakshaver har beregnet at en utbygging med slukeevne på 200 % av middelvannføring og minstevannføring på 100 l/s hele året vil gi en midlere årlig produksjon på 25,9 GWh til en utbyggingspris på 2,59 kr/kWh (2008 priser).

NVE har beregnet at kravet til slipp av minstevannføring vil gi et brutto produksjonstap på om lag 0,95 GWh i forhold til det omsøkte slipp av minstevannføring. Nettotapet vil være noe mindre da det må påregnes flomoverløp i perioder, og da kraftverket uansett må forventes å stå i perioder med lite tilsig. Etter vårt syn er ikke den reduserte produksjonen avgjørende for prosjektets lønnsomhet. Samtidig vil dette minstevannføringskravet i større grad ivareta Rommedøla som landskapselement.

Fjærland Reiselivslag ønsker en minstevannføring som kan revideres hvert femte år. NVE mener vi har tilstrekkelig grunnlag til å fastsette minstevannføringen og har derfor ikke gått inn for et slikt vilkår.

Tiltakshaver pålegges å dokumentere at kravet om minstevannføring overholdes. Den tekniske løsningen rundt slippet av minstevannføring ivaretas igjennom godkjenning av detaljplanene.

NVE har lagt en maks/min slukevne på hhv. 1,94 og 0,1 m³/s til grunn for våre vurderinger.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljer ved prosjektet som plassering og utforming av inntak, kraftverksportal, moloer/kaianlegg og landskapsmessige forhold vil bli fulgt opp etter at konsesjonen er gitt. Godkjenning av planer og tilsyn med byggarbeidene er lagt under NVE. Vi minner om at detaljerte planer skal godkjennes av NVE og sendes vårt regionkontor i Førde i god tid før arbeidet blir satt i gang.

Det skal i detaljplanleggingen legges stor vekt på landskapsmessige tilpasninger slik at fjord- og kulturlandskapet forringes minst mulig. Det skal søkes etter å finne løsninger som gir best mulig skjul av de tekniske inngrepene både fra fjorden, grenda og turstier. Vannveien og kraftverket skal i sin helhet ligge i fjell. Alle installasjonene skal etableres på en slik måte at en unngår anleggsveier oppover lisen, for eksempel med boring og bruk av helikopter/båt. Det skal spesielt legges stor vekt på utforming av fjellportalen inn til kraftverket. Skissen av portalen som er utarbeidet på oppdrag fra av Småkraft AS er vedlagt og NVE foreslår at det arbeides videre ut fra denne. Nøyaktig plassering og utforming av anlegget skal avgjøres av NVE gjennom detaljplanleggingen.

Tiltaket vil medføre et stort masseoverskudd fra fjellanlegget. Noe av massene er tenkt brukt til etablering av moloer, mens resten skal deponeres i fjorden. NVE forutsetter at Småkraft AS utarbeider en plan for bruk og deponering av tunnelmasser i detaljplanene. Sogndal kommune ønsker videre en plan for gjennomføring av tiltak i strandsonen. Dette må følges opp igjennom detaljplangodkjenningen. Vi minner om at det også er nødvendig med en godkjennelse fra Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, og fra Kystverket, for eventuell deponering av masser i sjø.

Flere av høringspartene er opptatt av at det må legges stor vekt på støydempende tiltak fra kraftstasjonen da vannflaten kan bære støyen langt utover fjorden. Da kraftstasjonen skal ligge i fjell vil den trolig ikke skape vesentlige støyproblemer. Dette skal likevel følges opp under detaljplanleggingen, slik at en er sikker på at kraftverket ikke vil gi støybelastning utover fjorden.

Fjærland reiselivslag ønsker at utbygger samarbeider med lokale aktører om ny næringsutvikling, samt sørge for at utbyggingen blir lokalt tilpasset. Småkraft AS må, sammen med grunneierne av de kraftverkene som får konsesjon, etablere en gruppe bestående av bl.a. bygdelag, reiselivslag og andre lokale aktører. Gruppen skal delta i detaljplanleggingen av småkraftverkene rundt Fjærlandsfjorden. Planleggingen skal også foregå i samarbeid med NVEs regionkontor i Førde da det er NVE som har vedtaksmyndighet.

Annleggstiden skal fortrinnsvis holdes utenfor hekketid for kongeørn og havørn. Det skal også søkes etter å finne løsninger og avbøtende tiltak som gjør anleggsarbeidet minst mulig forstyrrende i turistsesongen.

Post 5: Naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen og gir mulighet til å pålegge undersøkelser og tiltak med hensyn til generell naturforvaltning. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Kulturminner

Vi minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. også vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler, eller gjøre andre biotopjusterende tiltak som avbøte ev. erosjonskader, dersom dette skulle vise seg nødvendig.

Andre merknader

Forholdet til forurensningsloven

Det er også søkt om tillatelse etter forurensningsloven. Fylkesmannen påpeker i sin uttalelse at dersom overskuddsmasser skal deponeres i fjorden er det nødvendig med særskilt tillatelse etter forurensningsloven. NVE kan ikke gi tillatelse etter forurensningsloven og vi ber utbygger selv ta kontakt med fylkesmannen for å avklare behovet for tillatelse etter denne lov både i anleggs- og driftsfasen. Vi minner også om at deponering av masser i sjø også krever godkjenning fra Kystverket.

Forholdet til plan og bygningsloven

Sogndal kommune skriver i sin høringsuttalelse at endelig plassering av kraftstasjonen skal håndteres som byggesak i kommunen. NVE gjør oppmerksom på at prosjekter som er gitt tillatelse etter vannressursloven er unntatt fra byggesaksbehandling (jf. Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker) og detaljene ved utbyggingen vil bli fulgt opp gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden. Andre forhold som deponering av masser, kaianlegg og moloer som kommunen har tatt opp faller også inn under detaljplanleggingen, og kommunen vil få anledning til å uttale seg om det. Forholdet til kommuneplanens arealdel må imidlertid avklares før tiltaket settes i gang.

Fylkesvise planer for småkraftverk

Den Norske Turistforeningen oppfordrer NVE til å avvente saksbehandlingen av småkraftsøknadene inntil fylkesvise planer for småkraftverk er på plass. Olje- og energidepartementet (OED) ga i juni 2007 ut retningslinjer for fylkesvise planer for små kraftverk. Sogn og Fjordane Fylkeskommune er i gang med sitt planarbeid som er forventet å være ferdig i desember 2009. Før disse planene er ferdig vil fylkeskommunen behandle innkomne søknader parallelt og i tråd med retningslinjene.

OED har i flere klagesaker behandlet lignende krav om utsatt behandling. Departementet har ikke funnet grunn til å utsette behandlingen i saker der kommunen eller fylkeskommunen ikke frafrarår konsesjon eller peker på behov for samordnet fylkesvis planlegging. Det er ikke aktuelt på generelt grunnlag å utsette konsesjonsbehandlingen av saker inntil den fylkesvise planleggingen er avsluttet.

NVE vil vise til Samlet plan for småkraftverk i Fjærland som ble laget i tråd med ønske fra bl.a. fylkeskommunen og Sogndal kommune. Etter vår mening gir denne et godt grunnlag for en samlet vurdering av kraftverkene. OEDs retningslinjer for små kraftverk er også lagt til grunn for vår behandling av søknaden.

Vannforsyning

Huseierne tar i dag inn vann fra elva på kote 35. Det står ingen ting i søknaden om en utbygging vil få konsekvenser for vannforsyningen eller hvordan dette ev. skal løses. Dette er forhold av privatrettslig karakter og NVE minner om at utbygger står ansvarlig for å ordne forholdene til de interesser som ev. måtte bli skadelidende.

Rettigheter

Grunneiere i sameiet Fosse-Fossehagen-Eggum- Hallan mener de er eiere av området der inntaket er planlagt, noe Småkraft AS avviser i sine kommentarer til høringsuttalelsene. Vi understreker at tillatelsen etter vannressursloven gjelder bygging av kraftverket og betydningen dette har for de allmenne interessene i vassdraget. Tiltakshaver har selv ansvar for å avklare de privatrettslige forholdene til ev. andre rettighetshavere i området.